

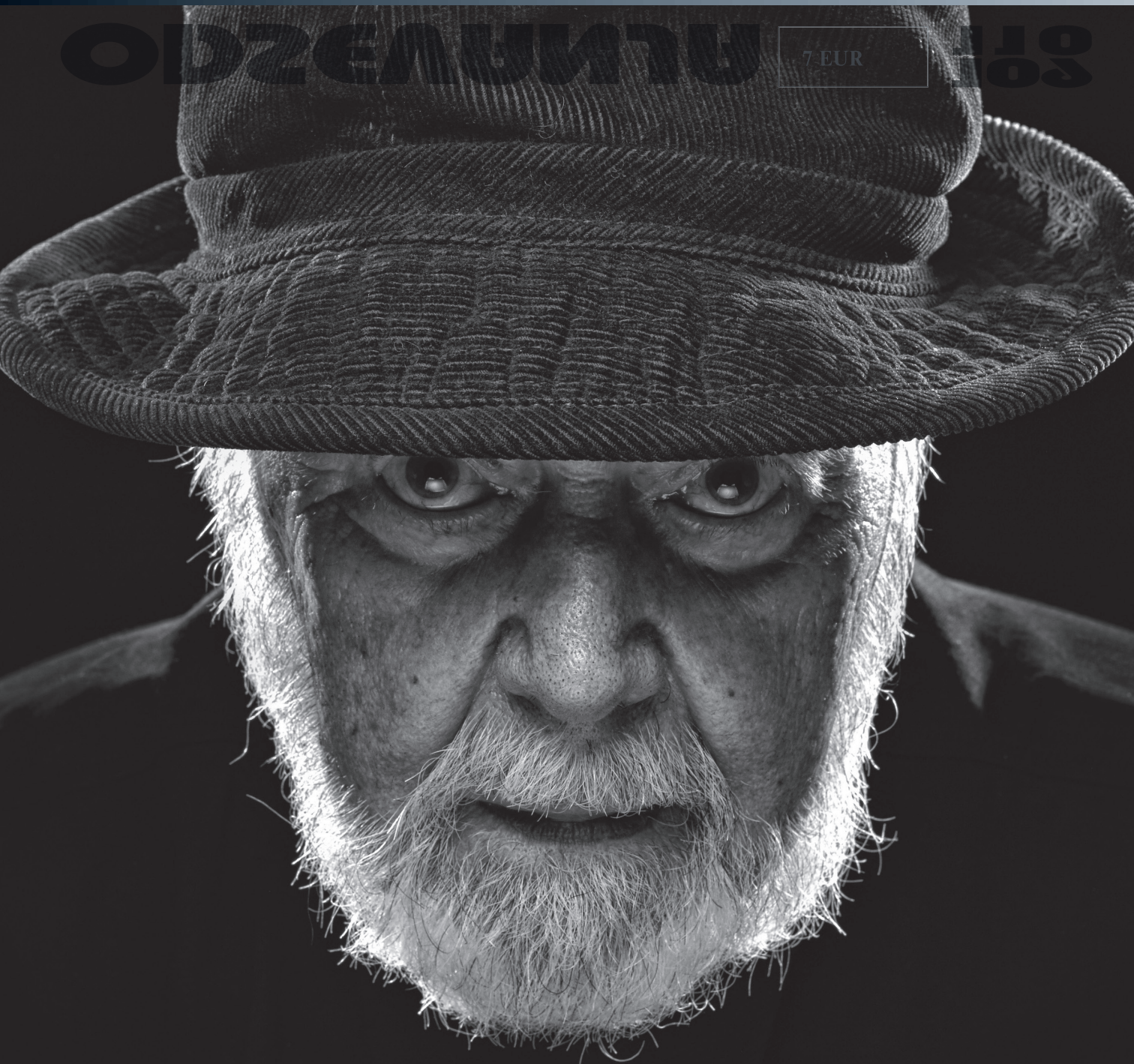
ODSEVANJA

Koroška,
pomlad-
poletje

109
110

revija za leposlovje in kulturo

7 EUR

NA PLATNICAH

Naslovnica:
Tomo Jeseničnik,
Bogdan Borčič
fotografija

Tomo Jeseničnik, fotografija

Kazalo

Blaž Prapótnik	TROEDINOST ČASA – Zgodovina, sodobnost in odsevanja ...	4	UVODNIK
Sabina Čegovnik	PESMI	6	POEZIJA
Lidija Polak	IZRAZITI SE	7	
Uroš Zavodnik	TESNOBA	9	
Jani Rifel	Z VLAKOM	10	PROZA
Jani Rifel	JATA GOLOBOV – odlomek	11	
Maša K. Okorn	BABJI LON BERLIN	12	
Helena Merkač	37 BRALCEV Ob novi knjigi Andreja Makuca	26	KNJIŽNE OCENE LIKOVNA PRILOGA
Marko Košan	TOMO JESENIČNIK Hipernaturalistični portreti – videz in njegovo nasprotje	28	
Uroš Zavodnik	90 LET KINA SLOVENJ GRADEC & mladi cineasti	36	KULTURA
Polona Poberžnik	SPREHOD SKOZI DEVETDESETA Koroška alternativa v spletnem arhivu	38	
Almira Rogina	NAGOVOR NA PODELITVI BERNEKERJEVIH ODLIČIJ BERNEKERJEVA NAGRADA ZA LETO 2019 PREJEMNIKI BERNEKERJEVIH PLAKET 2019	44 46 47	
Patrik Kolar	MARIJA (TRATNIK) KOLAR: od gospodinjske pomočnice do literarne osebnosti	51	
Andrej Makuc	ODŠEL JE JANEZ ŽMAVC (1924–2019)	53	IN MEMORIAM
Andrej Makuc	SLIKE IZ NARAVE	54	DRAMATIKA
Nina Vožič			
Makuc	BIBLIOGRAFIJA ODSEVANJ 101-110 40 let revije in literarnih ter kulturnih prizadevanj	83	BIBLIOGRAFIJA

TROEDINOST ČASA

Zgodovina, sodobnost in odsevanja virtualne prihodnosti

UVODNIK

Življenjske izkušnje iz preteklosti oblikujejo našo sedanost in določajo prihodnost, nekateri so v tem principu vzročno-posledične troedinosti časa ujeti bolj, drugi manj, tretjim pa služi zgolj za izgovor ali opravičilo. Tako pozitivne kot negativne izkušnje iz preteklosti nam lahko služijo za navdih, mnogo je odvisno od osebne naravnosti posameznika in večine spopadanja s problemi. Nekoč je bil problem pač problem in izziv nekaj v prihodnosti, danes pa je drugače: izziv je postal leporečje trgovcev z mehкими veččinami, evfemizem za težavo.

Poseben izziv – v obeh pomenih – je tudi napisati uvodnik ob štiridesetletnici Odsevanj, če si v preteklosti, na primer ob tridesetletnici, o tem že večino bistvenega zapisal, povedal, pojasnil in si skoraj tričetrt življenja revije in dobro polovico lastnega vpet v soustvarjanje vsebine, oblike, organizacije in obstoja publikacije. Je ob vsem tem kot insajder mogoče ohraniti kritično distanco objektivnosti, hladno pokomentirati in oceniti minuse ter toplo pohvaliti pluse; brez samoobtoževanja v prvem in samohvale v drugem delu? Težko.

Moji vzgibi za sodelovanje pri Odsevanjih so bili od začetkov do danes razpeti v loku od mladostnega navdušenja, entuziazma, kreativne strasti do dolžnosti in odgovornosti. Slednje in obremenitve so se stopnjevale od manjših k večjim, spreminjala so se občutja od liričnih, epičnih do prozaičnih. In celoten spekter vmesnih odtenkov, več kot petdeset, vsekakor.

Sam sem se Odsevanjem pridružil konec osemdesetih po spletu naključij kot avtor z objavo poezije, kasneje pa je moje kreativno delovanje prešlo na oblikovanje – grafično in uredniško ter postopoma na organizacijska in administrativna opravila ter politično funkcijo predsednika društva. V prvem letu predsedniškega mandata sem moral s pomočjo zavzetega angažmaja nove tajnice Martine Šisernik potegniti voz iz blata rdečih števil, hkrati pa smo morali z urednikom pri Mestni občini Slovenj Gradec pod takratnim županstvom Andreja Časa lobirati pri odboru za negospodarstvo in se krepko zavzeti za povrnitev financiranja na raven pred zmanjšanjem, kar nam je naposled tudi uspelo. Neupravičeno odvzeta sredstva so nam po argumentaciji in predstavitvi pomena revije vrnili; in ne – nikakor jih nismo nikomur vzeli, kot se je takrat nekaterim zareklo. (Zaradi zloglasnega GDPR osebnih podatkov ne bomo razkrili.)

Od začetka izhajanja celotne stroške intelektualnega pogona in izhajanja revije pokriva Mestna

občina Slovenj Gradec ob podpori JSKD, kasneje pa tudi pokroviteljev, naročnikov in članov društva Odsevanja ter Založbe Cerdonis. Naročniško podporo pa zagotavljajo šole – gimnazija, šolski center in občasno posamezne koroške občine.

Publikacija ima regionalni pomen, zato je vredno razmisliti, zastaviti in udejaniti enotno moralno, predvsem pa gmotno podporo vseh koroških občin, ki bi Odsevanjem, kot skupnemu regijske-mu kulturnemu projektu, sistematično zagotovile obstoj in stabilno prihodnost.

Eno zanimivejših in kreativnejših obdobj so bila vsekakor devetdeseta leta 20. stoletja. Alternativna gibanja na Koroškem s poudarkom na bendih iz tistega časa je v članku *Sprehod skozi devetdeseta – Koroška alternativa v spletnem arhivu* predstavila in analizirala sociologinja kulture Polona Poberžnik. Zbrano obsežno multimedijско gradivo je obdelano, urejeno in zanimivo predstavljeno v elektronski obliki na portalu Koroške galerije likovnih umetnosti www.glu-sg.si/90s. Je sploh kdo prej pomislil, kako se bo znašel, ko se bo znašel v arhivih?

V tem času smo tudi Odsevanja zbudili iz relativnega mrtvila in od takrat redno izhajajo z novim konceptom, notranjo zgradbo in v večjem obsegu ter s prenovljeno grafično podobo. To so bila leta, ko se je pri reviji delalo, urednikovalo, lektoriralo *pro bono*, saj se pri uredništvu sploh še ni razmišljalo o honorarjih, kaj šele, da bi jih, čeprav skromne, tudi podeljevali. Slednje nam zadnja leta sicer neka-ko uspeva, kljub povečanim stroškom prispevkov za državo, kar se ob ambiciozno povečanem obsegu revije krepko pozna. Vsebinsko in oblikovno segamo visoko, po obsegu in nakladi morda (pre)visoko, zato ob obstoječem financiranju nenehno s težavo lovimo ravnotežje in ohranjamo pozitivno nulo.

Gotovo bi videnje zgodovine, razvoja in prihodnosti Odsevanj drugače opisal urednik Andrej Makuc, ključna oseba, pravzaprav osebnost, ki kroji reviji usodo že od vizionarske ustanovitve dalje. Naj spomnim: Odsevanja so naslednica Odsevov (1966), revijo so ustanovili člani Literarnega kluba Slovenj Gradec Tone Turičnik, Andrej Makuc in Niko Kolar. Prva številka časopisa za leposlovje in kulturna vprašanja, kot so se imenovala Odsevanja takrat, je izšla 15. junija 1979, izdajatelja pa sta bila Literarni klub in Kulturna skupnost Slovenj Gradec.

Na idejo ustanovitve literarne revije na obrobju, niti pomotoma pa ne v provinci, smo s tega zornega kota lahko upravičeno ponosni, čeprav

so Odsevanja pol mlajša od najstarejše slovenske literarne revije Sodobnosti, ene izmed najstarejših v Evropi. A nič ne de, saj to ne zasenči naših dosežkov, zadovoljstva s kontinuiteto izhajanja in neprecenljivega bogastva leposlovnih, likovnih in kulturnih prispevkov, ki jih je revija priobčila in arhivirala skozi desetletja. Delne bibliografije Odsevanj, ki jih je pripravila Nina Vožič Makuc, so zbrane po obdobjih oziroma številkah revij: 1–30 – Odsevanja 33/34 (1999), 31–72 – Odsevanja 73/74, (2009) 73–90 – Odsevanja 91/92 (2013), 91–100 – Odsevanja 101/102 (2017), 101–110 – Odsevanja 109/110 (2019). Slednji sklop je popis objav zadnjega obdobja na koncu v aktualni številki revije.

Ožje uredništvo bdi nad dobro grafično izvedbo in sodeluje z izvrstnimi fotografi, kakršen je Tomo Jeseničnik, ki je tudi tokrat, seveda ne prvič, prispeval fotografije za likovno opremo revije.

Odsevanja kot osrednja koroška revija za leposlovje in kulturo so namenjena afirmaciji in uveljavljanju piscev s celotnega območja Koroške. V štirih desetletjih se je med platnicami nabralo lepo število relevantnih avtorjev in neprecenljivih literarnih, literarnozgodovinskih, publicističnih in likovnih vsebin. Oba velika vsebinska sklopa revije sta natančno razdelana: kultura in leposlovje, ki se deli na poezijo, prozo, dramatiko in esejistiko. V sodelovanju s Koroško galerijo likovnih umetnosti poskrbimo za kakovostno likovno opremo (med drugim so bili s svojimi deli predstavljeni slikarji Jože Tisnikar, Bogdan Borčić, Karel Pečko, Benjanim Kumprej, Gustav Gnamuš, Lojze Logar, Vida Slivnik Belantič, Valentin Oman, Franc Berhtold, Milan Unkovič, Oskar Rotovnik - Oki, Luka Popič, Leander Fužir in drugi ter kiparji Naca Rojnik, Rade Nikolić, Andrej Grošel, v zadnjem obdobju pa tudi mlajši likovni ustvarjalci: Katja Felle, Jerneja Smolnikar, Jure Markota ...).

V Odsevanjih, ki so pogosto prva resnejša stopnica v svet revialnih objav, se tako srečujejo dela perspektivnih mladih, npr. gimnazijcev, z že uveljavljenimi avtorji, saj revija poleg omogočanja vstopne točke mladim piscem tudi kontinuirano objavlja besedila renomiranih pesnikov in pisateljev, kot so dr. Silvija Borovnik, Vinko Ošlak, Matjaž Pikalo, Primož Suhodolčan ali pokojna Janko Messner in Marjan Kolar. Revija prinaša tudi eseje strokovnjakov z raznih področij umetniškega delovanja, z revijo sodelujejo modna oblikovalka mag. Stanka Blatnik, arhitekt in kipar Boštjan Temnik, umetnostni zgodovinar mag. Marko Košan, književne recenzije redno objavljata profesorja Helena Merkač in Franček Lasbaher ... Prostor pa je odmerjen tudi predstavitvi zanimivih avtorjev iz preteklosti; med njimi so pesniki Ernst Goll (1887–1912), Herman Vogel (1941–1989), koroški bukovník Blaž Mavrel (1896–1977), pisateljica dr. Ljuba Prenner (1906–1977) pa dr. Franc Sušnik (1898–1980) in drugi.

Nekaterih dragih sodelavcev žal ni več med nami, *Bili so*, kot je poimenoval eno svojih knjig Tone Turičnik, soustanovitelj in dolgoletni urednik revije. Nedavno se je v svojem 95. letu poslovil tudi najstarejši pišoč slovenski dramatik Janez Žmavc, spominu nanj smo se poklonili tudi v teh Odsevanjih.

Skozi leta smo revijo in avtorje promovirali na literarnih in vsebinsko raznolikih multimedijskih dogodkih, nekateri so bili pravi spektakli, ki so se odvijali na različnih prizoriščih: na Trgu svobode, v Koroški galeriji likovnih umetnosti, Knjižnici Ksaverja Meška, rojstni hiši Huga Wolfa, Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika na Ravnah. Celo v podzemlju rudnika Mežica, kjer je njega dni rudaril naš nekdanji sodelavec, pesnik Marijan Mauko, smo pripravili literarno-glasbeni dogodek s predstavitvijo revije.

Kot revija smo z ekipo sodelavcev gostovali v sorodnih publikacijah (Vsesledje) in se samostojno predstavili na literarnih prireditvah v Savinovi hiši v Žalcu, v Skomarski hiši nad Zrečami ...

Prihodnost, pravijo, je digitalna. In lahko dodam, tudi virtualna. Za literarno revijo se vsled elektronskih portalov in razpasenosti družbenih medijev, ki kljub umanjkanju uredniškega sita ali ravno zato deloma nadomeščajo revialne objave, morda odstirajo manj lepi časi. Zadnje desetletje pogrešamo mlajše sodelavce, avtorje še nekako najdemo ali pa se najdejo sami, delo v uredniškem odboru, na mestu tajnice in predsednika društva pa je žal prepuščeno preverjenemu kadru, ki bi ga nekateri imenovali stara garda, in le-ta kot celotna družba trpijo posledice demografskih trendov. Negativnih, na žalost.

Težko je prerokovati, kaj prinaša prihodnost. Se bo kot posledica razčlovečene, robotizirane, avtomatizirane in digitalizirane družbe na drugi strani povečalo zanimanje za humanistiko, leposlovje, poezijo, umetnost? Bo zaradi industrije 4.0 prosperirala tudi beletristika ali bo prostora le za računalniške strokovnjake in suhoparne algoritme, ki nam bodo pod pretvezo svobodne volje krojili izbiro na računalniških ter pametnih zaslonih? Na svetu je že danes več milijard pametnih naprav. Gotovo več kot pametnih ljudi. Spreminja se komuniciranje, bralne navade, načini distribucije informacij, znanja in vedenja ... Klikamo in klikamo, a nikomur ne klikne, kakšen bo odgovor na vprašanje, ali bo še ostalo kaj prostora in časa za Odsevanja, sodelavce, bralce in somišljenike, ko bomo prav kmalu rekli zbogom sedanosti, v kateri reviji pripada čast leska Bernekerjeve nagrade, in voščili dober dan, svetla prihodnost, v kateri nam na koncu predora, če ni vlak, vendarle migota luč.

Blaž Prapótnik,

na svetovni dan poezije, 21. marca 2019

Sabina Čegovnik

PESMI

LEPOSLOVJE

*Prenehati moram
naslanjati dele svojega telesa
na besede, ki jim ne pripisuješ
nobenega pomena.
Prenehati se moram opirati na tvojo vest
in slepo misliti,
da bo prenesla težo mojih tegob.
Z zobmi oplazim tvoj vrat.
Tvoja kri nima okusa po vesti,
tvoja kri ima okus po prevarah in lažeh.
Ali naj se hranim z nečim,
ki ne more zadostiti moji lakoti?
Ali naj se prepustim stradanju
v zameno za en sam dotik?
Lakota ali samota,
kako naj izberem?*

*Medtem ko veter odpira in zapira okno,
v rokah grejem spomin tiste noči,
ko si v tišini vstal iz postelje
in ovit v rjuho, pod katero si spal,
zaprl okno
in utišal nevihto v mojih mislih.*

*Tvoja rjuha je še vedno v moji postelji,
a ni več ovita okoli tvojega telesa.
Ni več nikogar,
ki bi v objemu nočnih senc
ustavil prepih
in zaprl okno.*

*»Včasih je kakšna stvar vredna bolečine, ki sledi,«
mi rečeš,
medtem ko tvoje dlani hrepeneče iščejo zatočišče
tam, kjer se moje noge zlivajo z boki.
In čeprav vem, da tvoja dlan na mojem stegnu
ni vredna bolečine, ki sledi,
se vseeno v tišini stapljam v tvoj dotik
in ti dovolim in čakam,
da si me vzameš,
dokler je moja koža še topla.*

*Nisem polovica.
Ne bom dovolila, da vame s svojimi nohti
vrezuješ besede brez prihodnosti
in mi polizeš kri z ustnic,
ki krvavijo zaradi tvojih ugrizov.
Kričim v tišino, a se še sama ne slišim.
Zašila bom kožo, ki si jo prebodel,
in ustnice, ki si jih raztrgal.
Celota sem
in ne bom dovolila, da mi vzameš glas.*

*Bosa postopam po tleh,
izmikam prste koščkom stekla,
zapiram vrata in odpiram okna.
Nikoli ne pustim odprtih vrat,
včasih potrebujejo samo sekundo
in neopazno vstopijo nazaj v moje življenje.
Moji koraki so zlomljeni in tresočji,
vem, da jih niti hladna bolečina stekla,
ki se zareže v kožo, ne bo ustavila.
Bojim se svojih misli.
Zakaj je potem okno še vedno odprto?*

Lidija Polak

IZRAZITI SE

potegniti jo iz vode

jo otresti

povaljati po makrameju sočutja

jo ožeti

ji izsesati brozgo

in jo napolniti

z ohlajenim muškatom

let. 2011

zorenim v hrastovem sodu

obročkanim med podganami

z domišljijo

navdušiti njene čute

v budnost

v prisotnost

v danes

nato jo

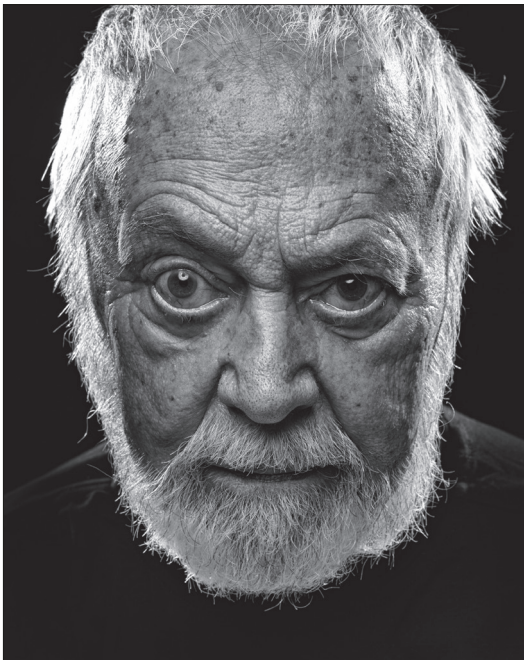
tik pred večerom

izpustiti

pustiti

da

utone

Tomó Jeseničnik, Bogdan Borčič, fotografija

izraziti se

s kretnjo

besedo

s črnim trikojem

dekoltejem v pesmi

kipeti navzven

dramo komedijo

potovanje s toyoto corollo

poletje v glinenem lončku

s črnim lakom na nožnih prstih

z urejenostjo v demit fasado

poiskati se med reklamami med nabiralniki akcij

pri frizerju

v savni

med dekagrami in decilitri

v metroju

med samoto in razbičanostjo

pretehtano

med ljubeznimi

privabiti vase nežnost

val hitenja z mestne četrti

neonsko bliskanje mladosti

ples

in lov kanj

na miši

pomokane od starosti

razbičati se

pokoriti lebdečim ploščadam nedotikov

vstajati iz počepov

vstajati

hoditi

hoditi navkreber

vstajati

nenehno vstajati

in se širiti

rasti

izrasti

lips gloss

in se najti

doma. prebujeno z vonjem kave. v namazu masla

na rezini kruha. v češpljevi marmeladi, malo

sladkani. hitro pokvarljivi. oblečeno v triko. še

vedno dokaj vitko. brez smrti na bokih.

z dračjem v dekolteju

pohiteti med jablane

*in iz nasada pobrati zrel nasmeh
vložiti ga v kozarce
in neprodušno zapreti
samoto med gole stene popoldneva
preložiti pletilke v spodnji predal
in zapreti balkonska vrata hrupu z ulice
sedeti med ljubimci
med blanširano nepokvarljivimi srečami
in klečati
dokler ne odteče poslednja prošnja v zaton
in ga pordeči
dokler utrujenosti ne posrka črnina
spokojnost
ko ne vidiš več polne shrambe nekoč davno
pobranih obrokov
neprodušno zaprtih z rdečimi gamicami strasti
pod jeklenim pokrovom
poginulih konj in pritlehnjenih sokolov
kač med jabolčnimi zavitki
babic žen ljubic deklet dekletec
niča*

ker te vsrka

prebuditi se

*s kremplji
na odlagalni polici poletja
z rdečo gucci torbico
in prskom chanela v jedro
pirana*

*med kričanjem otrok
pred sladolednico*

med vonjem jasmina

*poiskati se
izpuščeno avgusta 1996
med valove
pred prepolnimi stojnicami
ovito z indijsko svilo
čez mednožje srne
razpoloženo
za plovbo življenja*

*ujeti se
v jadra
jih povezati z vonjem
odcvetelega
v krotko prizibavanje
pristana*

Kljub vsemu lahko uporabiš črtalo za ustnice.

Le razpreti jih moraš. Kot pri poljubu. Nato občrtaš meje mehkode. Saj veš, da vsega dobrega ni dobro izpostaviti.

So meje, ki jih le ptice kršijo. Svetovi. Ki jih le one združijo. So kraje. V krajih. In kačji pastirji. Kače. S strupniki. Ki se pičijo.

In roke, ki padejo.

Kljub vsemu lahko uporabiš črtalo v barvi lotosa. Nič se ti ne more zgoditi pozimi.

Jezero počiva. V njem speče kali sanjajo jate.

kričanje

*glasni krika odzvanjajo
kričijo name
ne prenašam jih več
ne razumem kričanja
nočejo me razumeti
zdaj kričim še sam
brezumno kričimo
drug na drugega
zdi se mi kot prepir*

kam gredo

*kam gredo
oblaki
v mojem pogledu
skupaj z mano
v svet
v čarobni svet
tja daleč
daleč
kamor potujem
iz dneva v dan
v svojih mislih
pripovedih
da poustvarim
magičnost mojega pogleda
na platnu*

srečno

*naj bo srečno
še bolj srečno
čudovito
polno radosti
čarobnosti
naj bo tako
kot si želiš
da naj bo
ali mora biti
polno ljubezni
ki hrepeneče odmeva
v čutni pesmi
med skalovjem
našega notranjega domovanja*

tesnoba

*v kamne
po katerih stopam
neizprosno buta morje
jih brusi
tanjša
manjša
spreminja v nič
obdaja me nelagodje
ob pogledu na izginjanje
obličja kamnite postave
moje podobe
ki se nekoč
ne bo več sprehajala
po obličju neke druge
tvoje kamnite podobe
v neskončnosti bivanja
se utapljata obe
tu in zdaj
moja
tvoja
najina podoba
ne zame
ne zate
ni neskončnosti
kako to boli
ko pa se zdi
da je vse neskončno
da je vse večno*

Z VLAKOM

LEPOSLOVJE

Vlak se je ustavil v Zidanem Mostu. Potniki so izstopili in pohiteli na sosednji peron.

Rudiju se ni mudilo. Že kot šolar se je prevažal po tirih. Tudi zdaj se je v službo najraje vozil z vlakom. Žena ga je raje videla vpetega v predvidljivost voznega reda kakor prepuščene-ga muhavosti cestnega prometa.

Stopil je na peron in s pogledom pospremil vlak, s katerim se je pripeljal. Ta se je usmeril proti Ljubljani.

Pogledal je na elektronsko tablo z voznim redom in videl, da bo imel vlak deset minut zamude. Pod njo je zagledal dekle, ki je takoj zatem utonilo v podhod in kmalu vzniknilo tik pred njim.

Zazrt v smer, od koder bi naj pripeljal zamudnik, je ni takoj opazil. Sam ni vedel, kako je ujel njen pogled. Blisk njenih oči je šel skozenj z gromom iz zvočnika vred. Vlak se je pričel ustavljati. Kolesje je zacvililo. Naredil je nekaj korakov. Gmota teles ga je povlekla v svojo strugo in ga ponesla mimo vrat, ki so se pričela odpirati. Pomislil je, da bi bilo bolje, če bi ostal, kjer je bil.

Vstopil je v oddelek za kadilce. Kar odneslo ga je v naslednjega za nekadilce. Že davno se je odvadil kajenja.

Zagledal je starejši par. Pogledal je še na drugo stran, kjer ni bilo nikogar. Usedel se je k oknu v smeri vožnje. Zaznal je pomikanje. Gledal je, kako drogovi, stavbe in vse ob progi drvi hitreje in hitreje.

Te podobe so mu bile že stare znanke: poslopja, drevesa, reka, avtomobili, ljudje, živali in ceste so se vsak dan znova risale in se razblinjale.

Za hip ga je zmotila senca. Prekinila je tok sončne svetlobe, ki je prihajal od okna z druge strani. Izza sedeža pred njim je zaštrlel šop las. Obrisi od zunaj so pričeli kopneti, v očeh so mu ostali le lasje, ki so sijali v sončni svetlobi. Vstal je in se napotil proti stranišču.

»Je vam skoraj ušel vlak?« jo je vprašal med vračanjem.

»Ste me videli?«

»Ja, na drugi strani perona in kmalu zatem še na peronu. Potem ste se izgubili v gneči.«

»Ko sem stopila iz podhoda, sem najprej zagledala moškega. Najbrž sem videla vas.«

»Pravi sem. Smem prisesti?«

»Seveda.«

»Se pogosto vozite s tem vlakom?«

»Ne, danes sem prvič.«

»Saj res, opazil bi vas.«

»Najbrž ste redni potnik.«

»Sem, s prestopom.«

»Videla sem še en vlak.«

»Ta je bil. Prihajate najbrž iz službe? Ali pa ste še šolarka?«

»Ne, sem že v službi. Od včeraj je avto na popravilu in zdaj sem na vlak, ki bi ga bila skoraj zamudila. Skočila sem še v bližnjo trgovino in tam srečala znanko. Saj veste, kako je, če se ženske zaklepetamo. Še sreča, da je imel zamudo.«

»Po nekaj letih, se mi zdi. No, kak zastoj zaradi vremena ali dela na progi je že bil. Toda za danes še ni naveden razlog. A je zanesljivejši od avtobusov, ki se vse manj držijo voznega reda. Tudi udobnejši je. Ali ne?«

»Res je. Sodelavka me je opozorila na to možnost.«

»Ste pozabili na vlak?«

»Ne. Preselila sem se. V mojem kraju sploh ni železnice.«

»Najbrž v službeno stanovanje?«

»Ja. Učiteljica sem. Nabiram si izkušnje.«

»Potem je za vas vse novo: kraj, služba, vožnja ...?«

»Ja, veliko je novega, drugačnega. Tudi ljudje. Se tudi vi vozite iz službe?«

Vlak je pričel zavirati.

»Se. Najbrž se bova še srečala. Predlagam, da se tikava. Rudi mi je ime,« je rekel in ji ponudil roko.

»Mojca,« je odvrnila, ko je med vstajanjem s sedeža segla v dlan.

Odprl je okno. Zagledal jo je na peronu, ko se je kot barčica izgubljala med valovi množice. Nekajkrat je še opazil kaj od nje. Torbico in del roke, preden je izginila. Vlak je speljal. Zaprl je okno in se zazrl v bežeče podobe. Zaprl je oči. Zdaj so postale skrivnostne in tihe.

JATA GOLOBOV – odlomek

Domov je prišel pozno. Naglo je zaspal. Ko se je prebudil, se mu je zdelo, da sliši zvonjenje.

»Najbrž zvonijo k nedeljski maši,« je pomislil, ko se je predramil. Prisluhnil je, a odmevala je le tišina.

Skušal je zaspati nazaj. Zidovje v spalnici, ki tudi pozimi ni bila zakurjena, je ohranjalo hlad.

Zunaj je bilo vroče.

Vstal je in sedel za mizo. Postavil je pisalni stroj na mizo in vstavil list. Iz beležke je pričel prepisovati pesmi. Nastale so med služenjem vojaškega roka, v gabrovem gozdu in med kasarniški poslopji, na straži in v nočnih dežurstvih. Nekatere je ohranil, druge so ostale med smetmi.

Polistal je in našel eno, ki se mu je zdela primerna.

NOCOJ SMO SHODILI

Nocoj smo shodili,
na oblakih rdečih opek,
na morju sinjih smeti,
na rekah odvečnih stvari,
na gorah znamenitosti,
ki so ostale za nami.

Nocoj smo shodili.
Dvigujemo se kot demoni želja,
kot strašen orkan
in padamo, padamo, padamo.

Že nekaj časa se je spogledoval s poezijo. V srednji šoli je bil njegov tekst nagrajen. Pričel se je spogledovati z besedo in skozi meglo dvoma se mu je pričel odstirati delček oceana književnosti. Ob prostem času se je vse bolj predajal branju v kasarniški knjižnici. Knjižničar je bil njegov rojak. Skupaj sta pripotovala na služenje. Bil je študent. Težave je imel z zdravjem, zato so ga namestili med knjige.

Izbiral je zahtevnejše knjige. Filozofskih razprav večinoma ni razumel, a se je vztrajno prebijal skozi. Pri leposlovju je bral klasike. Največ Kafko in Dostojevskega. S prvim se je srečal že doma. Prebral je nekaj zgodb iz zbirke Splet norosti in bolečine. Zdaj, ko je nadaljeval s temi zgodbami v srbohrvaščini, so se mu zdele razumljivejše.

Po vojaščini ni našel poti od tam, kjer jo je pred odhodom končal. Novih ni našel. Taval je skozi iskanje neznanega, v začaranem krogu, iz katerega se je pričel vse pogosteje umikati v branje in v prve pesniške poskuse.

Ta dan je ostal v spalnici. Zdelo se mu je, da so se vanj vrnili občutki izpod gabrovih dreves. Vzel je beležko in svinčnik in zapisal nekaj besed. Prečrtal jih je in poskusil znova. Za trenutek je v mislih objel svoj svet. Ta se je kmalu razpršil in ga pustil samega.

Zagledal se je v pisalni stroj; modra barva ohišja, beli robovi, svetla tastatura, črn valjček, srebrna ročica. Poskusil se je spomniti imena vseh delov, s katerimi je bil seznanjen ob opravljanju strojepisnega tečaja.

Pesem bo imela štiri kitice, se je odločil.

Skušal je ponoviti besedilo:

... V snegu jata črnih vran išče trdnega dna

...

Zazdelo se mu je, da je v sobo udarila vročina. Stopil je k oknu, spustil rolete in prižgal luč.

Zdaj je nadaljeval:

... Snežni mož pred menoj zažari ...

Premetaval je besede in na koncu se mu je zazdelo, da je njegov pesniški navdih preluknjan kakor švicarski sir.

Le kje so luknje, da jih zamašim? se je spraševal. Ozrl se je proti fotografiji na steni. Njegov obraz iz otroštva se je začudeno spogledal z njim.

(...)

Babji Ion Berlin

LEPOSLOVJE

V njenih mislih je bilo enako pusto kot zunaj, kjer se je oko skozi tanko, nepredušno zaprt in rahlo zatemnjeno steklo avtomobilskega okna spotikalo ob skrivenčeno vejevje ogolelega grmovja, ki je kot mračni, senčnati obliž ritmično zastiralo in odstiralo poglede v daljavo izpraznjene pokrajine in nenavadno obmirovalo že nekaj trenutkov zatem, ko ga je s sunkom vzvalovanega zraka, kot z nesramno brco v trebuh, zamajal mimo vozeči taksi. V pišu nenadnega vetrca, ki je brez vsakega takta zmotil spokojno jutro, so se leskove in bezgove in drenove in glo-gove šibe kot v častnem kordonu prisiljeno sklanjale in upogibale k zglajeni, lahno zaprašeni cesti in zadržano slovesno pozdravljale njen mimohod, v katerem sta se brez orientacije v prostoru in času nerazločno združevala občutje odhoda in obet prihoda. Na zadnjem sedežu limuzine in sredi opustelih predmestnih predelov nekdanj živahne, sedaj mrtve industrijske cone, skozi katero se je že tolikokrat peljala proti letališču, je počasi, a zanesljivo (čeprav vsakokrat nekoliko drugače) izgubljala vez z življenjem včerajšnjega in vseh prejšnjih dni. V trenutku, ko je avtomobilski motor po nekaj ovinkih stekel naravnost in brez zatikanja, je na koži, najprej na rokah, nato še pod kožo, v kosteh in sklepih, zlasti v kolenih, začutila dražljivo vznemirjenje. Za visokim čelom, ki so ga razkrivali gosti, gladko počesani rdeči lasje, čvrsto speti na tilniku, se ji je hip zatem sprostila in razlezla prijetna, uspavajoča toplota, v kateri so se razblinjale paslike otrplih dražljajev in nehotno upočasnjenih vtiskov. Zagrnila jo je zavesa pozabe in tok njenih misli je bil usmerjen le še v neotipljivo in neulovljivo prihodnost. Šestdeset minut vožnje je doživljala kot spomladansko čiščenje, s katerim je dušo in telo osvobajala odvečne navlake minulih časov. Čutila je, da nekje v njej sramežljivo vznika popje novega, a je pustila, da si samo utre pot in ob svojem času predre otrdela povrhnjico razkrajajočih se naplavin vsiljivega živega življenja. Zadovoljno je ošinila pobeljen obroč na koži levega zapestja, kamor se je pletl odtisnil tesen pašček ure, to jutro namenoma pozabljen na nočni omarici ob postelji pod prižgano bralno lučko. Ob odhodu je ni ugasnila, da bi tako ohranila večni ogenj domačega ognjišča. Za vsak primer, seveda. Skozi ozko špranjo domišljije je smuknila onkraj. Nato se je na mehkem usnjenem sedežu strumno vzravnila ter

ostanek poti do vzletišča na koncu sive ceste le še nepremično zrla v oranžen preplet platnenih trakov, s katerimi je redkobesedni sikhovski šofer vrh svoje glave spletel nenavadno širok turban, v katerem je nad košato črno brado obraza, kot v ogromnem, skrivnostnem panju, spretno skrival okras svojih las. Prikupno se je namuznila, a le sebi in zase, ko je opazila neznamen, spiralasto zavrt črn koder, ki je neubogljivo pomigal izpod preveze nad desnim ušesom nepremičnega orjaka za volanom in urbi et orbi oznanjal, da lahko tudi najbolj drobni migljaji stvarstva z lahkoto zamajejo zadržto resnobo človeške nečimrnosti. Ah, kako čudovit dan, se ji je utrnilo, nato pa jo je zopet zapljusnil nežen val naraščajoče plime pričakovanja in s sipine zavesti odločno pobrisal kotaleča se zrnca drobcev spomina.

Skozi drsna vrata je vstopila v veliko avlo letališke stavbe, od koder so brez oklevanja na vse konce prenaseljenega planeta razpošiljali vznemirjene ljudi in z njimi brez števila pisanih potovalk, platnenih in usnjenih torb, kovčkov s kolesčki in brez, trinadstropnih nahrbtnikov, aluminijastih mini kontejnerjev in z vrstico povezanih škatel. Prostdušno se je potopila v gomazeče človeško mravljišče in poiskala svoj itinerar med križajočimi se mimobežnimi potmi, po katerih so vsak po svoje, kot bi jim gorelo za petami, razburjeno hiteli bodoči potniki in se pahljali z velikimi modrimi, rdečimi, zelenimi, rumenimi odrezki letalskih kart, ki so jih čvrsto stiskali z vlažnimi prsti. Med njimi so bili tudi samozavestni nastopači, ki so skušali narediti vtis popolnega obvladovanja predpisane koreografije, ki jih je usmerjala vzdolž tekočih trakov, mimo pobliskavajočih ekranov in navzgor po hitro odtekajočih stopnicah v nadstropje, kjer brezbrežna dvorana ni imela stropa, le svod, ki so ga podpirali mogočni, zibajoči se stebri. Razpeti v višave in vdani v usodo so z rahlimi, trzajočimi vibracijami klecali pod težo celotnega sveta, ki se je zarisoval na velikanskem interaktivnem zemljevidu vrh stene, in nejevoljno stresali dlani tistih mimoidočih, ki so jih za hip ali dva uprli vanje, da bi si odpočili, preden so se do konca otovorjeni končno premaknili do tiste točke pred neskončnim pultom, kjer je svoja krvavo rdeča, našminkana usta z naučeno mimiko odpirala zgolj narejeno prijazna operaterka. Hlastno in lahkotno, ko da ni nič, je urno poprijela za kose prtljage ter si jih prisvojila s

samoumevnostjo, ki je presegala običajno profesionalno učinkovitost. Potepuška Maruška, iskreno vesela, da se ji je uspelo štempljati v prvem poskusu, je uprla oči v napudran obraz pod modrim okroglim klobučkom in se hotela nasmehnuti, a ji je pogled zdrsnil skozenj in se započil v gol betonski zid, pod katerim se je v ozadju na gumijastem traku dvakrat prekopicnil njen sijoče rožnat kovček, od mnogih tovrstnih preizkušenj rahlo potolčen le na vogalih. Še preden bi si lahko na besedi, ki ji je otrpnila med zobmi, pregriznila in ranila jezik, jo je nerazločni grgrajoči glas iz zvočnikov, ki so se neutrudno oglašali z vseh strani, potegnil dalje in jo pognal do trde, žičnate klopi pred velikansko zastekljeno steno s pogledom na vzletno stezo, po kateri so se v nekajsekundnih intervalih valile ogromne sive ptice in se že naslednji hip obotavljivo, kot po nekakšnem nedoumljivem čudežu in z vso nepredstavljivo maso vred, presenetljivo lahkotno dvignile v nebo. Nekaj časa je zamaknjeno opazovala, ali bo kateremu od orjaških mehanskih albatrosov spodletelo in se bo namesto navzgor, proti soncu, strahopetno zapeljal naravnost, zaslepljujočemu blisku naproti, po katerem zavlada večna tema, a se je kmalu naveličala in se sredi šipe osredotočila na obris velike ure, ki je v zrcalnem odsevu opozarjala nase, čeprav je nepremična visela za njenim hrbtom. Skupaj s sekundnim kazalcem je odštevala minute, ki so tekle v levo, v obratni smeri od običajne, nato pa je točno ob času globoko zajela sapo, zaprla oči, da bi ne bila komu napoti, in že je bila z lahko torbico prek ramen in mimo utripajočih kažipotov na poti do belega hodnika, skozi katerega je urno stopila do potovalne kapsule in končno poletela Berlinu naproti, kot je bila načrtovala že vso lansko jesen in dobršen del zime.

Cev za vkrcanje se ji je zdela nenavadno dolga, trikrat se je prelomila v levo in se nato proti koncu zožila in obrnila navzdol k stopnišču, po katerem se niso spustili v letalo, temveč k velikemu omnibusu, ki je v trenutku, ko je vanj vstopil zadnji od potnikov, s tleskom in glasnim izdihom zaloputnil hidravlična vrata ter se prek prostranega betonskega dvorišča pognal do najbolj oddaljenega kotička letališke ploščadi, kjer je čakal nenavadno majhen, a ličen in snežno bel DC 0.30, ki je, na zunaj neznaten, uspešno skrival prostorno razkošje notranjščine, v katero se je povzpela na rokah sopotnikov, ki so se brezobzirno prerivali, kot bi si morali šele izbrati sedež v trebuhu jeklenega zračnega plovila. Ob pilotski kabini jo je pred vhodom v potniški oddelek na desni s kimajočo glavo in utripajočo dvignjeno dlanjo pozdravila mačjeoka stewardesa, zato je presenečena šele sedaj ugotovila, da potuje z

japonskim prevoznikom, ki je navadne turistične sedeže, razporejene tesno skupaj za zatemnjenimi kabinami prvega razreda, oblekel v belo tkanino z velikimi rdečimi pikami, odtisnjenimi v sredino ozkih, ergonomsko oblikovanih naslonov, ki so se brez sramu obešenjaško pretvarjali, da so udobni. Ni se premaknila, zlezla je vase, stisnjena v kot je potrpežljivo prenašala težo podplatov, s katerimi so tacali po njenih nizkih, komaj do vznožja narta segajočih balerinkah, nato pa se je končno prepustila, da jo je za oddihujočimi si bodočimi sopotniki, sedaj že trdno prikovanimi na sedeže, kot na nevidnih kolescih zapeljalo na oddaljeni konec potniške kabine, kjer je na snežno beli podlagi utripal še zadnji nepokrit rdeč disk popolne krožne oblike. Urno se je spustila na mehko tkanino in s hrbtno stranjo svetlo rumene bluze kot s kompresijsko gazo zatisnila zevajočo krvavo rano, ki ji je bila tolikšna skrb sprva odveč in jo je zato malce dregnila ter ji pomečkala zaokrožen ovratnik, zadaj na tilniku spet z belim slonokoščenim gumbom, nato pa se je vdala in obmirovala za usločeno krivino hrbta. Maruša je globoko zavzdihnila, da ji je čez ustnice ušel lahen žvižg, šele nato je opazila mladeniča, ki se je v tistem trenutku odvrnil od okroglastega okna in se obrnil k njej ter jo naravnost, tako čisto brez bontona, prestrelil s sinje modrimi očmi in jo z zagorelega obraza, obdane z valovitimi, od sonca prežganimi lasmi, obsvetil s širokim, z belino zob ozaljšanim nasmehom. Preden sta skoraj istočasno zarohnela oba propellerska motorja in preglasila zvončkljanje otroško nežnega glasu stewardese, ki je z zanosnim entuziazmom obnavljala tisočkrat preslišane preživetvene napotke za primer sile, sta se njuna pogleda zaklenila. Spregovoril je nekaj besed, a jih ni več zmogla slišati, saj ji je v ušesih pritrkavalo pospešeno bitje srca, ki je bilo samotni lovec, na katerega ni imela (po vseh teh letih se je s tem že sprijaznila) nikakršnega vpliva. In se je zgodilo, vedno znova se je, slej ko prej, a ni vedela in znala proti sebi, zato je nemočna dopustila, da ji je po vseh kapilarah telesa zapljal biogeni amin, tkivni hormon, živčni prenašalec, ki zvišuje tonus krvnih žil in tlaka ter zavrtinči hormon sreče, najbolj izpostavljenega gradnika molekule, ki je nosilka življenja in spodbujevalka zrcalnega nevrona, ko se ta odloči, da poišče pot do sorodne duše. Nagonsko je začutila, kako se je razpočila in vnela tudi neznančeva sinapsa, med zardelima obrazoma pa je bilo ravno dovolj prostora, da so se nevidne tipalke s serotoninom prepojenih dvojnih vijačnic začele dotikati in spletati v venec najbolj čudovite visoke pesmi, ko v dvoglasju išče harmonijo, se lovi v odmevu, v kontrapunktu ustvarja akorde in se

brez dotika spne v najčistejše, eterično čustvo ljubezni ali sovraštva brez besed in védenja. V neslišnem etru vztrepeta vzporedni tok njene in njegove domišljije. Vsaka izmed njiju se napolni z nevidnimi podobami, a kot najstarejša zgodba sveta obe zazvenita šele tedaj, ko se bolj ali manj uglašeno zlijeta v eno samo. Nič koliko se jih odvíja, takšnih zgodb, vsak trenutek med nami, in moja in tvoja in naša je toliko enaka kot vsaka druga ... kot je v tistem trenutku njuna, sinhrono razprta v niz razvezanih misli, ki jih v prepletu nedorečenega sosledja komaj zmoremo zapisati:

Kdo si ti? Ali se rada pogovarjaš, tja v en dan, z neznanci, celo noč? Saj veš, da je **Ali res želiš vedeti, kdo sem jaz? Znaš brez besed sedeti tukaj ob meni in zatipati** ljubezen vse, kar šteje? Nočem ti biti všeč. Želim samo, da me začutiš, saj je to **bitje mojega srca? Zmoreš zgolj prisluh-niti in se upreti** skušnjavi, da bi ga ukradel? tako lahko. Vidim te. Drugi te gledajo, a jaz te vidim. Sreča zame bi bila, če bi **Pazi, ljubezen, kot ji praviš, ni vse, štejem tudi jaz. Vem, všeč sem ti, a tvoja glava je** lahko verjel vate. Ko se v meni nakopiči ta energija, se ji ne morem upreti. Ni **prevroča, srce prehladno. Paziti se moram prep-aha, lahko bi se prehladila. Svoje cilje, pomembno, ali je deklica lepa ali inteligentna ali odkritosrčna, obet v njenih veš, običajno razkrijem šele takrat, ko jih dosežem. Stvari je lahko ujeti, a veliko oče**h je dovolj in lahko ravnam z njo kot s kraljico in njeno pristnost sprejemam **težje obdržati in ljubezen je tiste sorte, ki venomer izginja, da se lahko vsakič znova kot dar. Zamišljam si vojaka na vlaku, ki pelje na fronto prve svetovne vojne, vrne. Oni dan, ko sva se prebudila, je bil ljubi tako skrivnosten, ko je vzel mojo belo** kako si deli leseno klop v kupeju in kramlja z ljubkim dekletom, ki mu je pred **pižamo in jo zvil v ličen sveženj, res je bilo nenavadno, a sem ga pozabila vprašati**, slovesom na majhen košček papirja napisala svoj naslov, da ji je lahko vsak dan **nato sva se vozila, se ustavila, da bi nekaj pojedla. V zatohli gostilni sem ga opazila** s fronte napisal pismo, dve leti, vsak dan, ob sveči, med bitkami, in jo je najprej **pri zadnji mizi, njega, samo za trenutek sem zbegana obstala, a že naslednji hip se mi je naslavljal »draga gospodična«, da bi se čez nekaj tednov ojunail in čisto spodaj, zdelo, da sem na poseben način izpolnjena, ko sem na poti do toaleta z njim nad podpisom pripisal »ves tvoj«** in jo nazadnje imenoval le še »moje malo **mimogrede izmenjala besedo: ‚Zdravo, kaj pa ti? Jaz živim tukaj blizu. Se s kom dobiš? jagnje«,** ko jo je prosil za sliko, ki mu jo je poslala, on pa je odpisal, da lahko **Morda.‘ Kot bi se na ladji, ki je križarila med otoki, ljubila s tujcem, utelešnim iz želje** skozi napeto bluzo vidi njene prsi in

že v naslednjem pismu je prisegel, da jo **davnih sanj. Kdaj nam je čas ukradel romantične zgodbe včerajšnjega sveta, zakaj** noro ljubi, da si jo vzame, vzame v roke njene prsi in jo golo pritisne na svoje **čutim tvojo bližino šele, ko si daleč? Prvi poljub je trajal noč in dan in še traja.** telo; prosila ga je, naj se vendar zresni, on pa je potožil, da lahko jutri, danes **Hodila sva ob jezeru, prosila sem ga, da je metal kamne in se je nebo spustilo čisto doli** umre, brezpogojna ljubezen, kakršna ju je uročila, pa se je lahko narodila le iz **k nama, da je gladina potemnela in sem se na njej lahko ugledala kot doppelgänger** nasilja strelskih jarkov, iz bližine smrti, ko si vzame pravico, da poleg vojne bije same sebe. **In sva šla vsak na svojo stran, v vrtinec dnevov, pred tem sva se še še svojo bitko in skuša s pismi osvojiti** deklet svojega srca; zadet v glavo na dan **poljubila, tako mimogrede, zanj je bil najbrž zadetek, zame bolj udarec v prazno, no, ni pred razglasitvijo** premirja umre v poljski bolnišnici, v zadnjem pismu zapiše: **bilo v prazno, a blaženo tudi ne. Sreče se ne da opisati, kadar je zares velika, zato pa je ‚Tvoje prsi so bile edine bombe, ki sem jih kdaj ljubil.‘** Zato je tako pomembno, **toliko lažje opaziti, ko postane utrujena. Vse, kar je dobrega v meni, lahko izhaja iz** da začutiva, koliko bi lahko pomenila drug drugemu, da se naučiva uživati v **tebe, a ti si me hotel spremeniti, ko sem le hotela pokazati, da si mi drag. Prenehala te malih stvareh in dobrohotno sprejemati** razlike. Našel bom zaznamovano stran **bom trpinčiti, ko se boš naučil živeti z bolečino, nič prej. Kadar sem v dvo-mih, lahko v knjigi, ki jo bereš, in se jo naučil na pamet. Vedno mi je bil všeč tvoj tilnik, naredim marsikaj. Tedaj je noč le še nočna môra. Najbrž si jezen, ker ne znam biti** edini del tvojega telesa je, ki ga lahko gledam, brez da bi opazila. Spiš, ko imam **ljubosumna. Sama si izbiram izkušnje, s katerim se dotikam resnic sveta, a to lahko odprte oči, opazuješ me, kadar sanjam. Popolna si v svoji nepopolnosti in na to traja v nedogled, zato ne bodi zloben. Sprašuješ me, če sem se kdaj v življenju počutila** svojo vrlino si še posebej ponosna. Hočeš biti prva, sproti si izmišljaš svoje **ponižano? Ne, nikoli! Kot otrok sem bila bolj bistra, bolj pametna kot vrstniki.** življenje. Verjameš, da je svet dovolj bogat ter ga lahko brez škode malce **Domači so me občudovali, vsi ostali pa mi tega niso nikoli odpustili, hoteli so, da sem ogoljufaš. Vnaprej prosiš za odpuščanje, nato pa sproščeno vzameš, kar ti kot drugi. V branje so mi prinašali le stare knjige, iz katerih se je v moji otroški glavi pripada. V trenutku, ko sem ti na stežaj odprl srce, si rekla, da je dovolj, da nabiral prah, a sem ga sproti brisala, tako na skrivaj. Zatekla sem se vase in pazila, da hočeš**

svojo svobodo. Prepozno je. Ta papir, na katerega pišem, je tvoja **ne bi na moje duri potrkal prst nepovabljenе roke. Bila sem sama s sabo, da sem se koža, to črnilo je moja kri. Sled, ki jo pušča, se v drobnih kapilarah okoli srca lahko izognila družbi. O ja, že takrat sem vedela, kdo so ljudje, ki jih ne bom znala** zgosti v temno misel. Nehal bom misliti nate, da boš lahko ti prenehala misliti **sovražiti. Ne ljubiti nikogar, biti sama. Ne biti ljubljena od nikogar, biti svobodna. Ali name, sladka, nepozabna, pogubna femme fatale! ne vidiš, kako vzradoščeno se muzam, ko te vidim, kako si nespreten?**

V trenutku, ko so se kolesa dotaknila tal, nekajkrat odskočila in se dokončno zalepila na izlizano betonsko pristajalno stezo tempeljskega dvora ter s pojemajočo hitrostjo zapeljala v polkrožni objem mračnega letališkega paviljona, je brez razmišljanja pritisnila usta na njegove suhe ustnice, a vse skupaj ni bilo kaj več kot le brezsmiseln zaključek dolgih, precej zlovesčih blodenj, s katerimi je presanjarila dolgočasne ure mirnega, v modrino zakrivljenega nebesnega svoda odtisnjene poleta na sever Evrope. Opazila je, da je zunaj sonce že zašlo, kolikor je lahko ujela odseve slabotne svetlobe v najbližji elipsi okna, v potniški kabini pa so se prižgale luči in posvetlile zahomotane obrise potnikov na sosednjih sedežih, ki so začeli divje opletati okoli sebe, še preden so se z globokim izdihom olajšanja ustavili in ugasnili utrujeni motorji. Le onadva sta nepremična obsedela na svojih mestih. Rdeče pobarvane nohte na koncu belih prstov, s katerimi se je med vožnjo oklepala naslonjala sedeža pred sabo, je sicer že umaknila in jih poskrila v vlažne dlani, a si ni mogla kaj, da se mu ne bi nasmehnila kot staremu znancu, osupljivo podobnemu nekomu, ki bi se ga lahko spomnila iz preteklosti, a v resnici ni bila prepričana, da bi ga lahko sploh kdaj srečala. Premaknila se je, da bi segla po torbo, ki jo je hranila v prtljažni komori nad glavo, on pa jo je nerodno in nehote preveč čvrsto prijel za komolec ... še vedno je bil na pol omotičen, ne le od poljuba, temveč tudi od neudobnega položaja, v katerega je otrpnil v zadnjih dveh urah. Oklevajoče, a gladko, z dikcijo brez ločil, so mu iz ust pobegnile besede: »Prvič v Berlinu? Sama? Te kdo pričakuje? Ta hip me je prešinila nora ideja. Moram te vprašati, sicer me bo tole preganjalo vse življenje. Nič ne vem o tebi, a čutim, da bi se rad pogovarjal s tabo, zdi se mi, da sva se nekako povezala ... Poslušaj torej: kaj praviš, če bi se skupaj odpravila v mesto in se v noči, ki je pred nama, potikala po mračnih, slabo osvetljenih ulicah, odkrivala skrivne vogale, se sprehajala po zavutih potkah mestnega parka, preden bi

se ob sončnem vzhodu odpravila vsak do svojega hotela in ...«

»Kako ti je ime, pravzaprav, pa menda nisi Jesse?« ga je vedro prekinila. »Jaz prav gotovo nisem Céline!«

Zdaj je bil on tisti, ki jo je poskusil poljubiti, a je položila prst na svoje tenke češnjeve ustnice, pomežiknila in se sunkovito obrnila. Kot bi mignil, je bila na nogah, čez ramo pa se ji je obesila živahna pisana torba, ki je pred tem obešenjaško prisolila zaušnico zaostalemu debelušnemu počasnežu, ker se je vse preveč obiral, ko je opletal med izpraznjenimi sedeži. Niti enkrat se ni ozrla, ko je po dolgem prehodu stopila proti kljunu prizemljenega ptiča. Čeprav je pohitela, se ji je zazdelo, da v filmsko upočasnjem gibanju celo noč jadra proti izhodu, zato ni bila presenečena, ko so jo zunaj, na vrhu strmih stopnic, znova pozdravili najzgodnejši sončni žarki komaj spočetega dne. Nosnice ji je napolnil oster zrak z vonjem po velemestu, ki ga je slutila v daljavi. In je lahkotno in mimogrede, kakor se je bila v teku let priučila, pozabila vse, kar ni bilo v sozvočju s hrepenenjem, ki jo je napolnjevalo od tistega trenutka dalje, ko ji je prijazni uslužbenec v potovalni agenciji že pred meseci potrdil rezervacijo berlinskega hotela. Odločila se je, da bo uporabila tudi bonus, ki si ga je prislužila z vnaprejšnjim plačilom v gotovini, zato je s pomočjo velikega digitalnega zemljevida v sprememni dvorani terminala, kjer je najprej trčila v kovček, ki se je po škripajočem traku pripeljal naproti in se ubogljivo postavil ob njeno desno nogo, brž poiskala zavite stopnice in se z letno vozovnico za vse vrste mestnega javnega prevoza v roki spustila do podzemne, ob tej zgodnji uri nenavadno puste železniške postaje.

V temačnem tunelu so v polmraku sijali tiri. Položeni čez velike kamnite tlakovce so elegantno zavijali ter se levo in desno izgubljali za zaokroženima vogaloma, od koder je skozi velike, s stropa viseče pajčevinaste koprene iz obeh smeri padala slabotna svetloba. Žuborenje glasov iz zgornjega nadstropja je tukaj jenjalo, utonili so v nepredirno tišino, v ušesih jo je žgečkalo le počasno in enakomerno cuncanje vodnih kapljic, ki so neustrahno strmoglavljale z najvišje točke zaobljenega oboka in se spodaj združevale v plitke luže, po katerih so čofotaje odmevali njeni koraki. Podzemeljski hodnik je bil videti zapuščen, zato se je že hotela obrniti in poiskati manj skrivno prevozno možnost, taksije s sikhovskimi vozniki za volanom navsezadnje zlahka najdeš povsod po svetu, ko je zaslišala poskakujoče drdranje kompozicije, takoj zatem pa je dolga, slabotno razsvetljena kača zakrožila v njeno smer. Za mračnim vizirjem lokomo-

tive, nad katerim je sijal napis Potsdamer Platz Arkaden, je skušala ujeti silhueto strojevodje, a so prvi trije vozovi že smuknili mimo in vlak se je škripajoče ustavil. Zastekljena vrata iz ameriškega mahagonija so se samodejno odprla in vstopila je v nezasedeno kabino. Vsi oddelki, kolikor je lahko v vse smeri videla skozi zastekljene vagonne, so bili prazni kot na ladji duhov, le v sosednjem razdelku je na leseni klopi ob izhodu opazila sključeno, nepremično postavo. Možakar je bil ogrnjen v sivo vrhnje oblačilo, z visoko prek ušes privihanim ovratnikom in nizko na oči spuščeno zamaščeno kapo s ščitnikom iz istega blaga, kot je bil oguljeni plašč, drobceno dekle ob njem pa je opazila šele, ko se jima je s kovčkom v naročju neodločno približala, da bi ju povprašala za pravo pot. Očitno sta bila zaspala, saj sta bila kot otrpla, ko je stala pred njima, zato se je plaho dotaknila možakove rame, da se je v trenutku zdrznil ter dvignil neobrito in razmršeno glavo. Nekaj trenutkov je zrl naravnost predse, ko bi se skušal spomniti, kako se živi, nato pa se je brez besed pognal naravnost proti vratom in za sabo potegnil še mlado žensko, da se je skoraj prekopicnila in se z rumeno jopico, čez katero so ji padali dolgi rdeči lasje, za hip zataknila za pokončni drog za prijemanje. Nekako se je uspeela iztrgati objemu vagona, a ji je v naglici, s katero sta že naslednji hip izginila v mrak hodnika, iz rok na tla spolzela oguljena broširana knjiga, ki ji je razprta, a z zakritim licem, še malo prej počivala na prsih. Maruša je izpustila kovček, urno je počepnila, da bi s knjigo v rokah zaklicala za dekletom, ki ga je prav gotovo videla že kdaj prej, o ja, velikokrat, tako se ji je hipoma zazdelo, a so se vrata s treskom zaprla. Dvakrat je neprijazno cuknilo in voz je majavo speljal.

Slej ko prej je bila edina potnica. Malce neobičajno, res, a ura je bila zgodnja, vstopila pa je, kot kaže, na končni postaji. Kovček je potisnila pod najbližjo klop in se udobno namestila. Pogledala je zdelano naslovnico knjige, ki jo je še vedno držala v rokah, in znova na mah prepoznala, tokrat celopostaven s čopičem zarisan obris rdečelasega v oprijet rumenkast kostim odetega dekleta, nad njim pa rdeč naslov *Das Kunstseidene Mädchen*. Na spodnji strani je poravnala zavihana oslovska ušesa povoščenih platnic, da je lahko prebrala še z modrimi črkami izpisano ime Irmgard Keun. Neučakano je obrnila prvi notranji list in v kolofonu izbrskala letnico izdaje: Berlin, 1932. Kot nalašč, je pomislila, in pri slabi luči (vlak se je počasi premikal skozi tunel) je zapičila pogled v prve vrstice romana, ki se ji je že zalepil na prste: »*Das war gestern abend so um zwölf, da fühlte ich, dass etwas Grossartiges in mir vorging. Ich lag im Bett ...*

Včeraj zvečer je bilo, tako okoli polnoči, ko sem začutila, da se v meni dogaja nekaj čudovitega. Ležala sem v postelji ...« Ah ja, saj to pa poznam, jo je prešinilo, a od kod neki? Avtoričino ime, tudi naslov ji ni govoril ničesar. Na slepo je zakopala v knjigo in jo znova odprla nekje na polovici: »*Ich liebe Berlin mit einer angst in der Knien ...* Ljubim Berlin, s tesnobo v kolenih, saj ne vem, če bom imela jutri kaj za jesti, a mi je vseeno – sedim pri Jostyju na Potsdamskem trgu, med marmornatimi stebri, v prostрани dvorani. Vsi ljudje berejo časopise, tudi tuje, in se resno držijo. Sedijo spokojno, kot bi jim pripadalo vse na svetu, ker lahko plačajo. Danes lahko tudi jaz. Redno sem zahajala na Leipziški in Potsdamski trg, kjer je iz kinodvoran prihajala glasba; plošče so bile, na katerih se lahko ohrani človeški glas. In je vse igralo.« Potsdamer Platz, Potsdamski trg, tja sem vendar namenjena, jo je zaščemelo v prsih. Vrnila se je na začetek in nadaljevala z branjem na prvi strani: »... *ich war zu müde wegen dem Abend vorher, und ich hatte doch gleich zu Therese gesagt: Es kommt nichts bei raus, sich auf der Strasse ansprechen zu lassen, und man muss immerhin auf sich halten ...* preveč sem bila utrujena od prejšnjega večera in tudi Terezi sem takoj rekla: Nič nimaš od tega, če pustiš, da te ogovorijo na cesti, človek mora vendar vselej paziti in gledati nase ...« V celoti se je potopila v vznemirljivo pripoved in sploh ni opazila, da je vlak medtem obtičal na stranskem tiru zakotnega postajališča, od koder se dolge minute, morda celo ure ni premaknil nikamor. Nemara je celo zakinkala in po tankem robu med resničnostjo in sanjami zaplavala med junake, ki so vstajali iz porumenelih strani romana. Sanje so ji prišle naproti, poskušala jih je zgrabiti, v zamegljenih mislih je tekla za njimi, da bi jih ulovila, v tistem trenutku pa se je razmajana kompozicija končno spet premaknila. Vlak je enakomerno pospeševal skozi mrak, nato je zapeljal iz tunela, da se je vse okoli nje razsvetlilo, čeprav je nad otožno pokrajino viselo svinčeno sivo nebo. Knjigo je pospravila v torbo, ki ji je še vedno zvesto opletala z levega ramena prek prsi do desnega boka, in se raje zazrla skozi umazane šipe vagona.

Sonce se je, hvala bogu, kmalu prerinilo skozi gosto jutranjo meglico, pokazalo svojo moč in na nebu najprej raztegnilo, nato pa z njega sklatilo zlovešče oblake. Vse se je zarisalo s tolikšno ostrino, da so se v Marušine oči skozi številna stekla z leve in desne zapičile črepinjasto ošiljene podobe in se kot prizme zarivale druga drugi v drobovje ter zrcalile ništrc predmestne pušče sredi kupov razsutega gradbenega materiala, zatavljenih in s plevelom poraščenih ledin ter opuščenih gramoznic s skaljenimi zbiralniki

zaostale deževnice. Nato je vlak počasi zaropotal čez železni most, pod katerim se je svetlikala črnikasta voda primestnega kanala in se leno zlivala k Wannseeju ter ostalim jezerom naprej proti severozahodu. Mimo starih enonadstropnih hiš z razbitimi okni in oluščeni fasadami je zacijazil vzporedno s prašno cesto, ki se je spremenila v tlakovano alejo, brž ko so jo v svoja naročja sprejela prva drevesa urejenih parkovnih nasadov, ki so kot rekreacijske zelene cone obkrožali intenzivne pozidane soseske ter označevali ločnico med spokojnim podeželjem in urbanim mestnim vrvenjem. Ko je prvič prečkal cesto ob spuščeni zapornicah, je končno opazila še človeške postave, kako so vsaka zase počasi, a odločno stopale ob robu ceste. Malo dalje so se njihovi dvojniki ob prvih nizih strnjениh hiš, ki so v tloris mesta risale ulice z imenom in priimkom, že povzpeli na tlakovane pločnike in nekoliko hitreje copotali ob nemih trgovinah z zadržanimi kovinskimi roletami in mrežami, izpod katerih je tu in tam še curljala sveža bela barva, s katero so ponoči na izložbe narisali brez števila šestrogljnih zvezd. Ako sta bila trotoarja na obeh straneh za silo obljudena z najzgodnejšimi primestnimi prebivalci, brez izjeme namenjenimi v smeri proti tovarnam in delavnicam v mestnem središču, je bilo široko cestišče med njima tako prazno, da so se po njem igrivo lovili le veliki beli kosi papirja in se v vetru, ki jih je lahko privzdigoval, vzpenjali v nadstropja do priprtih oken, nemarno pokritih s pošev čez špaleta spuščeni lesenimi in kovinskimi žaluzijami, nato pa so se spustili in le za las zgrešili klobuk starca, ki je pred velikim kamnitim stopniščem, od javnega prostora ločenim z zidano ograjo in vitkimi drevesi okroglo pristriženih krošenj, sprehajal psa. Izza vogala ju je opazovala črno-bela mačka in se sramežljivo razgledovala na vse strani, kot bi ji bilo nerodno, da je ob tej uri že pokonci. Pred moškim z melonastim klobukom nad temenom in modno napravljeno žensko pod roko so sfrfotali golobi in se nemudoma vrnili na mrtvo stražo k okroglemu oglasnemu stebričku, na katerega je mladenič s cigareto v ustih in veliko kapo s ščitnikom na glavi lepil plakat z razglednico utripa dneva, ki je pravkar začel odraščati. Z brezbrizno samoumevnostjo se je mimo pripeljal kolesar z rokami v žepih, da se mu jutranji hlad ne bi pregloboko zarezal v krepke členke, s katerimi bo v kovinskem obratu na oni strani reke že čez dobro uro vihtel težko kladivo.

Odbijača med vagoni sta se poljubila in zaklenkala, ko so zaškripale zavore in Marušina električna kočija na tirnicah se je prvič ustavila. Nejeverno je opazovala, kako so se v pičlih

sekundah vsi vagoni napolnili s potniki, ki so vznikali od vsepovsod. Večinoma so bili moški, a tudi ženske v ozko krojenih dolgih plaščih in čeladastih klobukih, poveznjenih globoko čez oči, da so jim kot polstene feredže zakrivali obraze. Dečki so imeli na nogah pumparice in na glavah kape s trdimi, polakiranimi ščitniki, medtem ko so bile med vsemi razoglave le njihove šolske vrstnice, a so si vsaj zatilje zakrile z dolgimi, umetno v fige spletenimi kitami. Marušo so stisnili medse in ji zakrili razgled, v katerem je pred tem, ko je vlak znova krenil in počasi prečkal Spree, ob vznožju mosta ujela melodijo lajnarja, ki je v poveznjen klobuk lovil pfenige mimoidočih, v daljavi za njim pa še dimnike, ki so strumno kot kanoni na fronti pred začetkom ofenzive stali v vrsti in v višave neba pošiljali dim uparjenega delavskega znoja. Ni ji preostalo drugega, kot da je iz torbe znova potegnila knjigo in ji pustila, da se je odprla na strani po svoji izbiri ter spregovorila: »*Im Vaterland sind toll elegante Treppen ...* V Hiši Vaterland so kolosalna stopnišča kot v kakšni graščini, kjer se sprehajajo grofice, in pokrajine in tuje dežele, turške, in Dunaj in vinska trta in neverjetna dolina Rena s predstavo narave, v kateri tudi zagrmí. Sedimo, tako zelo je vroče, da se je na nas začel spuščati strop, od vina nam je slabo. 'Ali ni tukaj lepo in čudovito?' Lepo je in čudovito, katero mesto še lahko ponudi kaj takega, da se prostori vrstijo eden za drugim kot v palači? Vsem ljudem se tako mudi, včasih so tako blede pod temi lučmi, nato so obleke deklet videti, kot bi jih sploh ne plačale, in moške si vina pravzaprav ne morejo privoščiti, ali potem nihče ni srečen? Zdaj bo vse postalo temno, kje je moj svetli Berlin? Ko vsaj ne bi postajal vse bolj tih.«

Na potsdamski železniški postaji se je človeška gneča v zelo kratkem času razkadila, zato je z velikim kovčkom brez težav zakrmarila proti izhodu, kjer jo je onstran tlakovane ploščadi pričakal prostran trg s pravim velemestnim vrvežem tramvajev, taksijev, koles, vpreg, ročnih vozičkov, trolejbusov, omnibusov in dvanadstropnih avtobusov, med katerimi so spretno, z enega prometnega pasu na drugega, švigali robustni, skoraj brez izjeme črni avtomobili najnovejših znamk, med katerimi so prednjačili Daimler-Benz, Opel in Auto Unioni z DKW-jevimi ali Wandererjevimi značkami, pripetimi na rešetke mogočnih prednjih hladilnikov. Vrste kašljajočih dvosedežnikov so v jutranji konici na najbolj prometnem križišču Evrope tu in tam poživile še bleščeče limuzine, med njimi je bil, tega je brž opazila, tudi BMW3/20 PS, ob njem še Opel Kapitan, za dobro mero hrupne kulise weimarskega Berlina, ki je sedaj Maruši nesra-

mežljivo na široko odprl vrata, pa je poskrbel še snežno bel Fiat 1100, ki je v polkrožnem loku sunkovito zapeljal naravnost proti njej, da je zadnji hip odskočila na pločnik in se skoraj prekopicnila čez iztegnjeno leseno nogo nenavadnega, v povajljano uniformo oblečenega možiclja brez leve roke in brez desne polovice obraza, s katerim je ob praznem pogledu edinega očesa mimoidoče prosil miloščino. Hitreje je zakoračila naprej po pločniku in se nerodno spotikala v nove in nove kreature brez okončin, nekatere med njimi so brez obeh nog ždele na nizkih vozičkih z majcenimi lesenimi kolesčki. S črnimi prevezami čez oči in bleščečimi kolajnami, ki so jim sijale na prsih, so bili brez dvoma vojni veterani nedavnega herojskega bojevanja v strelskih jarkih. Ugasle oči so, kolikor so jih premogli, ob iztegnjenih rokah večinoma obračali v tla, zato je morala zadnjega v vrsti, ki se je z desno polovico hrbta malomarno naslanjal na zid, z levo pod pazduho pa na leseno polomljeno berglo, pocukati za rokav, preden mu je v kapo pri nogah spustila kovanec za pet pfenigov: »Oprostite, ne najdem se dobro, ali mi lahko pokažete, kod lahko po najbližji poti pridem do hotela Bellevue, ne najdem se prav dobro?« Dvignil je žalosten pogled in najprej kakšno minuto samo strmел v prazno, da bi se mu naenkrat na slepi pegi ugreznjene šarenice zasvetila iskra, ki mu je razvezala jezik: »Grand hotel Bellevue? Ja, seveda se spominjam hotela Bellevue, hotela Tiergarten ali kako že, njegove kavarne, v kateri smo pred ... pred ...« Umolknil je, požrl debelo slino in mukoma nadaljeval: »Spili kakšno pivo ali dve ... preden so ga ... kot so nas, tudi vse nas, ki smo ... ah, nič, drek, vprašajte v Palastu čez cesto, tam bodo vedeli ... ali je to vse, kar mi lahko privoščite?« Iz torbice je izbrskala nov kovanec in mu ga tokrat stisnila v pest. Za vogalom pivnice Pschorr se je mimo nabito polne kavarne Josty in veleblagovnice, edine moderne zgradbe iz jekla in stekla, ki je tudi sredi dneva razsvetljena sijala med starosvetnimi palačami pred Leipziškimi vrati, komaj prebila na drugo stran ulice ter z olajšanjem smuknila skozi velika okovana vrata hotela Palast.

»Ja, seveda, ta rezervacija pri nas velja. Samo še letos bomo po dogovoru prevzemali goste Bellevueja, ki so ga pred nedavnim podrli, da so lahko po ameriškem vzoru na njegovem mestu postavili ogabno betonsko pošast. Columbus ji pravijo, veste, ker naj bi bila kažipot v novi svet. Pajade! Kakorkoli, pri nas je prav tako lepo, kot je bilo v starem dobrem Tiergartnu. Mi tukaj smo ga, veste, vselej klicali po starem imenu, povezanem z lokacijo na robu mestnega parka. V tretjem nadstropju torej ... vaša soba ... z bal-

onom in pogledom na Potsdamer tu spredaj, saj vas hrup prometa ne moti, kajne, ste še mladi. Dečko, pospremi gospo do dvigala in ji pomagaj s kovčkom do sobe 302. Dobrodošli pri nas, gospodična, in lepo popoldne ter večer vam želim, nocoj in vse prihodnje dni!« Gostobesedni receptor ji od trenutka dalje, ko mu je pokazala dokumente, ni pustil do besede, zato se je samo tiho poslovila in nemo sledila portirju.

Soba je bila starinska in mračna, veliko francosko okno je zastirala težka zavesa z baldahinom. Stopila je na ozek balkon, kjer so se ji usta v odmevu receptorjevega čekanja razlezla v kisel nasmeh: večino razgleda na bližnji park in mesto v ozadju – v drugačnih okoliščinah bi lahko bil s te višine zelo slikovit – so zakrile ostre funkcionalistične horizontale in vertikale bele stavbe Columbusa. A neprekinjeno drdranje avtomobilov in histerični vzkliki uličnih prodajalcev Berliner Tageblatta so tudi v uličnem parterju prepvili dekorativni šepet historicističnih fasad. Sredi navideznega kaosa se je nad vse dvigal še peterokotnik jeklenih stebrov, ki jih je zgoraj z vseh strani povežalo petero kovinskih plošč z veliko uro in prometnimi lučmi, usmerjenimi v lice vseh petih ulic, ki so se stekale na Potsdamski trg. Semafor je imel na izbočenem nadstrešku nameščenih sto reflektorjev, ki so to zmagoslavno znamenje sodobnega Berlina ponoči s svetlobnim sijem podaljšali visoko v nebo. Od nevsakdanjega dialoga starega in novega se je Maruši malce zavrtilo, da se je morala brž umakniti v notranjščino čednega apartmaja s sijočimi tapetami v vzorcih zlato obarvanega akantovega listja, ki so začasnemu bivališču vdahnili slovesnost, kakršna pritika deželi duhovne veličine Goetheja, Kanta, Bacha, Luthra, Wagnerja, Nietzscheja in Lubitscha. A vsi ti so se že davno pogreznili v mavzoleje večnosti, ona pa je hotela tukaj in zdaj doživeti pulziranje največjega nemškega mesta, ki je pred stotimi leti, tako kot danes, štel nekaj manj kot štiri milijone prebivalcev, pri čemer niso všteti samozvani priložnostni Berlinčani, kakršen je bil J. F. K. Že v večeru, kot ji je neizbežno prihajal naproti, bo preizkusila, kakšno je videti življenje dekleta v obleki iz umetne svile, a najprej se je morala odpočiti in nabrati moči, ki jih bo slej ko prej potrebovala v preizkušnjah noči, ki jih je že lahko slutila. Odložila je samo najnujnejše, pogreznila se je med mehke odeje prostrane postelje in na mah zaspala. In prav nič ni sanjala. Prostore v svoji podzavesti je namenoma ohranila čiste in prazne, da bi jih lahko brez težav napolnila s svežimi doživetji.

Prebudila se je v trdo noč, ki je s temno kopreno pokrila ulice in trge, pod njo pa se je

Berlin z nezmanjšano močjo valil naprej in se v bliskavih električnih cestnih svetilk ter utripajočih neonskih reklam polnil z novo energijo. Tudi sama se je počutila prerojeno, še zlasti potem, ko se je oprhala v sijoči kopalnici z medeninastimi obešalniki in pozlačenimi šobami, cevmi, ročkami in držali. Z užitkom je zlezla v oprieto in svetlečo rdečo obleko, ki ji je pristajala kot druga koža, spodaj pa je komajda pokrila zaponke kot pajčevina tenkih nogavic. Na glavo si je poveznila črn klobuček z navzdol obrnjenimi krajci, da so ji zadaj pokrili lase vse do tilnika, spredaj pa zasenčili čelo in oči. Ogrnila se je v temno rjav, skoraj črn kožuh, ki ji je pokrtil še kolena. Našobila je krvavo rdeče našminkane ustnice, ki so podčrtale ognjene kodre, kolikor so še radovedno kukali izpod klobuka, in vrgla poljub v veliko ogledalo nasproti postelje. Z majhno lakasto torbico po pazduho je zaloputnila vrata ter stopila na hodnik. Preden je odsunila kovano ograjo dvigala, da bi se zapeljala v pritličje, se je odločila, da bo preizkusila, kako bodo zdržale vrtoglavo visoke pete, zato se je skozi vsa nadstropja namenila spustiti kar po stopnicah. Hotelski lobi je bil skoraj popolnoma prazen, le v globokih, v damast oblečenih foteljih blizu izhoda je opazila dve starejši, močno našminkani dami, ki sta počasi srebali pijačo iz kozarcev na visokih pecljih in proti lestencu nad njunima glavama puhali oblačke cigaretne dima. Nočni receptor, ki je bil nenavadno podoben Dirku Bogardu, je bil očitno manj zgovoren kot dnevni kolega in je le nemo pokimal. Prijela je za ključko težkih vrat, globoko zajela sapo in pomislila: Kamor že. Naj tudi ta ples, kot običajno, vodi intuicija.

V primerjavi z umirjeno hotelsko tišino je bilo zunaj na pločniku, kot bi se odprla Pandorina skrinjica. V ušesih jo je zapelo, saj sta se bobničar hipno, brez opozorila znašla med kladivcem in nakovalcem, ki sta zaropotala v ritmu velemestnega truščarja. Ljudje so vpili drug čez drugega v nerazumljivem, popačenem jeziku, z vseh strani so neusmiljeno hupali avtomobili. Le malo je manjkalo in reka mimoidočih bi jo potegnili v svoj vrtinec ter odnesla s seboj, če ne bi stopila korak naprej in skoraj zakoračila na tramvajске troleje, po katerih se ji je z leve približeval hrumeči železni zmaj ter nervozno cingljaj, ko si je utiral pot med množico, ki je vseprek, kar med avtomobili, topotala čez podrhtavajoče kocke cestnega tlaka. Med številnimi pobliskavajočimi reklamnimi panoji jo je pred vsemi ostalimi prvi zasleplil blede rumeno razsvetljen napis Café Josty. Izza reke vozil je žarel skozi steber svetlobe semaforja na otoku sredi trga, zato je brez razmišljanja preprosto sledila postavi pred

sabo, ki se je neustrašno in odločno namenila v tisto smer. Srečno, ni vedela kako, se je znašla na drugi strani, kjer ni oklevala in se je brž povzpela po strmih stopnicah ter skozi zastekljena, secesijsko oblikovana vrata vstopila v zatohlo in zakajeno kavarno.

V nabit polni dvorani, ki je bila s panoji in španskimi stenami razdeljena na večje ali manjše razdelke, je bilo nenavadno tiho. Čim prej je hotela pobegniti trušču ulice, a jo je umirjeno, pridušeno šepetanje gostov, ki se je pod stropom zavijalo v velike oblake cigaretne dima, vendarle presenetilo. Moški in ženske so se za okroglimi lesenimi mizami večinoma kar v plaščih in s klobuki na glavah sklanjali nad srebrne pladnje s skodelicami kave in nekaj vode, le redki so imeli pred sabo kozarec vina, vrčkov piva pa v tem zbirališču intelektualcev in avantgardnih umetnikov ni opazila. Tisti za bližnjimi omizji so vsi naenkrat obrnili glave in jo prostodušno premerili, ko so se za njo skoraj neslišno, le z nežnim tleskom zaprla vrata, da bi se že naslednji hip vrnili k živahnim debatam in nadaljevali misel, ki jim je nejevoljna obvisela v zraku. Previdno je stopala med mizami, ki so bile na gosto in brez pravega reda posejane po dvorani. Iskala je prosto mesto in že obupala, ko je za sabo zaslišala glas: »Dobrodošla v svet božanske dekadence, ki jo oživljajo okusi nebeških sladlic, kapljice najslajšega vina in vonjave eksotične kave. Zasedeni smo, kot vidiš, a zate sem prihranil sedež na koncu točilnega pulta, če ti je prav. Saj si sama, kajne? Dobro, potem pa le pridi.«

Visok in mršav mladenič v rdeče-črnih črtastih hlačah in livreji s franžastimi epoletami jo je pospremil do visokega stola v kotu, kjer je zaokroženi zaključek šanka v resnici ponujal edini prosti sedež. Še preden je z ramen osmukala krzno in odložila klobuk, je bil prijazen natakar že naokoli in jo prek pulta povprašal, kaj bi rada naročila. Na hitro je prelistala prospekt z dnevno ponudbo in zadovoljno pokimala, saj si je v zadnjih mesecih najnujnejšo prehrano za preživetje slej ko prej izbirala med sladlicami.

»Skodelico črne kave, podaljšane, prosim, in Pfannkuchen ...«

»Palačinke? Eno, dve?«

»Ne, ne ...«

»Aha, najbrž imate v mislih Berliner Pfannkuchen, Krapfen po domače ... z marelično marmelado?«

Prikimala je in ga vprašujoče pogledala: »Lakote si z njim bržkone ne bom potešila, zato bi se rada za povrh posladkala še z vanilijevo kremo, ako je pripravljena s kancem belega vina in malinami ... in še velik kozarec mineralne?«

»Berliner Luft! Seveda, ta je sedaj v modi,

vsi ga imajo radi, celo tisti rjavosrajčniški ulični razgrajči si ga privoščijo, kadar zaidejo sem notri in si zaželijo še kaj drugega kot le litrsko kruglo piva!«

Ob teh zadnjih, precej na glas izrečenih besedah so se zdrznili ostali gostje za točilnim pultom in tudi nekateri pri bližnjih mizah. Znova so se previdno ozrli k vratom, nato pa so jim glave poniknile še globlje med ramena.

Sekundni kazalec velike ure, ki je sredi prostora visela s stropa, še ni pretekel celotnega kroga, slastno pecivo s skodelico dišeče kave pa se je že znašlo pred njo. S konico prstov je prijela še topel krof in ga nesla k ustom. Hlastno je ugriznila vanj (zelo je pazila, da se ji ne bi židka marmelada nemarno pcedila po bradi) ter prek hrustljave, s sladkornim pršcem posute skorje ošinila dolgo vrsto boemsko napravljenih mož in žena na svoji desni, ki so se nervozno presedali na visokih barskih stolčkih in z globokim pogledom v kozarce in oči sogovornikov prežvekovali postane zgodbe o istih stvareh, o istih ljudeh. Nihče med njimi ni pritegnil njene pozornosti, vsi, od prvega do zadnjega tam doli na koncu šanka blizu vrat, so si bili podobni, enako dolgočasni in anonimni kot ljudje na ulici, pred katerimi se je umaknila, da je ne bi tam zunaj brezobzirno pohodili. Zato se je tolikanj bolj presenečeno ustavila kar sredi grižljaja, ko se ji je pogled ustavil na gladkem, androginem obrazu fanta nedoločljive starosti, ki je sedaj, prav tako kot ona, nepremično strmela vanjo. Gladki črni in nazaj počesani lasje so se mu pri slabi luči lesketali kot baržunasta dlaka črnega panterja. Natančno pristrižene brčice med tenkimi, vpotegnjenimi ustnicami in ozkim, koničasto zašiljenim nosom so bile videti kot narisane na bledikasto kožo voščenega lica, ki ga je poživiljal le snop svetlobe in se odbijal od monokla na desnem očesu. Črno-belo pojavo sta dopolnjevala snežno bela svilena srajca, pod ovratnikom okrašena z baržunasto samoveznico, in sako nekakšnega fraka, ki ga je očitno imel na sebi, a ga je večji del zakrivala gladka in sijoča površina točilne mize. Odmaknila je oči, v sencih pa je čutila, kako ji je zaplala kri po žilah. Drobne vilice je komaj obdržala v tresočih rokah, ko je v luži malinovega sirupa na porcelanastem krožničku lovila zadnje koščke vanilijeve strjenke. Vsake toliko je dvignila oči, a jih je v avratičnem siju nepremičnega pogleda z druge strani brž spet spustila. Pred zadnjim požirkom vode, s katero si je oškropila tudi zardeli obraz, je vedela, da prihaja k njej. A šele tedaj, ko je bila prepričana, da stoji pred njo in je srečanje neizbežno, si je s čela popravila zablodeli koder las in se obrnila k njemu.

V črnem fraku je bil kot lik iz kabaretne predstave, cela njegova pojava je bila kot gledališki performans, zato je začarana strmela vanj in v njegove besede: »Saj ni mogoče! Takoj, ko si sedla nasproti mene, sem te opazil, a razdalja je bila velika, svetloba teh luči tu notri pa zastrta, zato sem se skušal prepričati, da se motim. Znanci odhajajo eden za drugim, stari svet se ruši, sence, ki ostajajo z nami, pa so le namišljeni prividi, s katerimi skušamo potolažiti upehano dušo in ublažiti izgubo. Ampak sedaj si tukaj, pred mano, in ostal sem brez sape. Enaki rdeči lasje, ustnice, svilnata obleka ... povej, ali si ti? Ali pa se je v življenje prebudila Dixova podoba, ki jo je edina ujela, kakršna je bila v resnici.« Premolknil je.

Z negibnim obrazom je bil v resnici kot prikazen iz fantastične pripovedke – o ja, vanj bi se zlahka zaljubila –, nato pa je nadaljeval: »Ne, ne more biti. Pred dobrimi tremi leti se je poslovila, stal sem ob njenem katafalku in jo v nemi žalosti občudoval, saj je bila tudi z voščeno masko smrti na obrazu neskončno lepa. Anita. Ali si jo poznala? Anita Berber ... temni angel, ki je naša brezupna življenja v brezkončnih nočeh navdihoval z melanholičnim smislom, angelsko bitje, ki se je v objemu opijskih in alkoholnih hlapov prerano naselilo v grešnih vicah, kjer on ni več on in ona ni več ona, kjer sta končno lahko za vekomaj združena v eno telo, v eno izpolnjeno dušo, kakršna je znala biti, ona edina, tudi tukaj. Ko bi jo videla v predstavah s Sebastianom, bi ti bilo jasno.«

Zadnje besede so mu drsele skozi zaprta usta in zazdelo se ji je, da jih sploh ne izgovarja, temveč mu jih lahko bere iz misli. A nato je vendarle zaslišala razločen glas: »Oprosti, jaz sem Fritz. In ti, kako kličejo tebe? ... Maruša si, kajne, ne more biti drugače, saj imaš lase kot ogenj. Pridi, zadaj je še nekaj prostora, kjer bova lahko sama ... in nič ne govori, samo bodi, ti ... in boš obenem tudi ona.«

Prijel jo je za roko, sledila mu je kot v hipnotičnem transu. Čisto na koncu dvorane, v senci, ki je diskretno varovala vhod v toaletne prostore, so bila še ena vrata, na katera je potrkal na način, ki bi lahko bil le dogovorjeno znamenje. Vrata so se najprej odškrnila, nato pa ju je pritlikavi možic v Pierrotovem kostumu spustil v majhno, z rdečimi zavesami zagrnjeno izbo, v kateri so bili oblazinjeni fotelji in štiri mize iz črnega mahagonija z belimi marmornatimi miznimi ploščami, na katere je bilo položeno steklo. Pri treh omizjih so se poljubljali močno naličeni pari, ki jim ni znala določiti spola, saj so si bili podobni kot jajce jajcu in je bilo videti, kot bi se objemali sami s sabo. Iz nevidnih zvoč-

nikov je hreščala hripava melodija saksofona v ritmu tanga in zadušila vse drugo, onemogočala je tudi vsakršen pogovor. Od nelagodja je zlezla vase, on pa je bil tukaj očitno domač, zato je sklenila, da se ne bo menila za slabe misli in mu bo popolnoma zaupala. Hvaležna mu je bila, da jo je posadil v izrezljan počivalnik z visokim naslonom in širokimi naslonkami za ušesa, da je lahko brez naprezanja umaknila oči od ostalih in se osredotočila le nanj. Nevidne decentne luči so venomer spreminjale barvo in sobo zazibale v irealno vzdušje, ki ga je mladenič podčrtal z nenavadno gesto. Z enim samim hitrim gibom roke si je iznad zgornje ustnice odlepil tenke brčice in jih spravil v žepik telovnika, iz katerega je istočasno vzela rdečilo, s katerim je poudaril naenkrat polne ustne, nekaj si ga je vtril tudi v lica. Iz prsnega žepa je potegnil srebrno okroglo pudrnico, nato pa se je sklonil nad mizo in bel prah z majceno žličko, ki jo je izbrskal iz istega žepa, spretno posul po steklu, v katerem je odseval blag nasmešek njegovega obraza. Z majhnim kartončkom, ki bi lahko bil tudi abonmajska karta enega izmed berlinskih varietejev, je prašek poravnal v štiri enakomerne črtice, nato pa prvo s pomočjo tulca, ki ga je zvil iz bankovca za deset Reichsmark, ponjuhal v levo nosnico, drugo pa takoj za tem v desno. Hrbtno stran dlani desne roke je nežno prislonil na usta, medtem ko mu je iz kotička očesa, na katerem ni nosil svetlikajočega se enočnika, spolzela solzica. Opazil je, kako je Maruša otrpnila, zato je pristopil in jo lahko objel čez ramo.

»Daj zdaj še ti«, so spregovorile njegove oči, medtem ko je ona zmajevala z glavo: »Kako, ali se to sme? Je nevarno? Policija?«

Usedel se je na naslonjalo za roke, jo še tesneje stisnil k sebi in ji čisto od blizu zašepetal v uho: »Seveda, to je vendar nekaj čisto običajnega, čeprav ni več tako, kot je bilo še pred letom ali dvema. Tukaj v Jostiju je eno izmed naših zadnjih pribežališč, potem ko so nas pregnali iz klubov v Schönebergu ... ah, Eldorado je bil moj drugi dom, tam je bilo vse ena sama ljubezen. Sedaj so jurišniki s trakom na rokavu že povsod, tudi policija, ki nas je kdaj prej znala zaščititi, je sedaj nemočna. Eldorado je zaprt od lanske jeseni, v njem pa so si, pomisli, ti grdavši uredili strankarsko pisarno. Nezadržno se osipa življenje, kakršnega smo čutili pod kožo in ga imeli radi ... ko nam je bilo vseeno za včeraj in nas ni skrbelo za jutri, bilo je samo zdaj. Zato je tolikanj bolj dragoceno, ko se pojavi Angelus Novus, kakršen si ti, s čistim srcem in dobrimi nameni. Daj, potegni, boš videla, kako bo naenkrat vse drugače, poskusi, ne bo ti žal.« Z blago sapo ji je omrežil misli, da je brez razmisle-

ka ponovila, kakor ji je bil malo prej pokazal. Delovalo je v trenutku in bilo je, kot bi ji kri iz vseh, tudi najbolj oddaljenih delov telesa naenkrat šinila v glavo, da je postala težka in ji je omahnila nazaj v naslanjač. Skozi priprte veke je ugledala davno pozabljene podobe, ki so se združile v eno samo, bolj resnično od resničnosti. Na ustnicah je začutila dotik konic prstov, na kolenih prav nič sramežljivo ljubkovanje dlani. »Sprosti se, pozabi na svet tam zunaj, poljubi me, pridi v moj Babilon, čutni babji lon, rada bi bila ... hočem biti tvoja.«

Ali je njegov glas ali pa je to le silna želja, ki jo slišim šepetati ... je nejeverno potrkal na njeno razpršeno misel, ki se je skušala vsaj za silo povezati, nato pa je z rokami zdrsnila pod suknjič, kjer je odpela gumb na srajci, da je lahko zatipala mehko kožo in lepo zaokrožene, voljne prsi, ki so se pričakujoče dvignile in ji napolnile dlani. Zadušeni glas ji je spregovoril v uho: »Pravzaprav mi je ime Martina, Fritz je moj alter ego, ti pa si sorodna duša obeh.«

V temni hotelski sobi, ki so jo slabotno razsvetljevali bliski cestne razsvetljave in utripanje neonskih napisov, se je z vitkim golim telesom naslonila na okensko steklo in na njem obležala kot na oltarju, ki ga je v ozadju zarisovala veduta nočnega Berlina. Modri in rdeči neon sta ji v obli obris ramen in neskončnega hrbta zarisovala plamenečo avro, ki je žarela, kot se zablešči utrinek na nebu, preden za naše oči za vedno ugasne. Nepremično je zrla v daljavo proti Unter den Linden, kjer so kot v kresni noči visoko v zrak švigale iskre. Nato je z brezbarvnim glasom zamrmrala: »*La storia e finita ... Sic transit gloria mundi*. Morali bomo od tod, že jutri ... ali pa nas ne bo. Saj niso oni, mi smo krivi, da je vse, o čemer smo sanjali, kot suh puščavski pesek spolzelo skozi prste k sebi obrnjenih dlani in zagorelo v ognju, ki požira duše. *Zu Asche, zu Staub*. Danes knjige, jutri ljudje.«

Maruša, ki je dotlej stala v zavetju mraka sredi sobe in jo nemo opazovala, se je vzbela na prste, da ji je z ramen, čez boke, do gležnjev zdrsnila rdeča obleka, ki je bila brez svetlobe videti ugasla in siva. Stopila je v soj medlih luči ob balkonskih vratih, privila se je k njej in ji položila glavo na rame. »Nič ne maraj, zdaj si pri meni ... *bei mir bist du schön*.« Poljubila jo je na vrat, zagrnila je težke zavese in jo nežno odtrgala od okna. Svilnate blazine in damastna pregrinjala so zašelesteli, ko sta se pogreznili med mehke odeje. Druga drugi sta s prsti zatisnili oči, da je svet tam zunaj ugasnil, Martina pa je komaj slišno zašepetala: »*Forever young ... für immer jung*.«

Prebudil jo je pramen vzhajajočega sonca,

ki se je s težavo prerinil skozi številne plasti okenske draperije. Zadel je v nevidni zid ogledala, od koder je odskočil in jo pobožal po licu. Včerajšnji večer je bil odmaknjen v minulo, čeprav je na prsih še čutila odtis njenih trpkih ustnic. Še preden se je obrnila, je vedela, da je postelja ob njej prazna. Jutra so zanjo vselej obrnila nov list. Nič novega, tako je od nekdanj igrala svojo igro. V resnici ni verjela v ljubezen niti je ni potrebovala, a brez nje vendarle ni mogla živeti. Brez Martine bo nocoj in morda jutri čutila praznino, zato jo bo mrzlično skušala poiskati, čez dan ali dva pa se bo na oder življenja spustila nova scenografija.

Odgrnila je odejo, ogrnila si je satenasto haljo in bosa stekla proti kopalnici. S kotičkom očesa se je spogledala z zrcalom in obstala kot vkopana. S šminko je na njem pisalo:

Hči babilonska je kakor mlatišče ob času,
ko ga s teptanjem ravnajo:
še malo pa pride zanjo čas žetve.

Jeremija 51,33

Spodaj je na prazni in bleščeče spolirani toaletni mizici ležal sveženjček vžigalic. Na prednji strani je bila upodobljena terasa kavarnar Kranzler na vogalu Friedrichstrasse in naslov na bulvarju Unter den Linden 25, na zavihku znotraj pa je bila s črtalom za obrvi pripisana telefonska številka. Pustila je sled, hvala bogu, je pomislila Maruša in si oddahnila. Nato pa je na ogledalu za velikim rdečim sporočilom, ki morda vendarle ni pomenilo slovesa, opazila še nekaj: groteskne like vojnih invalidov, prav tiste, prek katerih se je spotikala, ko je prvič stopila na Potsdamski trg. Najprej je pomislila, da so se podobe s trga v igri svetlobe in z odbojem s steklene fasade Columbusa preslikale naravnost v njeno sobo. Že naslednji trenutek pa je spoznala, da ji pred osuplim licem odseva podoba, ki je za njenim hrbtom visela nad posteljo. Prav gotovo je bila tamkaj tudi sinoči, a je enostavno ni opazila. Sedaj pa se ni mogla odvrniti od strašljivih spak in njihovih steklenih pogledov, v katerih se je kazala bolečina mesta, ki bo deset in nekaj let kasneje tragično obležalo v ruševinah.

Grafika je bila, suha igla, v čednem okvirju. Snela jo je s stene in na hrbtne strani radovedno poiskala podpis. Desno spodaj je našla komaj razločne, s svinčnikom nakracane čačke: O. Dix, Kriegskrüppel, 1920. Zraven je bila nalepka, na kateri je pisalo: Galerija Kronen, Erwin Keller, Grolmanstrasse. Mrzlično je iz majhnega predalnika ob toaletni mizici izbrskala zemljevid mesta in ugotovila, da ulica ni daleč. Če se nameni po bližnjici čez Tiergarten, bi se lahko do tja sprehodila v desetih minutah. Odločila se je, da grafiko mora imeti, zato se ni obotavljala.

Hitro se je oprhala. Pritisk v glavi, ki jo je opominjal na eskapado preteklega večera, je jenjal v trenutku, ko je z mrlo vodo odplaknila še zadnje nevidne usedline belega praška.

Potsdamer je bil po običaju že navsezgodaj zabasan s prometom, zato se je podvzela, da je čim prej zavila na Ebertstrasse in se takoj za Esplanadejem usmerila skozi park. V jutranjem hladu stoletnih hrastov jo je mrazilo, zato je pospešila korak. Iz sence dreves je čez nekaj minut stopila na Grolmanovo ulico, a je nato skoraj celo uro iskala pravi naslov. Malo je manjkalo in bi obupala, a je vendarle pristopila k možaku v črnem usnjenem plašču, ki se je na pločniku naslanjal na obcestno svetilko in skoraj v celoti zakrival pročelje manjše pritlične hiše. »Galerija Keller?« ga je dobrohotno, skoraj zaupljivo vprašala. Tip se je namrščil in nekaj sekund samo bolščal vanjo, nazadnje pa je s palcem pokazal za svoj hrbet. Prijazno se je zahvalila in stopila naokoli. Znašla se je pred neugledno izložbo, zakrito s črnim žametom. Ob vratih je bila majhna medeninasta ploščica, ki jo je prepričala, da je na pravem mestu: E. Keller, Galerie Kronen. Previdno je odgrnila zaveso in vstopila. Iz zadnje sobe ji je naproti stopil nervozen možak srednjih let. Njegovi rjavi lasje so bili pazljivo razčesani na vsako stran prečke, ki mu je kot zevajoča rana delila frizuro na dvojce.

»Lepo prosim, zapiramo, povejte, kaj vas zanima?« je pohitel, še preden je utegnila pozdraviti.

»Zapirate? Kako vendar? Saj se dan niti še ni dobro začel!«

»Ah, kaj naj rečem, posli zadnje čase niso več, kot so bili. Torej? Povejte ...«

»Zanima me grafika Otta Dixja, ki sem jo videla v sobi Palasta ...«

»Vem, katero mislite, jaz sem jim jo prodal ... pred leti, ko je bilo vse drugače. Stopite, no, z mano.« Prijel jo je pod roko in jo mimo pulta odpeljal v pisarno.

»Vi ste na obisku v Berlinu, le tako, mimogrede? Ako se odpravljate nocoj, vam lahko ponudim nekaj boljšega od grafike. Tukaj imam oljno sliko, ki jo je Otto Dix istega leta, tisoč devetsto dvajsetega, nato urezal še v grafično matrico. Poceni jo dam, tako rekoč zastonj ... saj jo bodo itak ... Kaj pravite? Jo vzamete? Odločite se brž! Zapiramo ...«

Maruša je osuplo, malone v šoku, vrtela v rokah veliko platno in samo pokimala. Galerist ga je zavil v rjavkast povoščen ovojni papir in paket prevezal z vrstico. »Sedaj pa pojdite ... res zapiramo. Pazite se, mlada dama, njihovi špiclji so sedaj že povsod ... in pazite mi sliko, tam, od koderkoli že prihajate ...« Plačala mu je, kolikor

je zahteval, in še nekaj več, nato pa jo je brez velikih besed slovesa postavil na cesto.

Kaj pa zdaj? se je vprašala. Na bližnjem vogalu je stopila v trafiko in prosila, če lahko potelefonira. Iz žepa je izbrskala vžigalice in zavrtela njeno številko. Le enkrat je dolgo pozvonilo, nato je posneti glas oznanil: *Ta številka ne obstaja.* Z Martino bi bilo vse lažje, je pomislila. Ona zna, ona ve kako in kaj. Pregarila je ovitek z vžigalicami in preverila naslov kavarne. Do Kranzlerja je morala zopet čez park in mimo Brandenburških vrat po avenijski še kilometer ali dva proti vzhodu. A časa je imela dovolj. Slika ni bila pretežka in jo je zlahka nosila nekaj časa pod levo, nato pa še pod desno pazduho. Njene misli so bile z Martino, upala je, da jo bo do večera, ako ne prej, našla v znameniti kavarni, zato moškega izpred galerije, ki ji je sedaj zelo očitno sledil vso pot čez park, ni opazila prej kot v trenutku, ko je zavila na Unter den Linden. Stopila je v korak in se vsake toliko ozrla, črni plašč pa je bil venomer za njo, a na varni razdalji. Močno si je oddahnila, ko je pol ure kasneje stopila v mračno notranjščino Kranzlerja, saj se ji je zdelo, da bo med množico gostov na varnem. Zakročila je med mizami, a nje ni bilo, zato je poiskala mizo za dva ob oknu. Zavitek s sliko je prislonila k steni in natakarkju, ki je bil pri njej, še preden se je dobro namestila, naročila ledeno kavo s češnjavcem in veliko smetane ter kos čebeljega pika.

Zadovoljno se je ozrla k paketu ob steni, v katerem se je skrival njen novi zaklad. Še vedno si ni opomogla od dobre kupčije in kar ni mogla verjeti srečnemu naključju, ki jo je obdarilo z dragoceno umetnino, ko je za sabo zaslišala glas.

»Gospodična, saj se me spominjate? Tam pred galerijo ... saj lahko prisedem?«

Okamneta je, kakršnakoli beseda ji je štrbunknila v grlo, on pa se je brez povabila usedel na prazen stol. Kar čez mize je natakarkju naročil veliko točeno, nato pa se je obrnil k njej in jo ošiljeno pogledal naravnost v oči.

»Opazil sem, da ste v galeriji kupili sliko. Tisto tamle, kajne? Me prav zanima, kaj se skriva pod papirjem. Menda ne kakšna packarija tako imenovanih ekspresionistov? Toliko slabe umetnosti se je nakopičilo v zadnjih letih v Berlinu. V imenu umetnosti je očitno v Nemčiji vse dovoljeno, tudi zlorabljanje državne zastave. Ste videli predstavo v Kit-Kat klubu? Po naši zakonodaji je to kaznivo, za takšno početje so zagrožene denarne kazni. A namesto, da bi jih preganjali ustrezni organi, pričakujejo nagrade in državne tantieme. Tretjerazredni umetniki

menda po novem spadajo v izbrano elito prvo-razrednih. Vse te »umetniške« izpade pa financiramo državljani.«

Zbrala je pogum in spregovorila: »Ampak ti mladi umetniki, o katerih govorite, zgolj iščejo resnico. V vsaki potezi čopiča lahko začutite njihov entuziazem ...«

»Ah, daj no, mala,« se je razgrel in jo kar mimogrede začel tikati. »Ta njihova »resnica« je zgolj povelečevanje, seciranje, analiziranje, komentiranje, tolmačenje in promoviranje razrednega boja. Nalijmo si že enkrat čistega vina. Z redkimi izjemami to umetniško srenjo že od vsega začetka sestavljajo boljševiki in judovski paraziti, ki že desetletja, stoletja dolgo pijejo kri nam, ponosnim in zavednim Nemcem.«

»Najbrž vas moti, ker je ta umetnost kritična, a brez reflektiranja mračnih zgodb se ne moremo dvigniti k luči ...«

»Ti vidiš luč, pravo luč, s temi tvojimi očmi, ki jih je zaslepila lažna bleščava? Dejstvo je, da živimo v izrojenem času in dekadentnem svetu, ko kulturni marksisti trdijo, da je vsa umetnost med seboj enaka, zatrjujejo, da so različni načini umetniškega izražanja med seboj enakopravni. In počnejo vsa ta divjaštva. Kaj neki še pride ... ženska, ki doji psa v imenu umetnosti? Gre za spremembo taktike marksistov, ki so najprej vzroke za neenakost videli v razredni razčlenjenosti družbe, nato pa so se usmerili na družbeno neenakost v kulturi. Tudi zato lahko danes poslušamo, da je izum pripomočka za klatenje banan nekje v ekvatorialni Afriki povsem enakovreden izumu samohodnega avtomobilskega motorja. Ker so pač različne kulture na različnih stopnjah razvoja, tako trdijo kulturni marksisti, med seboj enakovredne. In trditve, da je, denimo, dojenje psa enakovredno prelomnim umetniškim delom v zgodovini, so rezultat tovrstnih zblojenih teorij, ki jih lahko ustavi le še kataklizma. Ampak umetniki, in z njimi pokvarjeni kritiki, še naprej trdijo, da se običajni ljudje pač na umetnost ne spoznamo in zato je tudi ne razumemo. In smo take trparije dolžni financirati, ne da bi nas kdo vprašal.«

»Ampak ...«

»Veš kaj, zadosti! Vsi ti neskončni -izmi: kubodadaizem, simultanizem, purizem (uf), neoplasticizem, hermetizem (mi je že slabo), eklekticizem, paroksizem, solipsizem. Zadeva je preprosta: umetniki, ki vidijo travnike modre, so moteni in jih je potrebno poslati v norišnico. Če pa se samo pretvarjajo, da jih vidijo modre, so kriminalci in jih je potrebno poslati v zapor. Pokaži, kaj imaš tam!«

Na hitro je odložil težki plašč, da je pod njim na rokavu rjave srajce zasijala svastika, prasta-

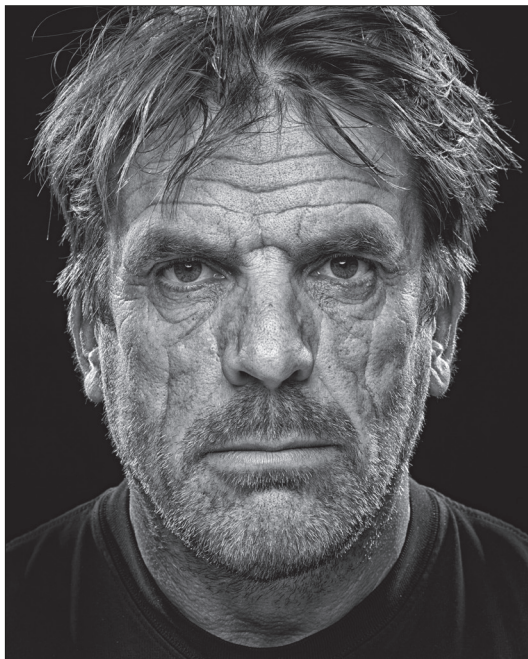
ri simbol sreče. Tako je lažje segel prek mize in hlastno pograbil sliko, s katere je začel trgati papir.

»Pa pogledjmo ... saj sem vedel! *To spada v ta svet izrojenih. Tega se ne da ustaviti, to je dekadenca. Moralo bi priti do kakšne kataklizme, potem pa bi se svet malo obrnil.*« Sliko je zavihtel prek glave in jo z vso silo tresčil ob zid in naslon svojega stola, da se je razparala in razletela na tisoč koščkov. Maruši je bilo jasno, da je vrag odnesel šalo, zato je z bližnjega obešalnika pograbila plašč in klobuk ter med zaprepadenimi gosti kavarne pobegnila na plano, medtem ko je razjarjeni jurišnik s polomljeno sliko v rokah še vedno udrihal okoli sebe.

Zunaj na pločniku ni gledala kam, samo tekla je. Vijugala je med avtomobili, ki so besno trobili za njo, ljudje so se obračali, njej pa je bilo vseeno. Zatekla se je na velik trg med državno opero in Friedrich Wilhelmovo univerzo. Ogromna ploščad je bila povsem prazna, zato je hotela čim prej na drugo stran, kjer bi se lahko skrila v katedralo sv. Hedvike. Sedaj se je prvič ozrla, da bi videla, če ji razbijaški nasilnež že diha za ovratnik, zato ni opazila velike luknje, v kateri so nahujskani razgreteži preteklo noč zažigali knjige, to jutro pa je bila v njej že pripravljena nova grmada. Na robu jame se je spotaknila na gomili izruvanih granitnih kock ter zgrmela v globino. Padala je in se kot Alice čudežno dolgo kotalila skozi nenavadno zajčjo luknjo, da bi se

nazadnje zadržala čez skladovnico tiskanih snopečev vseh vrst in srečno, brez polomljenih nog pristala daleč spodaj. Pogledala je navzgor, a je bilo povsod enako temačno, da ni videla ničesar. Segla si je v nedra, kamor je spravila zavojček z Martinino telefonsko številko ter odtrgala in uprasnila vžigalico. V medli svetlobi je lahko videla, da je obkrožena s tisoči knjižnih izdaj v klasični trdi, a tudi broširani, lepljeni, šivani, spiralni in letvični vezavi, med njimi so bile tudi takšne z zlato obrezo. V roke je vzela tisto, ki ji je bila najbližja in si ogledala naslovnico: Erich Maria Remarque, Na zahodu nič novega. Medtem ji je drobní plamen skoraj že osmodil prste, zato ga je otrsela in prižgala novega ter prebrala naslednji naslov: Frank Wedekind, Pomladno prebujenje. Ob tretjem je imela dovolj časa, da je lahko tudi polistala po lepi, v usnje vezani izdaji Zbranih pesmi Heinricha Heineja. Vsaka nova vžigalica je vžgala tudi naslov knjige, ki je izginil tisti hip, ko se je drobna lučka utrnila: Grand hotel, Vzpon in padec mesta Mahagonny, Emil in detektivi, Otrok tega časa, Stepni volk, Berlin Alexanderplatz ... Na koncu, ko je dogorela zadnja, je Marušo zagrnila tema in je bila noč. Dolga in hladna.

Potsdamskega trga ni bilo več. Povzpela se je po železnih stopnicah do ploščadi, s katere se ji je prek zidu odprl pogled na nikogaršnjo zemljo. Daleč naokoli je zevala praznina. Columbushaus, Palast, Haus Vaterland, Fürstenhof, Esplanade, Josty, Weinhaus Rheingold, vse to je bilo preč.

Arne Hodalič

Primož Juvan

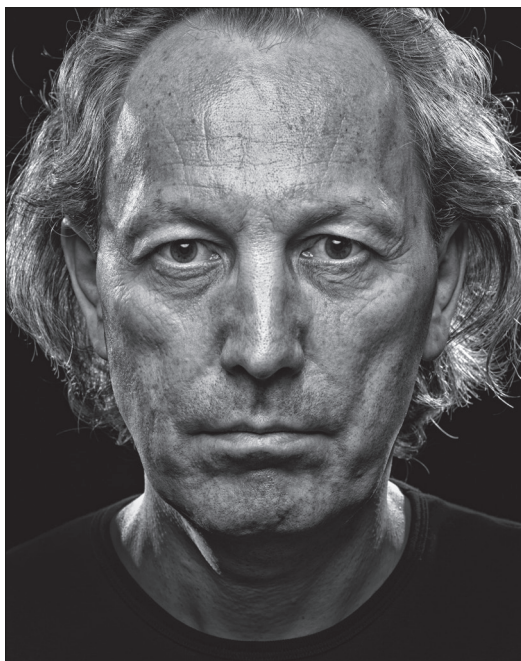
Ničesar več ni bilo. Tam daleč, sredi prostrane ravnine, se je dvigal tanek steber dima ... ali pa je bil veter, ki se je zaganjal čez pusto planjavo ter dvigal prah in ga vrtinčil v sivo, žalostno nebo. »*Straßen von Berlin, ich muss euch bald verlassen. Werdet ich mich vergessen, war ich jemals wirklich hier?*«

Molčeči sikh je ustavil pred vrati njene hiše. Iz prtljajnika je vzel kovček, postavil ga je na pločnik in se brez pozdrava odpeljal. Oddahnila si je. Lepo je doma, kolikor ga še ima. Ko so se z drleskom zaprla vrata stanovanja, ni kot običajno prec sezula ponošenih čevljev niti ni odložila vrhnjega oblačila in ga skrbno pospravila v garderobni kabinet, temveč se je s kovčkom v naročju zrušila na kavč v dnevni sobi. V tistem trenutku se je samodejno vključil radijski sprejemnik (nemara pa je melodija zazvenela iz njene domišljije, kdo ve?) in mimo nje ter naprej skozi okno je v pomladni dan odmeval otožen glas Davida Bowieja:

*Had to get the train
From Potsdamer Platz
You never knew that
That I could do that
Just walking the dead
Sitting in the Dschungel
On Nürnberger Straße
A man lost in time
Near KaDeWe
Just walking the dead
Where are we now?
Where are we now?
The moment you know
You know
You know
Twenty thousand people
Cross Böse Brücke
Fingers are crossed
Just in case
Walking the dead
Where are we now?
Where are we now?
The moment you know
You know
You know
As long as there's sun
As long as there's sun
As long as there's rain
As long as there's rain
As long as there's fire
As long as there's fire
As long as there's me
As long as there's you.*

Dina Ishak Bakhom

Edi Berk

37 BRALCEV

OB NOVI KNJIGI ANDREJA MAKUCA

KNJIŽNE OCENE

»... moj notranji občutek ... mi je pravil, da bo knjiga našla svojih 37 bralcev, nič več. To je bila moja številka.«

Tako je v intervjuju za Sobotno prilogo Dela 2. februarja letos povedal slovenski pisatelj Dušan Šarotar.

ŠAROTAR : MERKAČEVA

Torej, dragi moji bralci, vseh 37 skupaj!

Ups, to je prevelika številka za mene, ki nisem pisateljica, pač pa le predstavljam dela domačih literatov za Odsevanja!

Bi bila zame v redu polovička? Ne, še to ne! Ali pa vendarle ...

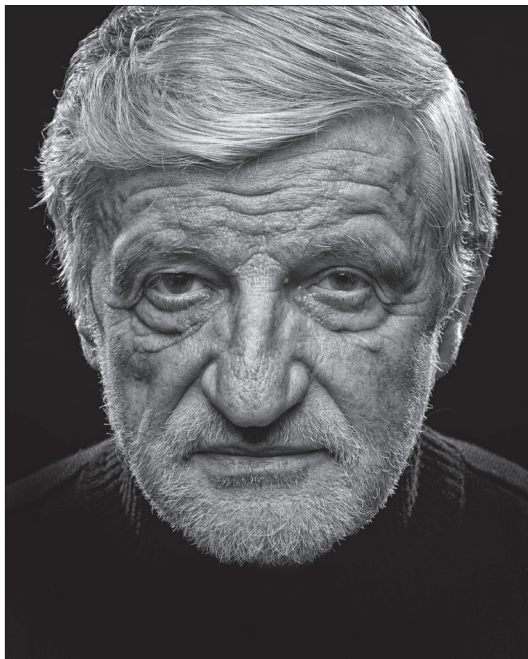
Bereš me, ti, urednik, seveda tudi lektorica, sta 2. Verjamem, da se zadrži pri mojem pisanju kdo od tistih, o katerih sem že kdaj pisala, tudi kateri od rednih sodelavcev Odsevanj, kakšen slavist, ki mu predstavitev literarnih del režejo kruh, pa sestri in kolegica, ki jim vedno priskrbim izvod in željno čakam na njihovo reakcijo ... Koliko bralcev imam torej skupaj? 6 pisateljev, 3 slaviste, 5 sodelavcev Odsevanj, 3 sorodnike (mož mi prebere že rokopis!), 2 prijateljici, skupaj 19. Lepa številka! Naj se ob tej priložnosti vsem, ki me berete, najlepše zahvalim in se priporočim še za naprej. Lejte, saj ne pišem knjig za

2 meseca branja, le članke za 3-5 minut!

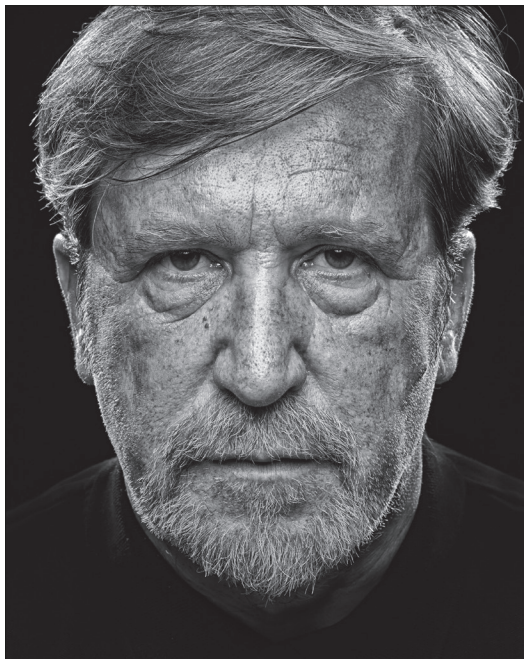
ŠAROTAR : MAKUC

Kaj misliš, Andrej Makuc, koliko ljudi pa bere tebe? 37 kot Šarotarja ali več? Pa poglejva!

Jaz sem ena od tistih, ki sem te do sedaj prebrala celega, vseh 7 tvojih leposlovnih knjig, ki sem jih tudi predstavila v Odsevanjih. Ti si moj poseben užitek v poletnih sencah, popoldanskem miru dnevne sobe in »intimi nočne lučke«. Vračaš me v stare čase, ki sem jih tudi sama izkusila, in zelo me zanima, pod kakšno dioptrijo jih ti vedno znova na novo ugledaš. Tudi v tej tvoji zadnji knjigi Podobe, v kateri so zbrane tvoje že kdaj kje objavljene zgodbe, mi je tematika čisto blizu: v razdelku Čezmejne o strahu in trepetu mejnih kontrol, v razdelku Prostočasne o draži prvih filmskih projekcij, sindikalnih izletih, Ljubi Prenner (še vedno pod vtisom gimnazijske predstave, ki si jo ti pripravil kot Rajka Medunc in jo zrežiral), da ne govorim o razdelku Učiteljske, kjer imava tudi neka skupna doživetja. V tvojih delih, tudi v zadnjem, uživam v tem, kako se ti zgodba »zaplete in zopet razdrasa« (Levstik), posebnih stavčnoočlenskih zasukih ... Čez vse noro pa je tvoje besedišče, za katerega moram priznati, da sem mu še kot slavistka

Niko R. Kolar

Zoran Ogrinc

večkrat komaj kos. Saj lahko grem mimo kakšne tvoje besede, češ za doživetje celote ni pomembna, a če si hočem vsako prevesti, razložiti, jo razumeti in jo užiti v vsej njeni razkošnosti na mestu, na katerega seda kot ptica v gnezdo, pa to ni mačji kašelj! Res, pravi boljši sejem, živopisan bazar besed!

Pa citati iz del drugih avtorjev pa srbohrvaščina, angleščina, italijanščina kar mimogrede! Kje dobiti prevode? Pa narečne besede! Koga pobarati, kaj pomenijo?

Znaš se odlično ponorčevati iz česa, se komu prefinjeno posmehovati, utemeljeno pokritizirati, kaj popačiti do neprepoznavnosti, a tudi v človeku ogreti nežna občutja ob likih dobrih ljudi in drugih njegovih dragocenostih.

Upam, Makuc, da sem ti s tem dokazala, da sem ena (1) tvojih zvestih bralk!

Kdo pa so drugi tvoji bralci? Bi znal biti to kdo od tvojih bivših ali mojih sedanjih dijakov? Težko! Oni bi rekli: »Makučeve knjige so težke za brati!«

Bi znali biti tvoji bralci tvoji sodelavci? Gotovo, nekateri, bi rekla sladokusci, a večina ne. Nekaj več jih lahko daš na seznam za zadnjo knjigo Podobe, ki si jo jim podaril ob odhodu v pokoj, in so v njej tudi zgodbe o njihovi šoli in njihovem času, uzrtem skozi tvoja očala!

No, da ne delam krivice slavistom! Oni morajo imeti pregled nad sodobno koroško literaturo in te gotovo jemljejo v roke!

Nedvomno posegajo po tebi tudi sodelavci Odsevanj pa mladi, ki se poskušajo v prvih pisateljskih korakih.

Pa seveda tvoji sošolci, vrstniki, sosedi in drugi, vsi, ki so postali osebe v tvojih delih in si jih v njih predstavil na tako svojski način (Norci, Oči ...).

Kaj pa knjižničarji, muzealci, galeristi? Tudi kakšen, gotovo!

Se bereš tudi v slovenskih in tujih pisateljskih krogih? Nedvomno!

Da, Makuc, ti imaš zagotovo več kot 37 bralcev!

In ker, kot je videti, še nisi »utrujen od stavkov« (tudi to je Šarotarjeva besedna zveza), bomo še imeli brati kaj tvojega! In mogoče bodo številke šle v stotice ...

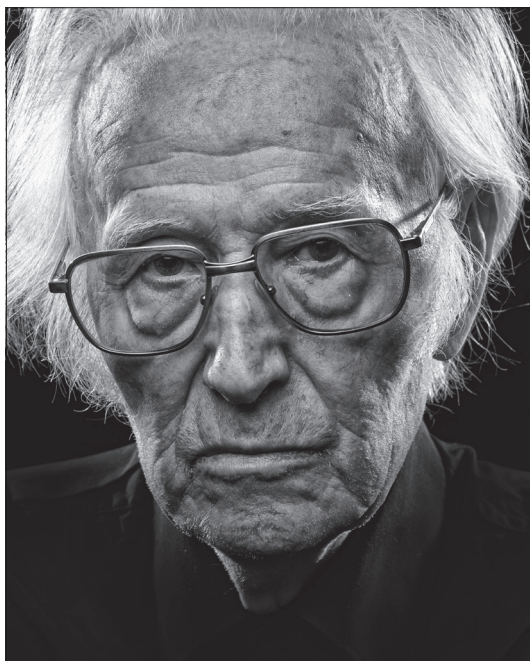
Sicer pa naj tudi zaključim s Šarotarjem.

»Pogosto dobivam sporočila iz daljnih krajev ali mi znanci in prijatelji prenesejo glas neznanega bralca, ki je navdušen nad mojo knjigo, kar pomeni, da knjiga potuje med bralci po skrivnostnih poteh. To me pomirja.«

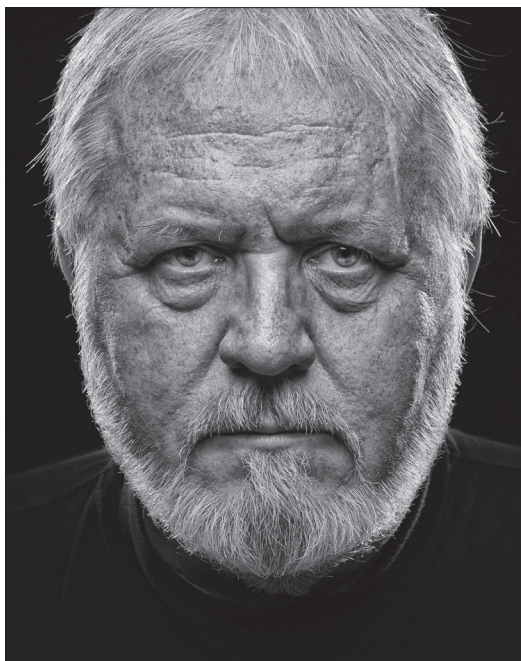
In še: *»Hočem reči, ne da nimam bralcev, ampak da so ti bralci v različnih prostorih, predvsem pa v različnih časih!«*

Makuc, mirno zaspi! Mirno zaspi! (Fritz)

Helena Merkač

Karel Pečko

Janez Bogataj

TOMO JESENIČNIK

Hipernaturalistični portreti – videz in njegovo nasprotje

LIKOVNA

Tomo Jeseničnik je fotograf, ki je v zadnjih tridesetih letih arhiviral vizualno podobo Koroške. Njegove fotografije so nepogrešljivi del raznovrstnega promocijskega gradiva treh dolin med Peco in Pohorjem in jih najdemo v monografijah, muzejskih zbirkah, predstavitvenih katalogih, reklamnih prospektih, revijah, časopisih. Zajetnemu albumu lahko sledimo skozi vse faze osupljivega razvoja fotografske tehnike, od analogne, črno-bele in barvne do računalniško obdelane digitalne. V dolgih letih profesionalno zavzetega dela je s prirojeno vizualno občutljivostjo izuril svoje oko do te mere, da na videz brez naprezanja izkorišča mojstrsko večino tehničnega znanja in lahko prestopa meje med komercialno in umetniško fotografijo, med študijsko fotografijo in hipnim instagramskim beleženjem vtisov z vedno zmogljivejšimi pametnimi telefoni. Njegovo fotografsko delo je postalo samoumeven pojem kvalitete do te mere, da smo ga Korošci od Črne do Podvelke in Mislinje že davno postavili na zasluženi pie-

destal, na katerem ne potrebuje upravičevanja ali posebnih predstavitev. Tudi zato je ta zapis namenoma in ciljno posvečen zgolj eni seriji Tomovih fotografij, ki so bile sicer že večkrat vključene v različne razstavne projekte, a o njih še ni bila zapisana daljša beseda, čeprav zaradi svoje intrigantne posebnosti kličejo po interpretaciji in resnejšemu vpogledu v domete njihove vizualne sporočilnosti. Ta zapis je le zastavek daljše študije, ki bo morda še nastala.

Serija nenavadnih, v sivo kopreno potopljenih hipernaturalističnih portretov prijateljev, znancev in sopotnikov nastaja od leta 2012. V Jeseničnikovem fotografskem laboratoriju se je na digitalno matrico kot na nekakšen sodobni, virtualni Veronikin prst doslej odtisnilo okoli sedemdeset obrazov. Do konceptualno zamišljene stotice jih torej manjka še dobra četrtina. Čeprav Toma poznamo kot tenkočutnega interpreta narave in krajinskih razgledov v različnih letnih časih in obdobjih dneva, se portretni niz formalno

Andrej Knez

Edi Koraca

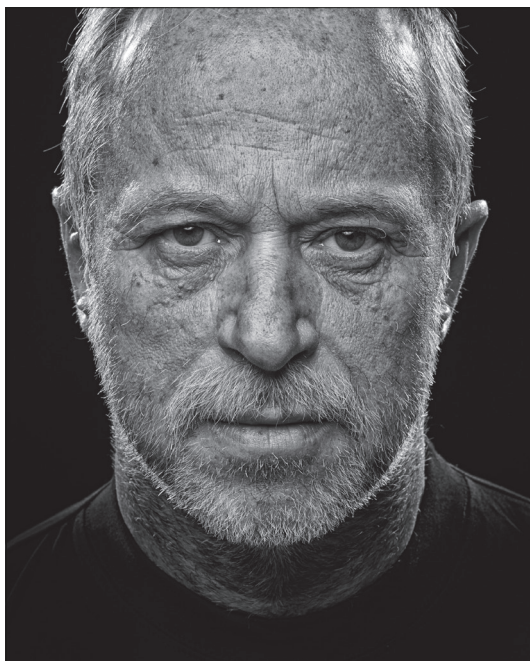
navezuje na drugi pol njegovega ustvarjanja, ki je v prvi vrsti povezan s študijsko komercialno reklamno fotografijo, pri kateri je v ospredju popolna shema, s katero zasleduje idealno ravnovesje med svetlobo, obliko in fotografsko fakturo. Te »grajene podobe« namerno zapeljujejo gledalčev (uporabnikov) pogled, ko predmeti, napolnjeni s posebno avro (želje) tako rekoč lebdijo v nedoločljivem prostoru, kjer hkrati so in niso. Kamera je pri tem nastavljena tako, da ujame vsak najmanjši drobec detajla, s čimer na dvodimenzionalni slikovni površini fotografskega izdelka ustvarja iluzijo neoprijemljivega prostora, ko ne vemo čisto natanko, kaj se pravzaprav dogaja. Zadovoljiti se moramo z likovno in vizualno prepričljivostjo podobe, medtem ko je vsebinska sporočilnost v ozadju.

Podoben princip je Tomo postavil tudi v izhodišče omenjenih portretov, ko je človeški obraz povsem približal očesu kamere, s čimer je njegovo površino neusmiljeno razgalil kot »individualno krajino« človekove snovne, minljive nečimrnosti in zakril individualne značilnosti osebne življenjske izkušnje. S tem je, namenoma ali nehote, ustvaril svojevrstno persiflažo t. i. fotorealizma v slikarstvu, ki se je v šestdesetih letih preteklega stoletja pojavil zlasti v ZDA, kot reakcija na koncep-

tualno in abstraktno umetnost. Nastopil je kot kritika konceptov izvirnosti, enkratnosti, neposrednosti in spontanosti umetnikovega rokopisa, kakršen je bil značilen zlasti za ameriški abstraktni ekspresionizem in evropski informel, z zamenjavo slikarjevega subjektivnega pogleda za »objektiven« pogled fotoaparata pa se je tedaj bistveno spremenila sama filozofija slikarstva. Fotorealizem je bil soroden popartu, saj se v želji natančno odslikati svet ni izognil niti najbanalnejšim detajlom iz vsakdanjosti. Čustveno nevtralni so celo natančni, po fotografijah naslikani portreti, saj delujejo hladno, neosebno, odtujeno, njihov »tehnicistični« izraz pa daje videz, kot bi iz njih odteklo živo življenje.

Tomo Jeseničnik je sedaj slikarski princip »zlorabe« fotografije obrnil na glavo, kot bi ga hotel v enakem estetskem kanonu znova pripeljati v avtonomno polje fotografske umetnosti, in to na način, ki upošteva opisano slikarsko izkušnjo. Če za fotografijo tradicionalno velja, da skuša ujeti in ohraniti trenutek v času, potem za te portrete, ravno zaradi tega, morda velja obratno in skušajo ujeti čas v trenutku.

Na prvi pogled so obrazi upodobljenecv tako podobni »originalu«, da ga istočasno, ko se posvetijo »slikanju« podrobnosti, raztrga-

Janez Grauf

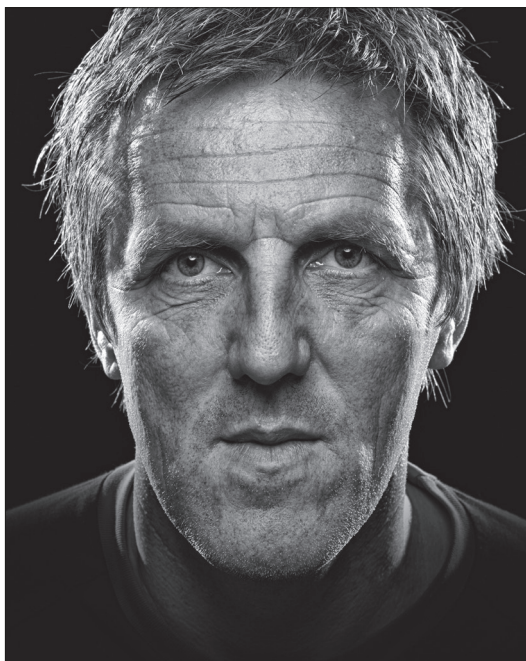

Jure Juvan

jo oziroma iztrgajo vtisu celote. Zgodovina modernistične umetnosti dejansko postavlja klasični portret v mejno situacijo. Od kubi- stov dalje je preigrala in preizkusila vse pred- stavljive metode reprezentacije človeškega obraza, vključno z neprizadetimi hiperreali- stičnimi podobami Chucka Closa in saturi- ranimi perverzijami Gottfrieda Helnweina, da bi spoznala zgolj to, da je klasična, »nara- vi zvesta« upodobitev postala problematična in izven dokazovanja obrtniške spretnosti nima več pravega smisla. Enako velja za foto- grafijo. Tudi čista portretna fotografija, digi- talna fotografska podoba človeškega obraza, mora poiskati novo metafiziko, ki bi jo lahko z Laszлом Földenyijem in njegovo Hvalnico melanholiji (Beletrina, knjižna zbirka Koda, 2018) imenovali tudi negativna, tista, ki se hrani iz suspenza, iz napetosti. Za slikarski portret, a tudi fotografskega, je vselej veljalo, da ni le odtis trenutka, v katerem je nastal, temveč odraža skupek vseh preteklih dogod- kov, ki so obraz oblikovali v takšnega, kakr- šen je z leti postal, saj fenomenologija njego- ve pojavnosti ni le od narave dana (zunanja) fizična maska, temveč je vanj odtisnjena individualna, posebna življenjska izkušnja. In to je v naši želji spoznati, razumeti dru- gega, sočloveka, vselej pomembnejše, a tudi najtežje.

Tomo se izogne nemoči upodabljanja identitete, kolikor je želja po ustvarjanju iden- titete zgolj vase zagledano upanje. V globini takšnega naziranja se skriva nostalgija po metafiziki, ki jo naš čas tako uspešno izganja iz vsakdanjega življenja. Ne nazadnje je bil Freud, ki je prispeval k temu, da se vidimo brez središča kot naključni skupek slučajnih in posamičnih potreb, ki so lastne vsakemu posamezniku in ne neki splošni predstavi o »pravi, ustrezni podobi človeka«. To pa seveda pomeni, da smo lahko v svoji neodvisnosti od nikogar ne le pretrgali niti z bivanjem izven sebe, ki ga lahko poimenujemo Bog, Bit, Nič, Kozmos, temveč nimamo več nobene zveze niti s samimi sabo. Ločili smo se tudi od sebe. Ali ne pomeni zato vsiljiva, približana podoba obraza pravzaprav njene izgube? Ko zaradi bližine in vseh podrobnosti, ki se nam ponujajo, drugega ne opazimo več kot osebe, v ospredju je le povrhnjica, lupina. Umanjkalo je torej žarenje duha, ki v humanistični per- cepciji človeka predstavlja bistvo. Angažirano sporočilo Tomovega portretiranja bi torej lahko razumeli tudi kot svojevrsten eksor- cizem, izganjanje izpraznjenih kontekstov, kakršne promovirata popularna kultura »selfi-jev« ter brezbrežna in požrešna »črna luknja« novodobnih digitalnih družbenih omrežij.

Marko Košan

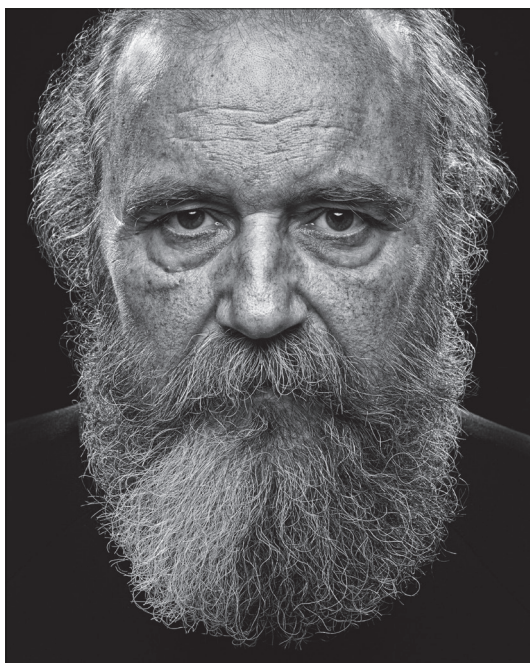

Matjaž Ferarič

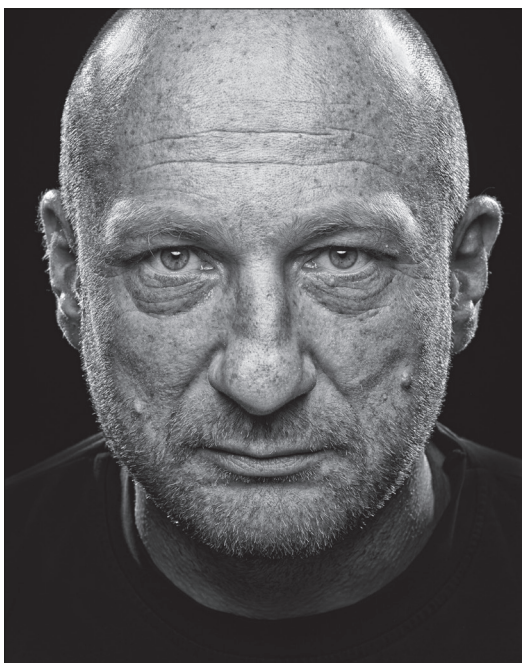

Matjaž Kačičnik

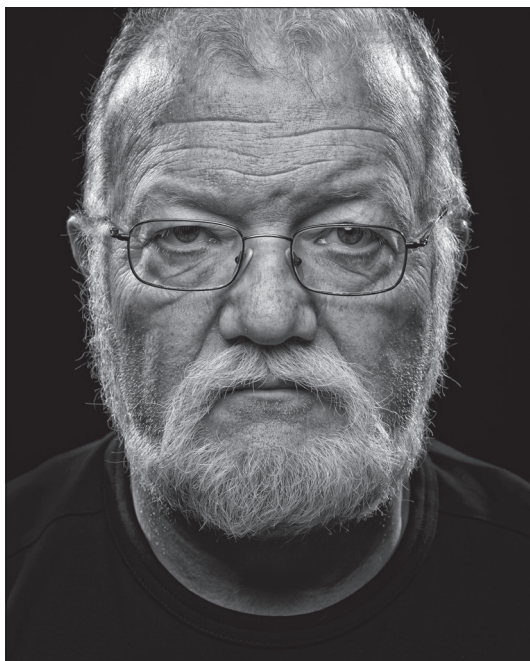

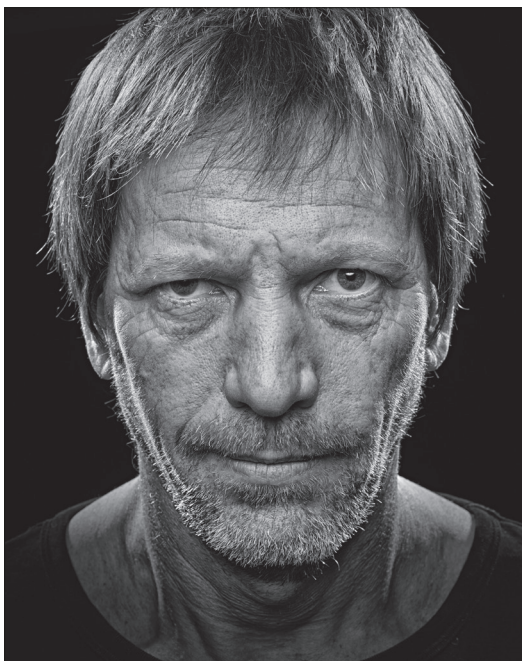
Luka Popič

Peter Hergold

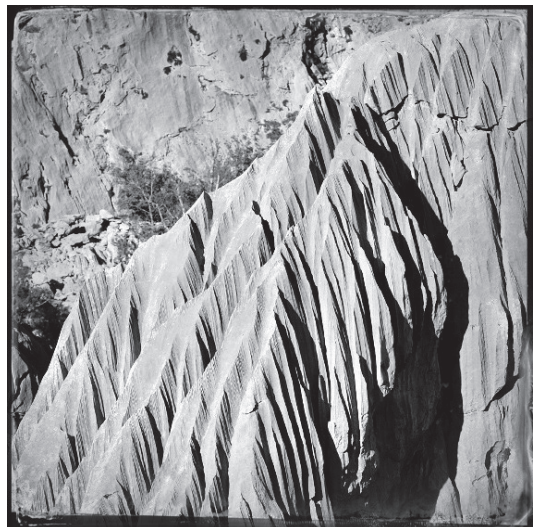

Peter Lenče

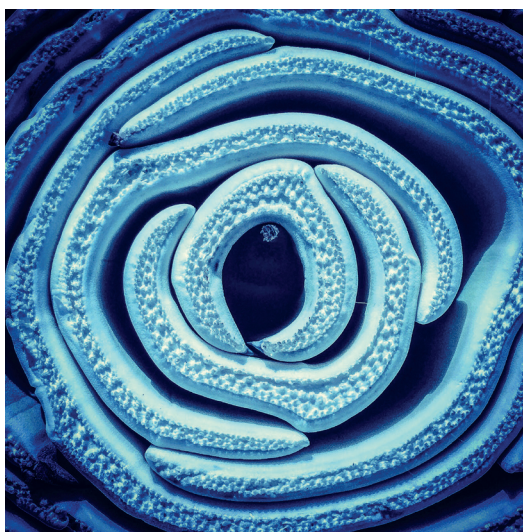
Silvo Babič Morojna
(avtor portretov Tomo Jeseničnik, fotografija)

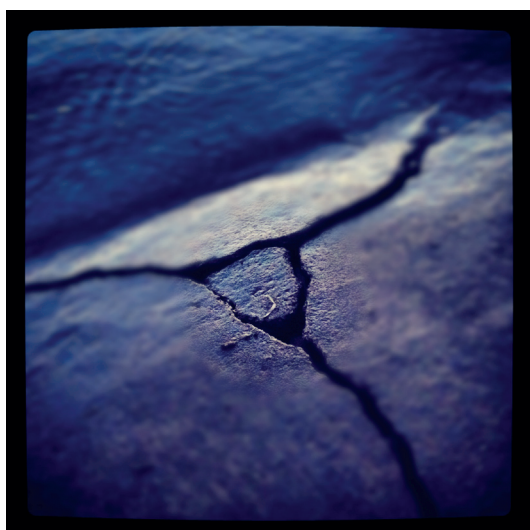

Tomo Jeseničnik, fotografija

PRILOGA

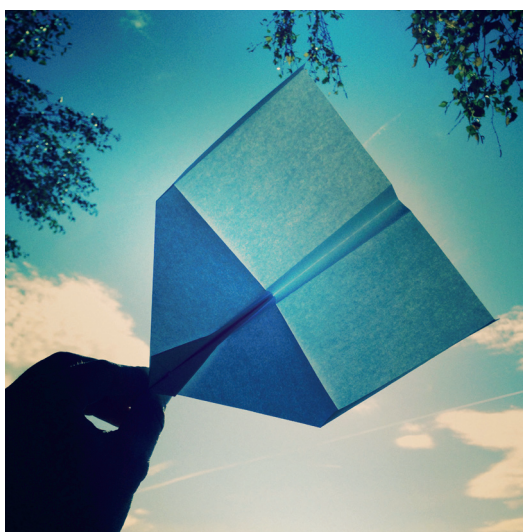
Tomo Jeseničnik, fotografija

Tomo Jeseničnik, fotografija

Tomo Jeseničnik, fotografija

90 let Kina Slovenj Gradec & mladi cineasti

KULTURA

Šolski filmski abonma v vlogi izobraževanja mladih cineastov

Kino Slovenj Gradec, ki deluje v okviru slovenjgraškega kulturnega doma, je v preteklem letu slavilo visok jubilej – zavidljivih 90 let (1928–2018) že skrbi za filmsko umetnost v Slovenj Gradcu ter širše v Koroški regiji. Tu je kot tako, »kino kot kino«, edino preživelo vsa viharna dogajanja v kinematografski distribuciji, nazadnje digitalizacijo, pa tudi »filmsko piratstvo« na medmrežju, kar je potencialno publiko odvrčalo od edinstvene subverzivne kinematografske izkušnje, ki jo lahko nudita samo kinodvorana ter svojska igra svetlobe, ki na velikem platu izrisuje magične fantastične svetove, ki gledalca popeljejo v narativno dogajanje, ki ga navkljub insceniranju vsakega detajla v filmski sliki v vsej »resničnosti« lahko izkusi samo preko filmske umetnosti. Danes slovenjgraški kino nudi sodobna digitalna slika in zvok, celo 3D-projkcijo, v kinodvorani, ki so jo Slovenjgradčani hoteli obnoviti v okviru vizionarskega projekta obnove kulturnega doma za časa *Evropske prestolnice kulture* (EPK 2012), pa se takrat žal ni izšlo. Kino oz. kinodvorana na arhitekturno obnovo torej še čaka, z zvokom in sliko pa lahko konkurira vsem multipleksom in drugim kinematografom širom Slovenije pa tudi preko meje.

Zadnjih nekaj let slovenjgraški kino sistematsko skrbi tudi za izobraževanje mladih cineastov skozi šolski filmski abonma, pri čemer gre za nekaj več, kot samo za ogled izbranih kinematografskih predstav. Mladi imajo ob projekcijah možnost aktivnega filmskega diskurza, saj filmski abonma vodi koroški filmski režiser dr. Uroš Zavodnik. Ta naveza slovenjgraškega kina in filmskega ustvarjalca, ki na

področju filmske umetnosti deluje profesionalno, je t. i. »surplus« na ravni filmskega izobraževanja, saj lahko mladi film ali filmsko sceno, ki je režijsko natančno konstruirana, »podoživijo« tudi z gledišča ustvarjalnega procesa, torej režije mizanscene v kontekstu celotne filmske naracije.

Soočanje mladih s filmsko umetnostjo je pomembno, saj ta kot »sedma umetnost« združuje vse ostale umetnosti, s tem pa vzpodbuja kreativni ustvarjalni naboj mladih, naj si bo pri njihovem literarnem ustvarjanju, likovni umetnosti, igri, plesu oz. upodabljalnih umetnostih, glasbi ali kjerkoli drugje. Vsak se lahko nekako najde v filmu, se poistoveti z insceniranim svetom, protagonisti ali antagonisti narativnega filmskega dogajanja. Filmsko ustvarjanje je kompleksno, režiser v procesu filmske produkcije okoli sebe združuje različne profile ustvarjalcev, avtorjev, da lahko uresniči svojo vizijo, ki jo nato postavi na ogled gledalcu. V primeru, ko gre za mladega cineasta, moč filma lahko deluje tudi sugestivno, lahko vpliva na njegovo karierno odločitev. Zatorej ni nenavadno, da se ta čez leta lahko znajde tudi na ustvarjalni strani, s katero se je še kot mlad gledalec soočal v času srednješolskega filmskega abonmaja. Ti prehodi se lahko zgodijo hitro, ko in če je interes ter volja, seveda tudi vedenje, kaj vse ponuja film oz. filmska umetnost, kar mu ob filmskih diskurzih nudi prav ta specifični slovenjgraški šolski filmski abonma. Film je v prvi vrsti umetnost, hkrati tudi »industrija«, ki ponuja svoje priložnosti, zato se v Evropi in širom sveta veliko investira v kulturo oz. film. To žal še ni postala praksa v širšem slo-

venskem kulturnem prostoru, a upamo, da bo kmalu drugače.

V abonma se vključujejo srednješolci in gimnazijci slovenjegraškega šolskega centra. Kinematografske predstave, ki si jih ogledajo, so raznolike, tako žanrsko kot produkcijsko - gre za celovečerne igrane, dokumentarne in animirane filme, tudi za sklope - omnibus kratkih filmov. Skupaj z Urošem Zavodnikom se sprehodijo skozi svetovno filmsko kinematografijo, pri čemer posamezni diskurz presega zgolj narativno plat filma, ki si ga ogledajo. Soočajo se namreč tudi z ustvarjalnim procesom režiserja, scenarista, igralcev, scenografov, kostumografov in drugih ustvarjalcev pri filmu, pa tudi s filmsko teorijo in zgodovino filmske umetnosti, ki je najmlajša med vsemi umetnostmi, saj jo je pogojeval tehnični izum gibljive slike. Skozi abonmajsko leto izoblikujejo čut za filmsko razumevanje in globlje dojetanje filmske umetnosti. V kolikšni meri se vse to odlikava pri njihovi nadaljnji recepciji filmov, ki jih gledajo, je seveda odvisno od vsakega posameznika, koliko si vzame, koliko je aktiven pri filmskih diskurzih, ki potekajo »interaktivno«, tj. obojestransko. Tudi to je pomembno v okviru tega

abonmaja, »vzeti si čim več zase, aktivno sodelovati«, s čimer si oblikuješ širino pogleda, ki je še posebej pomembna za vsakega filmskega ustvarjalca, seveda pa tudi nasploh za življenje.

Režiser Uroš Zavodnik z mladimi sicer sodeluje tudi na produkcijski ravni. Na ravenski gimnaziji je na pobudo tamkajšnjega ravnatelja Dragomirja Benka ustanovil *Filmski studio na Gradu*, v okviru katerega je nastalo nekaj filmov, tudi avstrijsko-slovenski koprodukcijski znanstvenofantastični triler *Bergmandlc* kot *Erasmus+* filmski projekt, ki je bil na ogled tudi v slovenjegraškem kinu. Da se je zavrtel na velikem platnu, kjer so se skozi 90 let dolgo zgodovino kina odvrtili številni filmi tako domačih kot svetovno znanih tujih velikih režiserjev, ni kar tako, je vzpodbuda za vse mlade in malo starejše cineaste skupaj s slovenjegraškim kinom, da ohranjajo filmsko umetnost na Koroškem, kjer so kinematografiji konec prejšnjega stoletja umirali eden za drugim, razen tega našega, slovenjegraškega, ki je še v času »kinematografske krize« mladim ponudil njim lasten šolski filmski abonma.

Uroš Zavodnik

KULTURA

Abonmajci: z leve Uroš Zavodnik, Erna Podjavoršek in Vandica Bertonec (foto Nika Högl Praper)

Sprehod skozi devetdeseta

Koroška alternativa v spletnem arhivu

KULTURA

www.glu-sg.si/90s

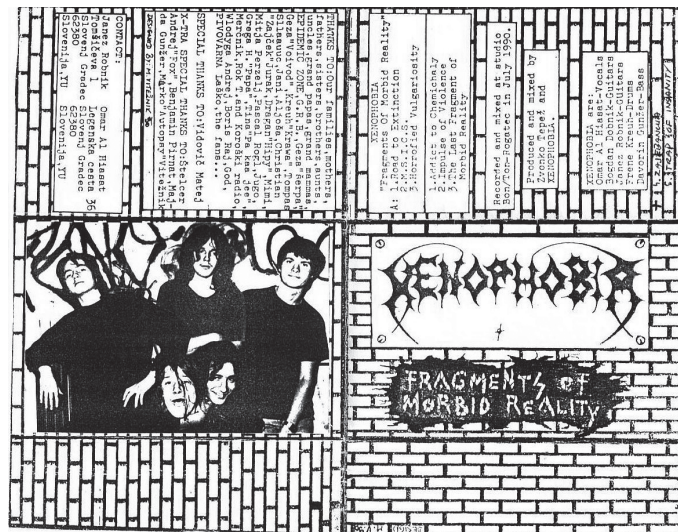
Koroška galerija likovnih umetnosti je na začetku letošnjega leta javnosti predstavila spletni portal 90's, arhiv alternativne kulturne produkcije, ki je v devetdesetih nastala na Koroškem.¹ V arhivu, dostopnem na povezavi www.glu-sg.si/90s, so zbrani fragmenti kulture, za katero bi težko rekli, da je bila splošno razširjena, saj so jo dobro poznali predvsem njeni ustvarjalci in občinstvo – del srednješolcev in mlajših odraslih, ki je rad «hodil ven», se družil in žuriral. Pa vendar je ta kultura – recimo ji alternativna –² v devetdesetih doživela širši razmah, o katerem priča zbrano gradivo. Če bi radi o njej izvedeli kaj več ali zgolj obujali spomine na mladost, lahko na portalu 90's za zdaj raziskujete zvočno, vizualno in avdiovizualno zapuščino več kot dvajsetih bendov tistega časa, dveh mladinskih društev in rock'n'roll festivala, za katerim se je ohranil koncertni cede. V prihodnje pa se bo arhiv verjetno razširil tudi na druga področja, saj alternativnega dogajanja niso krojili le bendi, ampak tudi posamezniki, ki so se ukvarjali s fotografijo, performansom, modo, poezijo, vizualno umetnostjo ... in jih za zdaj nismo ločeno obravnavali. V tem zapisu si bomo na podlagi arhiviranega gradiva ogledali, kdo so bili glavni bendi na Koroškem v devetdesetih in kaj so ustvarili.³

Delci morbidne resničnosti: Xenophobia

Sprehod skozi devetdeseta začnimo z zasedbama *Ilex* in *Xenophobia*, žanrsko in generacijsko različnima slovenjgraškima skupinama, ki sta vsaka na svoj način zaznamovali začetek in nadaljevanje desetletja.

Xenophobio, eno pionirk death metala v nekdanji skupni državi Jugoslaviji, je leta 1989 ustanovilo pet srednješolcev pod vplivom tedaj priljubljenih zasedb, kot so *Obituary*, *Atheist*, *Death*, *Napalm Death* in druge. Od začetka so se posvetili ustvarjanju lastne muzike (z angleškimi besedili!) in bili samosvoji, ker so kršili pravila žanra: deloma z besedili, ki se niso ukvarjala s satanizmom, okultizmom, mysticizmom in sorodnimi temami, ampak so bila odsev časa, po drugi strani pa tudi z vpeljevanjem neznačilnih instrumentov in prvin drugih žanrov v death metal. Žanrska neposlušnost *Xenophobie* je brž-

kone botrovala temu, da je bilo že med prvencem, demo kaseto *Fragments of Morbid Reality* (1990), in EP-jem *Signs of Mental Decay* (*Blackout Records*, 1991) zaznati razlike v muziki. Pozneje pa se je sploh oddaljila od death metala in vanjo vključila funky elemente, ki pa metal fanov niso nujno navdušili.

Ovitek demo kasete *Fragments of Morbid Reality* skupine *Xenophobia*, 1990
Oblikovanje: Marko Vitežnik

O *Xenophobii* med drugim preberemo, da je »verjetno najobetavnejši prihajajoči bend⁴, da je »pred časom, ki ga živi naša *death, metal ... scena*, in ima vse možnosti za uspeh kje drugje⁵. Tudi v pismih, ki si jih je izmenjevala z uredniki fanzinov, glasbenimi novinarji in drugimi privrženci metala, je zapisanih veliko navdušenih pohval na njen račun. Dejstva temu ne nasprotujejo. Med koroškimi zasedbami z začetka devetdesetih je bila namreč res v marsičem prva in se je stvari lotevala najbolj »drugače⁶.

Xenophobia si je utrla pot v slovenski in mednarodni underground in bila deležna določene pozornosti domačih medijev (*Val 202*, *Mladina*, *Večer*, *Kaj*, *Koroški radio ...*), vendar vseh svojih ambicij ni uspela uresničiti. Deloma tudi zato, ker ni imela dovolj znanja in povezav, kaj šele menedžerja, ki bi ji pri tem pomagal. Kljub temu njene izdaje še danes zasledimo na številnih tujih spletnih portalih, kar je gotovo povezano s tem, kam vse so potovali njeni nosilci zvoka pred skoraj tridesetimi leti.

Prijetna melodija: Ilex

Generacijsko nekaj let starejša zasedba *Ilex* je imela korenine globoko v osemdesetih, ko sta se začela ustanovna člana Iztok Hirtl in Primož Juvan po posluhu s kaset učiti raznih rock, bluegrass in country komadov. Leta 1990 sta k sodelovanju pritegnila tretjega kitarista in vokalista Marka Merčnika, nato pa še basista Blaža Prapótnika in bobnarja Danila Karlina, in skupina *Ilex* je zaživela tudi uradno.

Z repertoarjem priredb (*America, Crosby, Stills & Nash, Neil Young, Woody Guthrie ...*) in lastnih skladb so *Ilexi* začeli intenzivneje koncertirati naslednje leto, o čemer priča serija sedmih videoposnetkov s pomembnejših prizorišč tistega časa. Posnetki so neprecenljivi, saj so zaenkrat edina video pričevanja kakega koroškega benda z začetka devetdesetih, s katerimi razpolagamo. Pokažejo nam, v kakšnih prostorih in kaj so bendi igrali, kakšno je bilo vzdušje na dogodkih, predvsem pa vidimo *Ilexe* na odru v njihovi akustični in električni različici. Po zaslugi plakatov, ki jih je oblikoval Blaž Prapótnik, in nekaj časopisnih člankih, ki so se ohranili, danes vemo tudi za nekatere skupinske koncerte, ki so jih *Ilexi* organizirali v sodelovanju z drugimi zasedbami iz prve polovice devetdesetih (*Pulsa Theatro, Pegazz, BBJ Band, Holy Mary's Dealer (H. M. D.), Wellblott ...*).⁷

Ovitek kasete *Barvno nebo*
Naslovnica: *Spomenko Felle*, fotografija:
Tina Hauser, oblikovanje: Blaž Prapótnik

V drugi zasedbi (brez Marka Merčnika in z basistom Benjaminom Pirnatom) so *Ilexi* svoje komade tudi posneli in jih leta 1993 objavili v samozaložbi na kaseti *Barvno nebo* (1993). Skladbe *Pernati prijatelj* (v izvirniku komad *Dua Koldi*, v katerem je Iztok igral v prvi polovici osemdesetih), *Prijetna melodija*, *Bela luna*, *Popek sveta* in druge so našle pot tudi v radijski in tele-

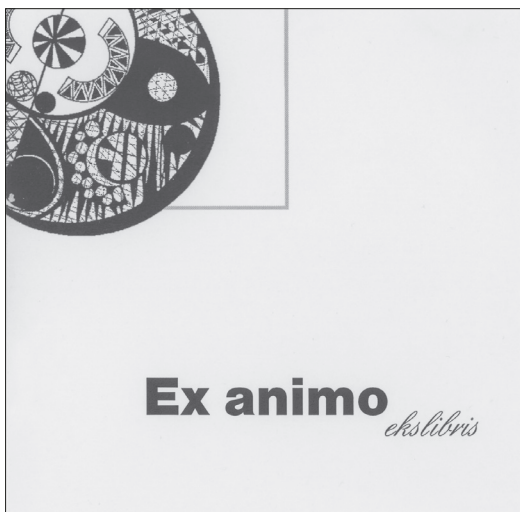
vizijski eter.

Ilexi so črpali iz rock zapuščine sedemdesetih in hkrati ujeli trend tedaj priljubljene akustične glasbe, ki jo je populariziral MTV z oddajo *Unplugged*. Podobno kot zasavska skupina *Hiša*, ki je priredbo *Odkrij otrokom svet (Teach Your Children)* tudi *Ilexom* ljubih *Crosby, Stills, Nash & Young* posnela z istim producentom in približno isti čas kot *Ilexi* kaseto. Toda *Hiša* je aktivna še danes, *Ilexi* pa so se leta 1995 razšli tudi zaradi različnih pogledov na to, ali naj se aktivneje vključijo v širšo glasbeno sceno ali ostanejo zvesti prvotnemu hipijevskemu duhu benda.

Drugi slovenjgraški bendi

Z malo pretiravanja bi lahko rekli: Vse poti vodijo k *Ilexom ...* ali *Xenophobia*. Ko raziskujemo genealogijo bendov v Slovenj Gradcu in drugih krajih na Koroškem, namreč prej ali slej naletimo na katerega od članov teh dveh skupin. Vseh zasedb in povezav ne bomo zabeležili, oglejmo pa si nekaj glavnih.

Pegazz, Blaž in Valentina, Terc et nule, Ex animo in *Blažev žegen* so zasedbe (v glavnem dueti in terceti), v katerih je igral Blaž Prapótnik po odhodu iz *Ilexov*. Z njimi je nastopal ter z nekaterimi tudi snemal. Akustični trio *Pegazz* je, na primer, na *Radiu Alfa* posnel skladbi *Moj kamen* in *Sončna nedelja*. *Ex animo*, ki je bil bližje šansonu, je v samozaložbi izdal EP *Ekslibris* (2001).

Ovitek zgoščenke *Ekslibris*, grafika na naslovnici:
Valentina Prapótnik, oblikovanje: Blaž Prapótnik

Pri tem opozorimo na Blažovo vlogo na področju grafičnega oblikovanja, umetniške grafike, poezije, publicistike – arhiv *90's* ga predstavlja v vseh teh vlogah.

KULTURA

Koroška
alternativna
scena

90's

Iztok Hirtl je po razhodu *Ilexov* nadaljeval kot frontman skupine *Abadon* in danes z Benjaminom Pirnatom igra v country swing družini *Suha južina*. *Abadon* so ena najbolj dolgo živih koroških skupin, ki je v različnih postavah, z bolj in manj aktivnimi obdobji, delovala kar dve desetletji. Njeni trije albumi kažejo, da je ustvarjala dokaj raznoliko glasbo, čeprav so najbolj slišni vplivi rokovskih podzvrsti sedemdesetih. Da je delovala v okolju, kjer »drugačnost« hitro zmoti, pa kaže »škandal« iz leta 1998, ko je na Prešernovi proslavi v *Kulturnem domu Slovenj Gradec* odigrala jazz-rockovsko verzijo *Zdravljice* in s tem dejanjem sprožila ogorčenje v lokalnih kulturnih in intelektualnih krogih.

Naslovnica prvenca skupine Jazoo On Time, 2002
Foto: Domen Grögl, oblikovanje: Evgen Bavčer,
Gregor Novak

Pri *Xenophobia* in *Ilexih* se je začela še ena močna linija bendov, ki ji lahko sledimo vse do danes. Benjamin Pirnat je leta 1992 z nekdanjima kolegom iz *Xenophobia* Bogdanom Dobnikom in Frenetom Krevhom ustanovil instrumentalni trio *Loop*, iz katerega se je razvila zasedba *Pulsa Teatro*. V skupini, ki je igrala tehnično zahteven progresivni rock, so bili še Tomaž Pačnik (pozneje *Abadon* in *Jazoo*) in Vojko Simetinger (prej *Guettenstain*) oziroma Inge Šipek Vodnjov (por. Breznik). Ko je *Pulsa Teatro* leta 1995 razpadla, so Bogdan, Frene in Tomaž ustanovili *Jazoo Supersonics*, edino koroško skupino iz devetdesetih, ki (v spremenjeni zasedbi in brez pridevnika *Supersonics*) neprekinjeno deluje še danes. V prvi fazi je bila to kar nekakšna koroška superskupina – njena člana sta bila še Janez Robnik iz *Xenophobia* (na basu ga je po nekaj mesecih zamenjal David Novak iz vuzeniškega benda *Herald IV*) in saksofonist Matjaž Mlakar

(prej *H. M. D.*). *Jazoo* so po letu 2000 izdali šest zvočno in vizualno dodelanih albumov, ki uhajajo žanrskim opredelitvam in razkrivajo glasbeno odprtost, značilno za redke koroške bende.

Na primeru te skupine tudi lepo vidimo, kaj vse se je za bende od devetdesetih spremenilo na ravni zunanjih pogojev delovanja, saj več kot dvajsetletna zgodovina *Jazoojev* ne odseva le njihovega glasbenega razvoja, ampak je tudi odraz njihovih prilagoditev na tehnološke, družbene in druge spremembe.⁸

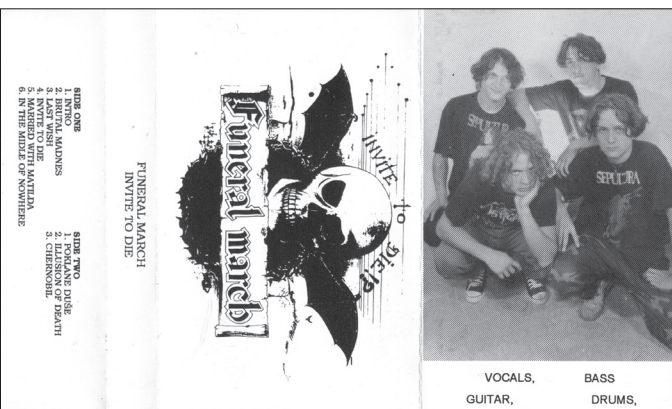
Bendi v Mežiški dolini

V železarskih krajih sta imela hard rock in heavy metal tradicionalno veliko privrženecv. Zato ne čudi, da so bili tudi prvi bendi v devetdesetih ljubitelji težkih zvokov. *Guettenstain* (1989–1997) z *Raven* in *Blind Hate* iz Črne (1991–1998) so se držali trše hardrockovske in metalske linije in sprva igrali predvsem priredbe, pozneje pa so oboji ustvarili lasten repertoar. Za *Blind Hate* se je ohranil demo cede *Graveyard of Hopes* (1997). Zasedba *Guettenstain*, v kateri so se v zgodnjem obdobju med drugim kalili Primož Mori, Marko Merčnik, Benjamin Pirnat in Vojko Simetinger, pa je svoje komade zbrala na pop rock cedeju *Dežela sanj* (*Conan*, 1996).

Ostrejši muziki so se posvetili ravenski *Funeral March*. Sošolci na ravenski srednji strojni šoli, kitarist Tomaž Kadiš, vokalist Mirko Đurić in basist Uroš Glavar, so se z bobnarjem Alešem Prikeržnikom aktivirali poleti 1991 pod vplivom *Metallice*, *Sepulture* in drugih zastavonoš thrash metala. V slabem letu so naredili komade za prvo demo kaseto *Invite to Die!?* in jih leta 1992 posneli v studiu *Radia Alfa* s producentsko pomočjo Omarja Al Hiasata. Fanzin *Cold Death* je v recenziji med drugim zapisal: »Ta bend je trenutno še razmeroma neznan, vendar verjamem, da bo postal velik, ker sploh ni slab, le še malo bolj ga podprite! Besedil nisem razumel, toda naslovnica je zelo profesionalno oblikovana.« Oblikoval jo je še en njihov sošolec, Zoran Arizanović, danes priznan slovenski animator, slikar in ilustrator.

Kmalu po izidu kasete je Uroša na basu zamenjal Aleš Keber, v devetdesetih eden najaktivnejših basistov na Koroškem (*Quo Vadis*, *H. M. D.*, *Herald IV*, *Blind Hate* ...), bend je svojo bazo iz Strojnske Reke preselil v *Dom borcev* Šentjanž in še naprej igral, kolikor in kjer se je dalo. Zadnji nastop so imeli leta 1995 v *MKC Koper*. Po razpadu je pri domači underground založbi *Crime Tapes* izšla split kasetta *Funeral March/Inhumate*, ki še danes kroži po spletu.

Ovitek kasete *Invite to Die!*?
skupine *Funeral March*
Oblikovanje: Zoran Arizanović

Od metalcev iz prve polovice devetdesetih se je precej gradiva ohranilo tudi za ravenško *Scorzonero*. Skupina je na pobudo Gregorja Čulka, tedaj člana skupine *Interceptor* in organizatorja *Fuck Off Commercial Festivala* v Žalcu, posnela demo kaseto *Silent Death*, svoj edini nosilec zvoka, ter nanjo uvrstila šest avtorskih komadov in metal predelavo Dylanove *Knockin' On Heaven's Door*. Sami so oblikovali naslovnico, risali plakate in organizirali koncerte. Za arhiv so prispevali izvrstne dokumentarne fotografije, na katerih vidimo bend z značilnim metalnim imidžem v »akciji«.

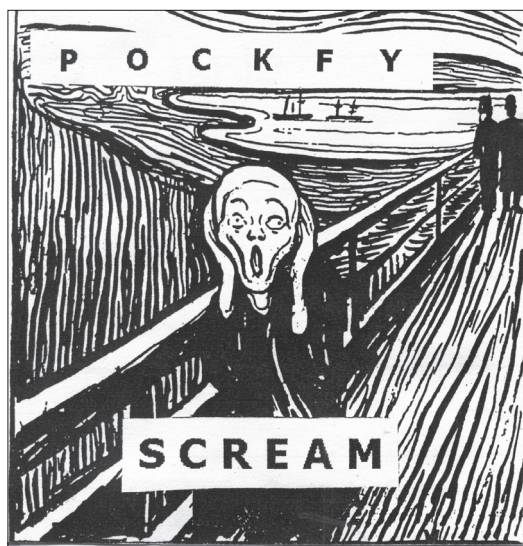

Naslovnica demo kasete *Silent Death*
skupine *Scorzonera*
Oblikovanje: Engelbert Lesičnik

Prevaljska zasedba *H. M. D.* in Ravenčani *Pockfy* so imeli drugačne glasbene vplive, kar se kaže tudi v njihovih posnetkih. Člani seksteta *H. M. D.* (1992-1995) so poslušali big bende, Franka Zappo, zasedbi *Gong* in *Can* ter širok spekter druge muzike. Ker sta bila med njimi

saksofonist in trobentač, se je skupine oprijela oznaka jazz-rock, vendar njeni demo posnetki na trenutke izražajo pristno alter rock (punk?!) energijo. Komadi so v glavnem temeljili na idejah kitarista Romana Goloba in saksofonista Matjaža Mlakarja (danes član skupine *Jazoo*) ter na zamislih basista Aleša Kebra. Igrali so jih v enem kosu, brez vmesnih prekinitev, na skupinskih koncertih lokalnih bendov po vsej Koroški.

Nekaj let mlajši ravenski alter rokerji *Pockfy* (1994-1998) so bili intelektualni, studijski bend in so odigrali vsega skupaj tri koncerte (dva v Kotljah, enega v mariborski *Pekarni*). Bili pa so izjemno produktivni in so v štirih letih ustvarili več kot sto komadov. Za nekaterimi so se ohranila le besedila v fotokopirani zbirki *Delusion for Spectators*, druge so posneli. Arhiv 90's hrani kompletne demo posnetke. Opozorimo na demo cede *Scream* (1998) s predelavo Munchovega *Krika* na naslovnici. Na albumu je sedemnajst avtorskih komadov in priredba punk klasike *Depresija* ljubljanske zasedbe *Niet*. Cede v nakladi 60 izvodov je skupina razdelila med prijatelje in znance.

Naslovnica demo cedeja *Scream*
skupine *Pockfy*, 1998

Naslovnica: Edvard Munch
Oblikovanje: Jure Kotnik

Člani *Pockfyjev* so zakrivili tudi stranski studijski projekt *S svetlobno hitrostjo* v slogu dark wavea, kar je edini znani primer iz tistega časa, da je kak koroški bend pri snemanju uporabil osebni računalnik. Posneli so nekaj pesmi matične zasedbe in nekaj novih komadov ter jih zbrali na demo albumu *Evil Forces*.

Dravska dolina: Plavaj s tokom!

Zametek glavne »vuzeniško-radeljske« linije bendov je hard rock skupina *Hysteria*, ki je delovala med letoma 1990 in 1992 v Vuzenici. Njeni člani so se po razpadu razcepili na dva dela: Matjaž Sterže je nadaljeval v pop rock skupini *Wellblott* in z njo dosegel širši uspeh. David Novak, Marko Langus in Janko Viher so združili moči s kitaristom Aljošo Ocepkom v zasedbi *Herald IV*. in sprva preigravali hard rock, heavy metal in grunge, pozneje pa so svojo glasbeno usmeritev spremenili, saj jih je pritegnil tedaj popularni crossover – zasedbe, ki so združevale rap in metal (*Clawfinger*, *Dog Eat Dog*, *Rage Against the Machine*, *H-Blocx* ...). Iz zgodnjega obdobja je kaseto *Slepa ulica* (samozaložba, 1993), pod vplivom crossover bendov pa so z drugim basistom Alešem Kebrom posneli še cede *Go With a Flow* (samozaložba, 1996).

KULTURA

Koroška
alternativna
scena

90's

Ovitek demo cedeja *Go With a Flow* skupine *Herald IV.*, 1996
Oblikovanje: *Herald IV.*

V Radljah so konec devetdesetih delovali še *Red Max* (bend prvega vokalista *Wellblottov* Mateja Brodarja) in nu metalci *C. R. A. S. H.*, ki so poleg rapa in metala v svojo glasbo vključevali tudi druge sodobnejše vplive (na primer post rock) in se uspešno udeleževali raznih natečajev doma in v tujini. Edini album *BSQ - Do konca in naprej* so izdali leta 2005, posvečen pa je bil njihovemu prezgodaj umrlemu vokalistu Mitji Skutniku. Skupina je še nekaj let nadaljevala pod imenom *The Dragonfly Story*.

Za konec ...

S kratkim pregledom dogajanja smo obudili spomin na koroške bende devetdesetih, ki jih danes poznajo samo še njihovi sopotniki in fani izpred tridesetih let ali, kvečjemu, potomci, saj javne platforme, ki bi omogočala ohranjanje tega dela kulturne produkcije, doslej na Koroškem (pa tudi širše) nismo imeli. Po zaslugi *Koroške galerije likovnih umetnosti* lahko zdaj posamezne bende in mladinska društva, vpeta v alternativno dogajanje, spoznavate v spletnem arhivu *90's*, ki ostaja odprt za tovrstne »najdbe«, ki se vam morda valjajo po trdih diskih, predalih in podstrešjih in ne veste, kaj bi z njimi. Upamo, da se bo arhiv sčasoma razširil tudi na druga področja alternativnega ustvarjanja, saj je med nami veliko posameznikov, katerih delo izginja v pozabo.

Polona Poberžnik

Opombe:

- 1 Arhiv je nastal na podlagi materialov, zbranih za razstavo *Preboj: nove umetniške prakse in alternativna kultura v devetdesetih - primer Koroške*, ki sva jo leta 2016 postavili s kustosinjo *Koroške galerije likovnih umetnosti* Nino Popič v prostorih nekdanjega slovenjgraškega zapora.
- 2 V tem kontekstu alternativno kulturo pojmem kot alternativo obstoječi kulturi na Koroškem v devetdesetih. Njeni glavni akterji so bili srednješolski bendi izven pop in narodnozabavne sfere, pa tudi drugi kreativni posamezniki in mladinska društva, ki so gojili kritičen odnos do sveta. Ker so bili akterji večinoma srednješolci, lahko v ožjem pomenu govorimo tudi o mladinski (sub)kulturi.
- 3 Inicijatorji dogajanja so bila tudi mladinska društva in druge mladinske iniciative, o katerih bi lahko napisali ločeno besedilo. Tukaj le naštejemo nekatere med njimi: *Društvo za razvoj mladinske kulture Prevalje*, društvo *M. A. K. U. R. C.* iz Slovenj Gradca, *Mladinsko alternativo društvo Mislinja*, *Društvo za mladinske in kulturne dejavnosti DR-MR Mežica*, *Klub koroških študentov* in njegov časopis *Ibržnik*, *Studio 90 z Raven*, *dramska in likovna sekcija Kulturnega društva Radlje* ...
- 4 Boris Zoher, »3. Fuck Off Commercial Festival v Žalcu«, recenzija. Vir neznan.
- 5 Xenophobia v MKC-ju, *Večer*, 21. 12. 1991. Avtor neznan.
- 6 Prva je snemala v profesionalnih studiih (*Bon-Ton*, *Akademik*) in objavila kaseto v samozaložbi, predvsem pa se je najambicioznejše povezovala z akterji z domače in mednarodne underground scene z dopisovanjem in osebnimi stiki, nastopala po underground klubih po Sloveniji in si prizadevala za preboj v tujino. Iskanje kontaktov, ki bi ji pri tem pomagali, je zahtevalo tudi nekaj truda glede promocijskega gradiva, kjer sta priskočila na pomoč oblikovalec Blaž Prapótnik in fotografinja Tina Hauser.
- 7 Na podlagi bogatega gradiva, ki ga je skupina prispevala za arhiv *90's*, si lahko ustvarimo dokaj dobro predstavo o tem, kaj se je v prvi polovici devetdesetih dogajalo na slovenjgraški sceni – žal za druga področja Koroške tako izčrpnih virov nimamo.
- 8 V drugi polovici devetdesetih sta v Slovenj Gradcu delovali še nekaj let mlajši zasedbi *Calvaria* in *Masterplan*. *Calvaria* je nihala med komercialno in alternativno usmeritvijo in je v živo igrala predvsem priredbe. Kljub temu je naredila okoli 30 lastnih skladb, od katerih se jih je nekaj ohranilo tudi na posnetkih. *Masterplan* še čaka na vključitev v arhiv. V drugih krajih Mislinjske doline se je dogajalo predvsem v *Domu borecv Šentjanž* (okrog metalcev *Funeral March*) in Mislinji, kjer so bili med letoma 1990 in 1996 delujoči *Obnoxious*. Skupina z nikoli izdanimi demo posnetki, nastalimi v studiu *Bon-Ton* leta 1992, se je pozneje preimenovala v *Team HC* in igrala funk rock.

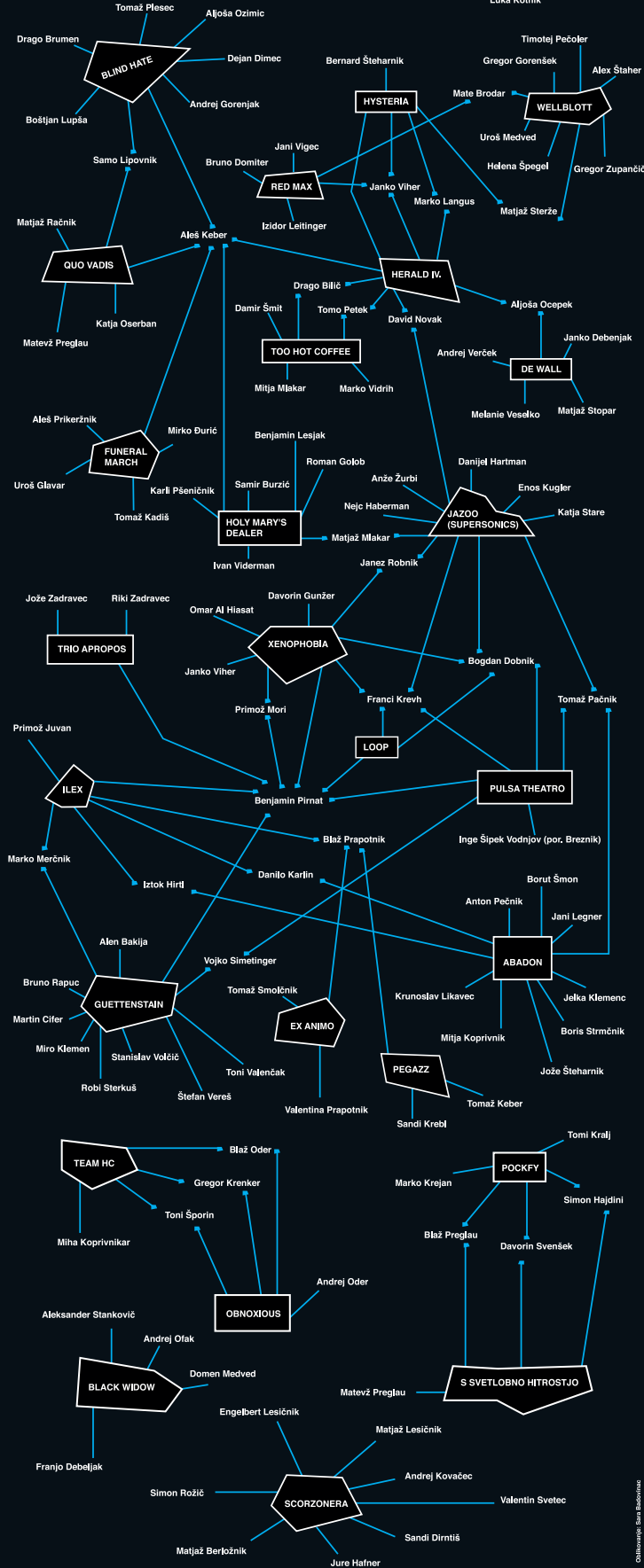

KULTURA

Koroška alternativna scena

90's

Almira Rogina, nagovor na podelitvi Bernekerjevih odličij

KULTURA

Spoštovane Slovenjgradčanke, Slovenjgradčani in vsi ostali prisotni! Lepo pozdravljeni!

Vesela sem in v čast mi je, da Vas lahko nocoj nagovorim! Leto je prehitro naokoli in ponovno smo se zbrali v počastitev slovenskega kulturnega praznika.

Današnji dan nam v zgodovino zarisuje velik slovenskih kulturnikov – France Prešeren. S sočutnostjo in občutljivostjo do lastne dežele nam je s svojo dediščino v varstvo položil neizpodbiten dokaz, kako pomembna je naša lastna kultura.

Ne glede na to, kako ranljiva se je včasih zdela vsa slovenska zapaščina, zatrta, zasenčena in nemalokrat prezrta s strani mogočnejših evropskih narodov, se sedaj dviga in ceni kot enakovredna, Slovenci pa veljamo za izjemno nadarjen narod.

Prav bi bilo, da je v vsakogar izmed nas vsaje na ljubezen do domovine. Ponosni smo lahko, da v naših dvomilijonskih prsah bije slovensko srce.

Od nekdaj se je iz naše miniaturne državnice slišal glas kulturnikov, ustvarjalcev, ki jih sedaj pozna cel svet: od Jakoba Petelina Gallusa, Giuseppeja Tartinija, Jožeta Plečnika, Ivane Kobilce, Marija Kogoja ... V Evropi danes ni dežele, v kateri ne bi našli pomembnih vrhunskih rojakov – Igorja Ozima, Marka Letonje, Bernarde Fin ... Naštevanju zlepa ne bi bilo konca.

Ob slovenskem kulturnem prazniku se moramo vsak pri sebi zamisliti, kako bi okrepili medsebojno povezanost in enotnost, pa tudi občutljivost do lastne države. Kajti osamosvojitve države sama po sebi ni zavarovala slovenstva.

Čas, v katerem živimo, terja veliko prilaganj, odprtosti in mednarodnih povezav. Zaradi vse večje globalizacije za svoj obstoj in napredovanje krvavo potrebujemo zvestobo sebi in naši enkratnosti v jeziku, znanosti, vzgoji, umetnosti, omiki, duhovnem obzorju in etičnem zavedanju.

Ves ta potencial, s katerim smo se rodili, neločljiv z našo bitjo, vrača naši številčno skromni populaciji identiteto in nas napolnjuje. Naučiti se ga moramo izživeti in ustvarjalno bogatiti še naprej.

Kultura je del vsakega od nas. Z njo gradimo medčloveške odnose, se upoštevamo in spoštujemo. Je plemenitost duha in dobrega srca.

Mesto glasnik miru Slovenj Gradec mora prebivalcem omogočiti s svojimi javnimi zavodi, kot

Lanska Bernekerjeva nagajenka Almira Rogina (foto Primafoto)

so Koroška galerija likovnih umetnosti, Koroški pokrajinski muzej, Knjižnica Ksaverja Meška, in s Kulturnim domom ter z zglednim delovanjem Društva Hugo Wolf, da lahko vsak od nas zajame, najde in doživi lepoto naše bogate kulture.

Ljubitelji, ustvarjalci in poustvarjalci plesa, gledališča, glasbe, petja, filma, fotografije, besednega ustvarjanja kvalitetno delujejo pod okriljem kulturnih društev, tehtnejše so tudi ponudbe samozaposlenih v kulturi in v nevladnih organizacijah.

Potrebno je, da sodelujemo in se o kulturi med seboj dogovarjamo odkrito, neposredno in z dobrim namenom! Novi politični akterji, ki že odločajo o delitvi sredstev za realizacijo bodočih programov in projektov v kulturi, naj se zavežejo tehtni presoji in dajo prednost umetniškemu pred komercialnim. Naj bo vrhunskost prepoznava in vzpodbujana, kulturno udejstvovanje pa omogočeno vsem. Obstoječi uspehi naj porajajo v prihodnost zadržto snovanje k vztrajanju pri višje zastavljenih ciljih.

Še posebej dragoceni so varuhi in hrami ljubiteljske kulture, ki nikoli ni bila suženj pohlepa po materialnih dobrinah ali slave, temveč je bila in bo za vedno iskrena in srčna. »Dosežki ljubiteljskega udejstvovanja še zdaleč niso več pode-

želska kulturna pravljica, temveč kulturna resničnost, ki ohrabljuje ter daje slovenski samopodobi žlahten lesk.« (L. Lebič)

Med vsemi ljubiteljskimi dejavnostmi v Sloveniji je zborovska najštevilčnejša!

Glasba je umetnost, ki človeka in družbo vodi k boljšemu.

Zborovodje svojih umetniških hotenj, znanj in interpretacij nikakor ne moremo izraziti brez soljudi – svojih pevcev. Gre za eno samo povezovanje skupnosti, energij, hotenj, znanj. Naša uspešnost se meri, če nam ljudje sledijo in vztrajajo z nami v umetniškem izrazu. Namesto da bi se zborovodja natančno ukvarjal s stroko, mora v današnjem času biti predvsem dober organizator s pravo mero sugestivnosti in karizme.

Z izjemnim angažiranjem pevcev in zborovodij so ravno slovenski amaterski zbori dokaz, kako se z zanosom, predanostjo in trdim delom dosegajo vrhunske izvedbe in rezultati v svetu.

Bernekerjeva nagrada, ki sem jo prejela, pomeni iskreno zahvalo in globok poklon vsem mojim pevcem, ki so čisto lepoto zborovskih glasbenih izvedb in vse presežke skozi tri desetletja doživljali z menoj. Skupno nam je petje predstavljalo način življenja.

Hvala glasbenikom in zborovodjem, ki v naši občini kvalitetno vzgajate najmlajše rodove pevcev.

Letos so iz vaših rok že enajsto sezono prišli mladi, iz ljubeznijo do petja v srcu, v moj srednješolski pevski zbor *Mismomi*, ki pa ni zakonsko

sistemiziran s strani države. Borba za njegov obstoj se žal začinja z vsakim novim šolskim letom znova.

V Slovenj Gradcu smo zborovodje skupaj vzgojili celo vrsto pevcev, ki se danes smelo vključujejo v akademsko zborovsko piramido. Naši domači glasbeni talenti in pevci, ki se že vračajo po končanem študiju, pa v domačem kraju zama išejo priložnost po kvalitetnem zborovskem petju.

Akademski zbor bi bil v Slovenj Gradcu nujna pridobitev in njegova pomembna dodana vrednost, ki bi se brezpogojno obrestovala!

Ko bo ta zbor v Slovenj Gradcu prvič zazvel na odru, bo moje življenjsko poslanstvo izpolnjeno, saj vem, da bodo člani zbora tudi pevci, ki sem jih v svoji poklicni in ljubiteljski karieri vzgojila ter jim z vso vnemo in ljubeznijo privzgojila ljubezen do petja.

Zato, dragi Slovenjgradčani, uresničujmo torej kulturni ideal v našem mestu tako, da nas bo vsakdanje življenje navdajalo s ponosom in varnostjo ter gotovostjo glede prihodnosti. Bodimo med seboj solidarni in duhovno povezani.

Iskreno se zahvaljujem možu Borisu, ki mi je bil pri delu vedno v oporo, ter svojim trem otrokom, ki me bogatijo in navdihujejo z muziciranjem in umetniškimi udejstvovanjem.

Vsem letošnjim dobitnikom *Bernekerjevih odličij* iskreno čestitam!

PRAZNUJMO IN OBENEM SNUJMO!

Bernekerjevi nagrajenci za leto 2019 z županom; najštevilčnejša je ekipa festivala SHOTS. (foto Primafoto)

Bernekerjeva nagrada za leto 2019

KULTURA

Na podlagi 23. člena Odloka o priznanjih Mestne občine Slovenj Gradec in v zvezi z obravnavo javnega razpisa v letu 2019 za podelitev Bernekerjeve nagrade je Komisija za podelitev Bernekerjevih priznanj pri Občinskem svetu Mestne občine Slovenj Gradec na sestanku dne 23. januarja 2019 sklenila, da Bernekerjevo nagrado v letu 2019 prejme Kulturno društvo Odsevanja.

REVIJA ODSEVANJA

že 40 let vzpostavlja pomembno kulturno poslanstvo z rednim izhajanjem in objavljanjem literature ter esejskih besedil in člankov s kulturnega in umetniškega (po)ustvarjalnega delovanja.

Sprva so bila *Odsevanja* časopis formata A3, leta 1987 je prevzel revialno obliko, za likovno opremo je poskrbel akademski slikar Karel Pečko. Večja vsebinska in celostna grafična prenova, ki jo leta 1998 prinese 31. številka revije, je

od takrat delo tehničnega in takratnega glavnega urednika Blaža Prapótnika. Odtlej sta zastavljena dva večja sklopa: leposlovje in kultura – na Koroškem. Kot sozaložnik se je izdajateljem pridružila še *Založba Cerdonis* iz Slovenj Gradca.

Leta 2001 je bilo ustanovljeno *Kulturno društvo Odsevanja*, ki je ob *JSKD* in *Zvezi kulturnih društev Slovenj Gradec* nastopilo kot osrednji nosilec izdajanja revije. V tem obdobju so redno izhajale 4 številke revije letno. Po podatkih, ki so zbrani v reviji, je samo do 30. številke revije (pred prenovo) objavljalo več kot 140 pesnikov, 80 prozaistov in dramatikov, 25 esejistov, predstavljenih je bilo vsaj 30 likovnikov in objavljenih prav toliko pogovorov, natisnjenih pa je bilo blizu 350 likovnih podob in reprodukcij, s številko 107/108 v jeseni 2018 pa se je naštetu kulturno bogastvo do danes vsaj potrojilo.

Publikacija vsa ta leta ostaja zvesta svoji zastavljeni – v podnaslovu zapisani usmeritvi: časopis za leposlovje in kulturna vprašanja. Danes so *Odsevanja* osrednja koroška revija za leposlovje in kulturo, na eni strani namenjena

Bernekerjeva nagrada za leto 2019 je pripadla reviji *Odsevanja*, ki jo je prevzel Blaž Prapótnik, dolgoletni soustvarjalec, aktivni član uredniškega odbora in aktualni predsednik KD *Odsevanja*. (foto Primafoto)

afirmaciji in uveljavljanju piscev s celotnega področja Koroške, s poudarkom na ustvarjalnosti mladih, na drugi strani pa kontinuirano objavljajo besedila renomiranih pesnikov in pisateljev in eseje strokovnjakov s številnih področij umetniškega delovanja. V *Odsevanjih*, ki so pogosto prva resnejša stopnica v svet revijalnih objav, se tako srečujejo perspektivni mladi z že uveljavljenimi avtorji. Prostor pa je odmerjen tudi predstavitvi zanimivih avtorjev iz preteklosti, redno so objavljeni tudi članki s področja glasbe, likovne umetnosti, oblikovanja, zgodovine, etnologije. Zajeto je torej širše kulturno področje, ki je povezano s Slovenj Gradcem in tudi s Koroško to stran in on stran meje. Občasno je predstavljeno tudi gostujoče avtorsko pero, čeprav je temeljno uredniško vodilo zagotovitev prostora v prvi vrsti koroškimi avtorjem.

Uredništvo *Odsevanj* vseskozi skrbi za kvaliteten vsebinski in jezikovni nivo tako leposlovja kot drugih prispevkov, v sodelovanju s *Koroško galerijo likovnih umetnosti* pa tudi za kakovostno likovno opremo (v reviji so bili predstavljeni vsi znani in uveljavljeni koroški slikarji, v zadnjem obdobju tudi mlajši likovni avtorji, pa tudi fotografi). Revija ima mnogo stalnih sodelavcev, občasno koga povabi k sodelovanju, večkrat pa tudi sami avtorji navežejo stik z uredništvom.

Revija *Odsevanja* se povezuje tudi s *Pesniško olimpijado* in vseslovenskim festivalom *Urška*. S prisotnostjo v občilih uredništvo pozitivno vpliva na prepoznavnost revije med bralci in potencialnimi novimi sodelavci, hkrati pa dviga sloves kulturne (metropole) – *Mestne občine Slovenj Gradec*, s svojimi literarno-glasbenimi prireditvami oziroma predstavitvami revije pa tudi odlično povezuje kulturne institucije v občini in širše.

Prizadevanja, kontinuiteta in dosežki revije *Odsevanja* so prepoznani in v kulturno-umetniških krogih potrjeni ne le na Koroškem, temveč mnogo širše. V letu 2018 so v društvu in zunaj njega, skozi ustvarjalno in meddruštveno mreženje, z veliko pregledno razstavo in literarnimi predstavami v *Koroški galeriji likovnih umetnosti* zaključili večletni odmeven projekt – 100 portretov in anagramov, ki je povezal likovne in literarne ustvarjalce iz Slovenj Gradca, Koroške in Slovenije ter iz zamejstva. Projekt je brez slehernega dvoma svojevrsten presežek, vreden nivoja, pomena in simbolike *Bernekerjeve nagrade*, ki jo podeljujemo našim – *Odsevanjem*. Ob tem se vsem ustvarjalcem zahvaljujemo za vztrajnost in predanost, *Odsevanjem* pa želimo še vrsto ustvarjalnih dosežkov in uspehov tudi v prihodnjem obdobju.

Prejemniki Bernekerjevih plaket 2019

Na podlagi 23. člena Odloka o priznanjih Mestne občine Slovenj in v zvezi z obravnavo javnega razpisa v letu 2019 za podelitev Bernekerjevih plaket je Komisija za podelitev Bernekerjevih priznanj pri Občinskem svetu Mestne občine Slovenj Gradec na sestanku dne 23. januarja 2019 sklenila, da Bernekerjeve plakete v letu 2019 prejmejo:

- **Katja GOLJAT iz Slovenj Gradca,**
- **Draga ROPIC iz Slovenj Gradca,**
- **Mednarodni filmski festival kratkih filmov SHOTS.**

KATJA GOLJAT

Slovenjgradčanka Katja Goljat je v okviru projekta *Kje je prostor?* leta 2015 zasnovala izvirni projekt *Mestni album*. Tako je nastala prva serija tipskih portretov, na katerih je ovekovečila prebivalce Slovenj Gradca – v središču so ljudje z ulice, običajni prebivalci mesta, ki hodijo po svojih vsakdanjih opravkih. Fotografinja je v svojem rojstnem kraju, Slovenj Gradcu, vzpostavila improviziran fotografski studio, kamor je povabila svoje sokrajane, da bi jih zabeležila takšne, kot v resnici so. Portreti jih zato prikažejo v povsem naravni luči, razkazujejo attribute, ki pričajo o njihovem poklicu, družbenem statusu in svetovnem nazoru.

Zaradi pozitivnega odziva prebivalcev Slovenj Gradca je Katja Goljat nadaljevala s fotografiranjem občanov, v letu 2017 pa je v okviru praznovanja 750-letnice Slovenj Gradca projekt zaokrožila z idejo, da vsi portretiranci postanejo del velikega mestnega albuma. Ideja o mestnem albumu je hitro zaživela ter se razširila med meščankami in meščani. Navdušenje nad idejo, da bodo s svojim portretom postali del kulturnega spomenika svojega mesta, je vodilo v spodbude po nadaljevanju projekta in v letu 2018 je fotografinja s pomočjo *Društva Umetnost za vse* s projektom nadaljevala, *Mestni album* z vsemi fotografijami pa je ponudila v stalen ogled v predverju *KGLU* in *KPM*. Samo v letu 2017 je v 3 dneh na fotografiranje za mestni album prišlo 135 Slovenjgradčanov. V 3 letih pa je v 5 terminih, vsega skupaj 15 dni, fotografirala 330 ljudi.

Njena želja in načrt je, da bi *Mestni album* izšel tudi v obliki fotoknjige, ki ne bo le kulturni in etnološki spomenik Slovenj Gradcu in njegovim prebivalcem, temveč tudi kot kreativen promocijski produkt občine.

Projekt *Mestni album* avtorice Katje Goljat je za Slovenj Gradec izjemnega pomena. Je enkrat in neponovljiv dosežek in prispevek v kulturno zakladnico mesta in njegovih prebivalcev. Avtorica z albumom tvori inovativen in trajen kulturni in etnološki spomenik, ki priča o stanju duha nekega časa v Slovenj Gradcu, saj so mesto – ljudje, fotografije pa jih pokažejo takšne, kot so, pri čemer je zajet čudovito širok spekter družbenih in interesnih skupin.

Mestni album je dragocen zgodovinski dokument in velik poklon prebivalcem Slovenj Gradca. Kaže na pomembnost vsakega posameznika ne glede na njegovo družbeno poreklo, prepričanja in ostale družbene kriterije. Preko albuma in spremljevalnih aktivnosti, ki jih je Goljatova izvedla od leta 2015 do danes, pa je izjemnega pomena tudi njen prispevek k širjenju pomena fotografije kot umetniške zvrsti (posebej med otroki in mladostniki) ter pomena analogne in tiskane/fizične fotografije, ki se v digitalni dobi vse bolj izgublja, kar je Goljatova dosegla v preteklem letu, s šolo analogne fotografije, ki jo je izvajala v sodelovanju s *Koroško galerijo*. Katja Goljat si *Bernekerjevo plaketo* za izvirnost, pomen in trajnost projekta, ki ga je ustvarila, nedvomno zasluži. Naj ji pomeni kreativno spod-

buda za prihodnje čase ter zahvalo za to, da nas je, Slovenjgradčanke in Slovenjgradčane, fotografsko ovekovečila za prihodnje rodove naših someščank in someščanov.

DRAGA ROPIČ

Draga Ropič, od leta 1998 zaposlena v *Knjižnici Ksaverja Meška*, se je uveljavila kot izjemna poznavalka področja knjižničarstva in hkrati mnogo več. Vrsto let je bila skrbnica domoznanskega oddelka, pripravljala je razstave in prireditve ob jubilejih našega mesta, ustanov ter pripravljala in vodila pogovore z osebnostmi, ki so v Mislinjski dolini in širše pustile pomemben pečat.

Pripravljala in izvajala je srečanja, bralne ure, razgovore in delavnice, predstavitve knjižnih novosti, v zadnjih desetih letih pa je prevzela tudi organizacijo in izvedbo večernih prireditev: od literarnih večerov, potopisnih predavanj, predavanj o aktualnih družbenih vprašanjih, predavanj, ki vključujejo sodelovanje z lokalno skupnostjo, razna predavanja z duhovno in zdravstveno tematiko.

Njeno dotedanje delo je vodilo tudi v imenovanje za vršilko dolžnosti direktorice aprila 2017, marca 2018 pa je bila imenovana za direktorico *Knjižnice Ksaverja Meška Slovenj Gradec*.

Poleg svojih poklicnih obveznosti pa je Draga Ropič kar sedem let opravljala funkcijo predse-

Fotografinja Katja Goljat, prejemnica Bernekerjeve plakete za leto 2019 (foto Primafoto)

Draga Ropič, prejemnica Bernekerjeve plakete za leto 2019 (foto Primafoto)

dnice *Kulturnega društva Slovenj Gradec* in v tem času pomembno prispevala k uspešnosti društva, v katerem se je v obdobju njenega vodenja tudi bistveno povečalo članstvo: ob koncu mandata je pod okriljem društva delovalo kar 23 skupin.

Draga Ropič je bila vrsto let tudi idejna in organizacijska gonilna sila pri izvedbi glasbenega festivala *Proštok*, ki se je kar sedemnajstkrat odvil na Gradišču in tako postal tradicionalni in najdaljši glasbeni festival na Koroškem. V okviru prvega *SG Festa* pa so *Proštok* pripeljali v mesto pod imenom *Proštok city* in z njim zapolnili program.

Pet let je nepogrešljiva pri *Festivalu Urška* – kot mentorica dijakom interpretatorjem ter scenaristka in režiserka osrednje, zaključne prireditev, katere repriza je v letu 2018 navdušila tudi obiskovalce *Kina Šiška* v Ljubljani.

Draga Ropič že zelo dolgo deluje na področju razvoja in uresničevanja ljubiteljske kulturne dejavnosti v lokalnem okolju in širše. Brez njene predanosti, širokega poznavanja kulturnih vrst in nesebične pripravljenosti za sodelovanje in pomoči vsem mnogim dosežkom ljubiteljske in profesionalne kulture v našem okolju ne bi mogli ustvariti in razvijati, zato je *Bernekerjeva plaketa*, ki ji jo danes podeljujemo, oddolžitev in zahvala lokalne skupnosti ter spodbuda, da bo s svojo kulturno predanostjo nadaljevala tudi v prihodnje.

MEDNARODNI FESTIVAL KRATKEGA FILMA SHOTS

SHOTS je mednarodni filmski festival kratkih neodvisnih filmov, ki poteka v središču Slovenj Gradca. Letos v avgustu beleži že četrto leto ustvarjanja. Festival poteka vsako leto v prvem vikendu avgusta, natančneje tri večere. Od druge edicije dalje se *SHOTS* odvija na prizorišču pred dvorcem *Rotenturn*. *SHOTS* ekipa sestoji iz približno 12 posameznikov, ki skozi vse leto prostovoljno ustvarjajo vsebino festivalskega programa. Na samem prizorišču pa jim vsako leto priskoči na pomoč še iz leta v leto številčnejša ekipa tistih prostovoljcev, ki pomagajo pri izvedbi festivalskega dogajanja.

Od vsega začetka se je *SHOTS* uvrstil na prestižno lestvico 100 najbolje ocenjenih filmskih festivalov na svetu (po kriteriju mednarodne platforme *FilmFreeway*, ki obsega 14.000 mednarodnih filmskih festivalov), kar potrjujejo številčni odzivi avtorjev, ki skupno že presegajo 3000 prijav mednarodnih kratkih filmov na festival. Festival je v treh letih v Slovenj Gradec privabil več kot 50 mednarodnih filmskih ustvarjalcev (režiserjev, igralcev, producentov) in več kot 4000 obiskovalcev tako iz različnih slovenskih regij kot tudi iz sosednjih držav.

Festivalsko dogajanje je razdeljeno na dnevno in večerno. V dnevnem dogajanju je pozornost namenjena povabljenim filmskim avtorjem

izbranih kratkih filmov, ki so uvrščeni v festivalski program. V treh dneh filmske avtorje ekipa s svojimi avtomobili popelje naokrog po okoliških kmečkih turizmih in turističnih destinacijah Koroške ter jim na ta način pobližje predstavi našo regijo. Večerni program pa sestavlja prikaz vsaj dvournega programa izbranih kratkih filmov, glasbeno dogajanje in kulinarična ponudba. Organizatorji že vsa leta zagotavljajo prost vstop na festival, saj sledijo cilju, da morajo biti filmi dostopni prav vsem.

V lanskem letu pa so ime *SHOTS* dopolnili tudi s festivalom animiranega filma *Zebra*, ki je potekal v soboto, 27. januarja 2018, v *Kulturnem domu Slovenj Gradec*. V festivalnem dnevu se je odvrtelo izbranih 31 filmov iz 18 različnih držav. V sklopu festivala se je odvila tudi dvourni delavnica animiranega filma za otroke in mladostnike, ki je bila zelo dobro obiskana.

Ekipi *SHOTS* je cilj približati filmske zgodbe z vsega sveta vsem generacijam. V tem slogu in v želji, da filmska vzgoja postane del našega vsakdana ter da posameznike, ki si želijo ustvarjati na filmskem področju, spodbudijo in opremijo s potrebnim znanjem, so organizatorji v lanskem letu začeli z izvajanjem vzgojno-izobraževalnih delavnicah na področju filmske vzgoje otrok, mladostnikov in mladih brezposelnih.

Mednarodni festival *SHOTS* in njegov idejni oče Tomo Novosel si vse od ustanovitve leta 2016 prizadevata mesto promovirati in programsko obogatiti, gledalcem pa nuditi priložnost, da se povežejo s filmi in njihovimi ustvarjalci. Kritično razmišljanje ter vidik filmskega izobraževanja sta temeljna koncepta festivala, ki s svojo pestrostjo filmskega izbora, odzivnostjo in udeležbo Slovenj Gradec postavlja ob bok uveljavljenim filmskim mestom, za kar si festival *SHOTS* nedvomno zasluži tudi priznanje lokalne skupnosti – *Bernekerjevo plaketo*.

Tomo Novosel, direktor mednarodnega filmskega festivala kratkih neodvisnih filmov SHOTS, prevzema Bernekerjevo plaketo za leto 2019. Vsa priznanja je izročil župan Tilen Klugler. (foto Primafoto)

Marija (Tratnik) Kolar: od gospodinjske pomočnice do literarne osebnosti

Vedenje o prvih mesecih in letih življenja se običajno oblikuje kot mozaik pripovedovanj, sporočil družinskih slik in zapisov na njihovih hrbtnih straneh. Brskanje v družinskem arhivu je odkrilo črno-belo fotografijo moje babice (vedno sem jo sicer klical »stara mama«), tedaj enaindesemdesetletne Marije (Tratnik) Kolar (1896–1981), ki me, starega le nekaj dni, drži v naročju v Slovenj Gradcu novembra 1967. Najinih kasnejših skupnih fotografij skoraj ni, a jih nadomestijo spomini na obiske pri njej v Starem trgu, ki niso le del družinske, ampak tudi širše zgodovinske in literarne, doslej še ne v celoti napisane zgodbe.

Dom in predmeti kot pričevalci minulih časov

Njeno stanovanje v prvem nadstropju Kmetijske zadruge v Starem trgu bi lahko bilo majhen muzej, če ne bi bilo prenatrpano in obupno neurejeno. Stara mama je največ časa preživela v kuhinji, kjer je tudi brala, pletla in spala. Dnevna soba in hkrati jedilnica je bila vsa en velik spomin in kolaž drobnih utrinkov družinske preteklosti. Večino prostora je zapolnjevala zanj prevelika starinska intarzirana jedilnica, darilo mladoporočencema, »kiparju in vojaku« Francu Kolarju in »kuharici« Mariji Tratnik, oba iz Zagrada pri Celju, ob poroki 22. novembra 1919. Kredenco je krasil ruski predrevolucijski samovar, ki se je po prvi svetovni vojni kdo ve kako znašel v Celju. Deloval je nekoliko skrivnostno, nikoli pa ga nisem videl v uporabi. Jedilnica se je selila s Kolarjevo družino po najemniških stanovanjih raznih štajerskih krajev, kjer je služboval moj ded kot železničar, in je dočakala vojno v prvem nadstropju železniške postaje v Mislinji. Tam je jedilnica družino počakala tudi po vrnitvi iz izgnanstva v Nemčiji leta 1945.

V dnevni sobi sem odkril mnogo predmetov, ki so burili mojo otroško domišljijo: lepo poslikan nemški lončeni vrč za pivo, nekaj vaz iz češkega stekla ter škatle in šatulje z majhnimi zakladi. Več jih je bilo polnih fotografij deda Franca s soške fronte in njegovega dela na železnici. V drugih so bile stare fotografije Slovenj Gradca, Mislinje ter razglednice Coburga, Bamberga in Hochstädta – nemških mest, kjer je družina preživela izgnanstvo med drugo svetovno vojno. Nekatero so odkrile stare kovance: ruske carske kopejke, avstrijske krone, starojugoslovanske dinarje in bankovce iz predvojnega in medvojnega časa. Posebej imenitne so bile stare nem-

Marija (Tratnik) Kolar (1896–1981)

ške knjige in zbirka vezanih izdaj Ilustriranega Slovenca iz predvojnega časa, ki mi je ob listanju in prebiranju odkrivala del slovenske zgodovine, o katerem sem v šoli komaj kaj slišal.

Domače ure polpretekle zgodovine

Kljub skromni formalni izobrazbi je Marija Kolar veliko doživela in za čas pred skoraj sto leti tudi precej prepotovala. Že pred prvo svetovno vojno je služila pri družini avstroogrškega oficirja v Trstu, kjer se je naučila tekoče nemško, spoznala pa je tudi navade in življenjski stil tedanjega meščanstva. Nekaj časa je službovala na Dunaju, nato pa med prvo svetovno vojno delala tudi v tovarni municije v Budimpešti. Prepis poročnega lista Franca in Marije Kolar iz leta 1941 navaja kot njen naslov ob poroki novembra leta 1919 Wilsonov trg 3 (kasneje Trg maršala Tita, danes Trg Republike Hrvatske) v Zagrebu. Relativno mirnemu medvojnemu obdobju, v katerem je med leti 1920 in 1933 rodila štiri otroke in se je družina ustalila v Mislinji, so sledila težka vojna leta. Večina družine (oče, mama, hči Ela in sin Marjan) je preživela tri leta v izgnanstvu v Nemčiji, sin Adi najprej v partizanih in nato v

Dachau, hči Nina pa v ilegali, zatem v zaporu v Mariboru in v taborišču v Ravensbrücku.

Razgibana življenjska pot moje stare mame je odsevala v mnogih zanimivih pripovedovanih. Obiski pri njej so bili kot poglavja iz knjige potovanj v preteklost, v katerih so se mešali vtisi iz njene mladosti, iz časa dveh vojn in vmesnega miru. Vanje so vstopali domači, Avstrijci in Nemci, včasih tudi kak Čeh ali Madžar, klerikalci, nacisti in komunisti. Večinoma vsi že zdavnaj mrtvi, a v njej še zelo močno živi.

Največ zgodb se je nanašalo na vojni čas tako v Mislinji kot tudi kasneje v Nemčiji. V prvih dneh vojne leta 1941 je umikajoča se jugoslovanska vojska razstrelila mislinjski železniški predor. Mislinjčani so se bali, da bo skupaj s predorom zletela v zrak tudi cela vas. Stara mama je rada pripovedovala, kako je ob odhodu najstarejšega sina Adija v partizane januarja 1942 v dogovoru z njim prijavila njegovo »izginotje« nemški policiji, da bi odvrnila sum sodelovanja od ostale družine. To ji je uspelo le deloma, saj so kmalu zatem neko noč Nemci zažgali drvarnico ob mislinjski železniški postaji, misleč, da se v njej skriva Adi. Ta je bil tedaj že na poti k partizanom v z Italijani zasedeno Ljubljansko pokrajino.

Izgnansko obdobje v Nemčiji v letih 1942–1945 je veliko in podrobno opisovala. Zaradi odličnega znanja nemščine in dobrega smisla za organizacijo je stari mami uspelo dobiti dovoljenje za obisk doma v Mislinji, da se je prepričala, da je tam z družinskim premoženjem vse v redu. Prav tako je organizirala pomoč slovenskim fantom, vojakom aprila 1941 poražene jugoslovanske vojske v različnih nemških taboriščih za vojne ujetnike. Posebej plemenita je bila njena skrb za izseljene slovenske otroke – sirote brez staršev, ki jih je obravnavala kot svoje.

Čeprav nacistov ni marala, je pri Nemcih cenila smisel za red in organizacijo. Med obiski pri njej v poznih sedemdesetih letih, ko so se v Jugoslaviji že napovedovale gospodarske težave, inflacija in pomanjkanje nekaterih artiklov, je situacijo večkrat glasno kritizirala in ob tem primerjala nemško in jugoslovansko organizacijo.

Kljub temu da so jih maja 1945 na Bavarskem osvobodili, so se ji zelo zamerili Američani. Ob zasedbi so namreč zaprli vse, ki so nosili kakršnokoli nemško uniformo. Med njimi je bil tudi njen mož – moj ded – v železničarski uniformi, ki seveda ni bil vojak, niti Nemec ne. Ob poskusu intervencije pri ameriški vojni upravi dežurni oficir, ki ni znal nemško (ona pa ne angleško), stare mame niti ni poskusil razumeti, ampak jo je precej surovo vrgel iz urada, česar ni mogla nikoli pozabiti. Kasneje je trajalo več mesecev,

da so deda s posredovanjem Rdečega križa izpustili iz ameriškega taborišča. Posledice težkih razmer v ameriškem taborišču je čutil nato vsa leta do prezgodnje smrti leta 1964.

Tudi vračanje iz internacije domov ni minilo brez nepričakovanih pripetljajev. V oblačilih, ki jih je družina dobila od Rdečega križa v Münchnu, je stara mama odkrila skrita všita dva briljantna prstana. Nihče ni vedel, kako sta prišla tja, verjetno pa je šlo za oblačila židovskih žrtev holokavsta, kjer so ju Nemci spregledali. Prstana nista bila dolgo pri hiši. Ob povratku domov so ju poceni prodali in zamenjali za živilske karte.

Te in podobne zgodbe sem kot otrok radovedno vsrkaval vase. Stara mama je bila zelo živa pripovedovalka. V pripovedi je vpletala mnogo nemških besed, pa tudi pregovore in šale – včasih je z mojim očetom govorila dalj časa le nemško.

Ne glede na starost se je zanimala tudi za aktualna dogajanja. Med enim izmed obiskov smo jo – skoraj osemdesetletno – presenetili med prenosom boksarskega dvoboja Mateja Parlova, ko je stoječa pred televizorjem posnemala njegove udarce, ki jih je videla na ekranu.

Družbena delavka in osrednji lik iz očetove literature

Stare družinske fotografije odkrijejo še, da je bila Marija Kolar že pred vojno pa tudi po njej vsestransko družbeno aktivna. Vodila je gospodinjske tečaje, med fotografijami pa najdemo tudi več (žal večinoma nedatiranih) slik ljudskih amaterskih gledaliških predstav v različnih krajih Mislinjske doline in fotografije kmečkih iger leta 1952 v Starem trgu pri Slovenj Gradcu. To doslej malo raziskano gradivo je zanimiv prispevek k poznavanju organizacije amaterskih kulturnih aktivnosti v slovenjegraški okolici v prvi polovici 20. stoletja.

Vojna dogajanja, ki so Kolarjevo družino močno zaznamovala, predstavljajo osrednjo tematiko več literarnih del mojega očeta Marjana Kolarja (romana Zvezde in križi in Prekrstitve, povest Sledovi medalj, radijska igra Ura). Eden ključnih literarnih likov romana Zvezde in križi – Kristanova mama – v veliki meri odraža osebnost in življenjsko zgodbo Marije Kolar.

Moja stara mama Marija je bila edini človek, ki sem ga osebno poznal, ki je bil rojen še v 19. stoletju. Njeno stanovanje, fotografije in pripovedovanja so dihali spomine na čase, zelo drugačne od sedanjih, ki vabijo k nadaljnemu raziskovanju. Že zato jih je vredno ohranjati zapisane v literarnem kot tudi v bolj vsakdanjem jeziku.

Patrik Kolar

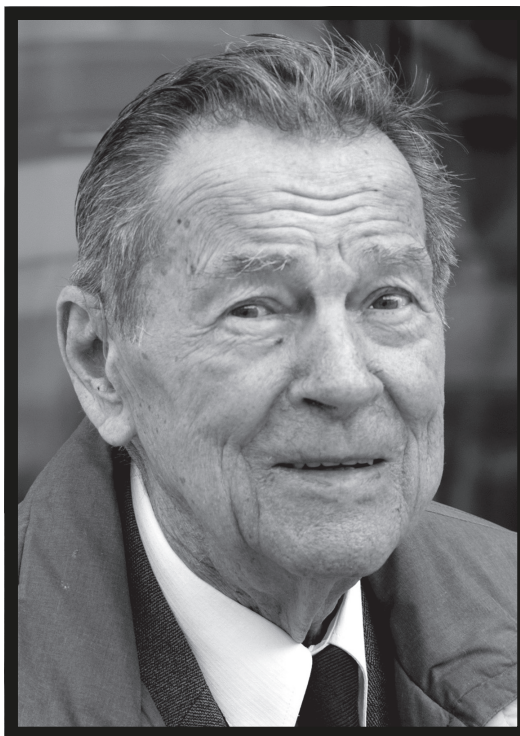
Odšel je Janez Žmavc (1924–2019)

Spomladanska

*Ah, ta pomladni veter!
Z gora prinesel toliko je
vseh vonjav,
da duša že ne ve
kam z njimi,
in misli: saj se je le poigral,
že jutri se bo spet kesal.*

*Pa čakaj!
Nekje sem videl cvet,
med snegom je pognal
in je ostal
in je nabral
iz sonca toliko medu,
da je čebelici slabo postalo
in mogla ni več odleteti.*

*Ah, ta pomladni veter!
Čez noč se od nekod je vzel
in človek bi mu moral vse verjeti –
še to, da je ves svet obšel.*

Janez Žmavc (1924–2019)

KULTURA

Janez Žmavc, *Bivališče sredi blata*, risba (iz zadnje knjige Janeza Žmavca *Ob jaslicah*, Cerdonis, 2019)

Andrej Makuc

SLIKE IZ NARAVE

DRAMATIKA

CIRCLE levo

vrsta 1 sedež 9

1. prizor

DRAMSKE OSEBE

(prepoznavni cirkuški avizo, maneža)

Manežar – Spoštovano občinstvo! Spoštovani publikum! Spoštovana ... Prvič v vašem mestu! Cirkus Kludsky! Prvi in edini cirkus na svetu brez ukročenih zveri in dresiranih živali. Bio program.

Nocoj že tristopetinšestdesetič, toda prvič in posebej za vas s projektom Virtual! Prvič v vašem lepem mestu! Samo za vas! Cirkus Kludsky!!!

Za to noč ljubezni smo izmed 75 doslej največkrat ponovljenih slik našega bogatega programa samo za vas izbrali 20 prizorov. V maneži boste prepoznavali in jim aplavdirali, saj bodo samo za vas kos srca odtrgali:

(Začenja se cirkuški spektakel: glasba, reflektor, bič, čez oder potujejo na tekočem traku ukročeni nastopajoči, pompozno dogajanje ...)

Onan 3001, rokohitro upravljani mnogokratni gametni darovalec Narcis

Dezinfektorica, po zakonu o malem delu pogodbeno dozaposlena upokojenka

Estelle 1003, *(slide ovuma)*, gameta iz predzgotnega stadija

Harlekin 3002, donator, s. p., davčna oaza Swisserland

Ž₁ – Emma, francoska kurtizana, guvernanta iz Toursa, nocoj že 112. v našem programu

Dojenčkov smeh – *(dolg, igriv, zlat, še neizdelan/nepokvarjen ..., med odrskim potovanjem glas fokusira stožčast snop svetlobe)*

Elvis, moška dubleta

IvanaO, *(slide ovuma)*, prikazovalnikovo vsebino oblikoval Studio S, d. o. o.

M. (Em), lepotec večera /polnoletni koitusni relikv D. *(De)* in F. *(Ef)*

Sibila s Sizigotom – Ah, ljubezen *(preglasi jo Tajči s komadom Te dvije male zvezdice ...)*

Nurejev, moški dubler

Ž₂ – Helene, nordstar iz Kafjorda, Norveška

FlorenceN, *(slide vulve)*, displejevo stran nacionalno dizajniral plemeniti Z. J.

Nife (NurejevIvanaOFlorenceNELvis), izplen štiri kvartne terapije, Madona pri osemnajstih

Otroški jok – *(pretresljiv, med odrskim potovanjem glas fokusira stožčast snop svetlobe)*

Sibila in KKK – Ah, ljubezen nedoum... *(Manežarja preglaši Tajči s komadom Te dvije male zvezdice ...)*

Manežar – *(se pelje)* Moja malenkost – vaš nocojšnji gostitelj

NurVis, spermator – dvojec brez krmarja

NarcisOnan, mojster donator, prejemnik certifikata št. A1 – 3001

Ž₃ – Ana, spokornica s Klanca, Slovenka leta

FKK, frontman koitusnega konzilija, ddr., redni prof.

Natanja, 9-letna nosečnica v 9. mesecu nôsnosti

Sibila, 72-letna nosečnica v 9. mesecu nôsnosti

Nanaziga, Natanjina hčerka, 18 let

Ž₄ – Saraja, konkubina iz Bosanske Kostajnice

(Robotiziran) Glas, najbolj prepoznaven nacionalni avdio glas (*slišimo glas iz besedila*:

Dober večer! Kako se počutiš ... te ... počutite?)

Sizigoto, sin Sibile, zanositvene svetovne starostne prvakinja, 18 let

P. (Pe), lepotica noči (polnoletni izplen koitusa med E. (E) in H. (Ha))

France Dore, raziskovalni novinar, mojster rumenega tiska RKC (*na glavi modela v odrskem defileju kardinalova rdeča čepica*)

Manežar (gorila), telesni stražar desetnika enote NraPol

Ž₅ – Molly, performerka iz Belfasta, katoličanka

FKK z Nanazigo – Ah, ljubezen, ljubezen, ljubezen (*Manežarja preglasi Tajči s komadom Te dvije male zvezdice ...*)

Manežar (NraPol), državni organ z vzgojno palico

(*Maneža je bila fingirana z lučmi in glasbo ter šovom, ko je defile končan, polna luč odrski prostor odkrije kot OBMP.*)

2. prizor

ANDROLOŠKI LABORATORIJ PRVIČ

(semenska banka UKC, ginekološka klinika, androloški laboratorij, soba za oddajanje semena)

Dojenčkov smeh – (*dolg, igriv, zlat, še neizdelan/nepokvarjen ...*)

(*Dekle v oprijeti mokri majici se zapeljivo nasmiha s slike na steni. Zapeljivka, a ne pornografska. Šele kasneje enkrat se izkaže, da je to displej. Sredi sobe oblazinjen stol, ki pa ne premore udobnosti naslanjača. Nasproti vhodnih vrat na steni trezor, za katerega vratci darovalca semena čaka stojalo z epruveto, nad katero je pritrjen lijak. Prostor je namenjen prvemu koraku OBMP – oploditev z biomedicinsko pomočjo.*)

Onan – (*Vstopi elegant, rokavi na srajci nad zapestjem v enem zavihku, gornja gumba nad kosmatimi prsmi odpeta, porjavelo telo, opete hlače, lahki čevlji. Odpre vratca trezorja, vzame stojalo z epruveto in lijakom ter ga odloži na tla pred stol. Iz obvladanega delovanja prepoznamo, da mu postopek ni tuj.*

S profila je obrnjen k dekletu na fotografiji, odpre razporek, vzburja se. Z eno roko odpira srajčne gumba, potem pas, hlače zdrsnejo na tla, spodnjice povleče do kolen, sede v stol in nadaljuje s samozadovoljevanjem. Traja. Čez čas v prostor intimna zvočna kulisa. Traja. Med onaniranjem seže z roko do gumba na naslonjalu, zamenja glasbo, to pomaga, vrže poljub dekletu, zdrsni v vrhunec, pograbi stojalo, vstane, se vzpne na prste in obilno ejakulira. Glasba prekinjena, saj ni več potrebna. Očitno še nekdo upravlja z njo. Onan odloži stojalo, obriše penis v pripravljeno krpo, jo natančno preloži in zloži ter odloži na določeno mesto, se obleče, odnese ejakulat v lino, podpiše formular in zapre vratca trezorja. Med Onanovim oblačenjem na displeju izgine dekletova slika in na ekranu jo zamenja arhivski podatkovnik.)

(Zvrstijo se slidi oz. risane animacije. Monitor seveda omogoča filmske projekcije: slednje omogočajo gledalcu nazoren vstop v oplojevanje oz. križanje ter izplen, narcija – recimo risanka – pa naj gradi na lahkotnosti, zabavnosti, humornosti ...)

DRAMATIKA

(1)

Semenska banka Gyrus
Darovalec spermija **Onan 3001**
11. 11. 1990
(slide spermija)

(2)

Barcelonska klinika Instituto Marques
Darovalka ovuma **Estelle 1003**
(portret, figura ...)

(3)

OVUM IZOLIRAN IN USKLADIŠČEN
10. 10. 1991
(slide ovuma)

(4)

PROJEKCIJA IZPLENA OPLODITVE
Spermij **Onan 3001** + ovum **Estelle 1003**
=
spojek NanoElle 3113
(slide zigote)

Dojenčkov smeh – *(zaslišimo ga, ko se pokaže tretji slide in traja do konca prizora)*
(Onan sporočil na prikazovalniku ne zazna, namenjena so občinstvu. Ko zapušča prostor, je na ekranu spet fotografija animir dekleta z začetka.)

Dezinfektorica – *(vstopi, rutinirano razkužuje kljuki na vratih: notranjo in zunanjo, stol, trezorjeva vratca, odide)*

Dojenčkov smeh – *(še traja, preglasi ga šele Manežar)*

3. prizor

EMMA: KURTIZANA IZ TOURSA

Manežar – *(očitno po Onanovi točki ni bilo aplavza, Manežar občinstvo vzpodbuja s svojim aplavdiranjem)* Hvala lepa za vašo cenjeno spodbudno naklonjenost cirkusu Kludsky. Prvič v vašem lepem mestu in samo za vas – uvodni ogrevalni nastop cenjenega umetnika Onana 3001: izvajalec je svojo točko poimenoval Erektivna polucija. *(aplavz)* Ob svojem najljubšem odrskem rekvizitu pa že čaka guvernanta Emma iz Toursa! Spoštovani publikum – druga točka Cludsky cirkusa!!! Francoska kurtizana bo s telesom in besedo demonstrirala, kako je Nora živela ob Hellmerju, preden je menjala moža. Dame in gospodje, kurtizana Emma, guvernanta iz Toursa.

Ž₁ – Emma – Bila sem zavedena. F. (*Ef*), moj zakoniti mož, je bil formalno in zasebno vedno uradnik. Kos ledu, ki se pogojno nataja samo takrat, če se v spalnici luč pritaji ali je zmanjka. In če ne bi bil H. (*Hajev*) predpostavljene, H. (*Ha*) ne bi nikoli odtakal v najinem družinskem veceju. No, da bo resnica, ki jo je treba obelodaniti, razumljiva, moram pojasniti, da smo bili tisti večer z njegovo D. (*De*), to je H. (*Hajeva*) drugo ženo, dobro razgreti od dotikanja z bosimi podplati. Saj poznate igro: do pasu vsi gôli, s trakovi čez oči, potem pa skušaš s podplatom ugotoviti, čigavega telesa si se dotaknil. Noro. Pozabila sem že, čemu sem morala sredi vročičnega prepoznavanja stopiti v spalnico. Ko sem se vračala, sva se morala s H. (*Hajem*) na ozkem hodniku pred kopalničnimi vrati mimati. In se me je dotaknil. Mojih prsi s svojimi. Podrsal je po njih. Najprej se mi je zdelo, da je bilo po nerodnosti in nehote. Konec koncev je bil F. (*Ef*), moj zakoniti mož, vendarle njegov šef in H. (*Ha*) si me ne bi upal dotakniti zunaj našega igrišča, kar tako, brez tehtnega razloga, na našem prvem dotikanju. Ko pa se me je dotaknil v drugo, sem pregorela. Imel je kožo, kot je F. (*Ef*) ne bo imel nikoli. In tako hitro kot se je vnel, mu je tudi prišlo. Pravzaprav sem zajebala sama. Že pred našim dotikalnim mitingom bi morala vstaviti nožnični kondom, čeprav so sicer pravila pri tej igri ostra in tako rekoč pod prisego od udeležencev terjajo vzdržnost. Zanosila sem stoje.

Zdaj je, kar je, sem si rekla. Sploh nisem dopustila možnosti, da F. (*Ef*) tisti večer ne bi porival tudi s svojo D. (*De*), čeprav po takšnih večerih mož z ženo praviloma ne občuje. Hvala bogu, da smo se križali dosledno po Mendlovem sistemu. Ampak to lahko rečem zdaj, ko vem, čemu sem bila priča potem, ko sem bila spet nazaj. V dotikalnici s podplati. Na našem poligonu. Človek obrača, bog pa obrne tako, da je prav. Nekaj je gotovo nad nami, nekaj nas čuva.

Da ne pozabim! Ko sem pred kopalničnimi vrati na hodniku zdrsula z njega, iz F. (*Efovega*) naročja pravzaprav, kjer sva bila zataknjena komaj kaj sekund, sem bila svetlobna leta daleč od zgodbe, ki jo, tudi vam, po pogodbeni obveznosti pripovedujem vsak izbrani večer. Nocoj že 112. Torej – hitro sem se vrnila v dnevno sobo, da ne bi F. (*Ef*) in D. (*De*) postala nemirna. Vem, igra dotikanja s podplati je samo za močne ljudi, pa vendar ... Pogoljufala sem in samo toliko pridvignila prevezo čez oči, da sem za hipec spet videla. Pa je bil moj strah, da bom razkrinkana v goljufiji s hodnika, povsem brez razloga, saj sta bila D. (*De*) in F. (*Ef*) od igre tako prevzeta, da sem ju zagledala v istem fotelju. Bilo je proti vsem dogovorjenim pravilom, kot sem že povedala. D. (*De*) je sedela F. (*Efu*) okobal v krilu in upirala noge v naslon za njegovim hrptom, tako da se s podplati zagotovo nista mogla več natipati. Lahko pa sta se s čim drugim, a nisem mogla videti, ker je bila D. (*De*) v široko vihravem in dolgem ciganskem krilu.

Mogoče bi mi bilo narediti teater: bila sem priča pogojnemu in flagranti, ki bi se mu sicer dalo z dobrim advokatom tudi oporekati, a sodeč po rdečici na njunih obrazih, D. (*Dejini*) pokvarjeni pričeski in F. (*Efovimi*) v pest stisnjenih dlaneh je bilo vse jasno. Menda ga ja poznam, F. (*Efa*) namreč, predolgo me je že nategoval, da ne bi vedela, kakšen je videti, ko že misli na to, kako se bo spravil nazaj v gate.

D. (*De*) se je z rokami oprla na robove naslonjala pa se snela, tako da je le še njeno dolgo krilo pokrivalo F. (*Efovo*) mednožje. Njeno snemanje je bilo tako polno miline in pohote hkrati, da so mi v glavo butnila vsa moja dotedanja klavrna porivanja s F. (*Efom*). Hotela sem ga ponižati, kakorkoli, tudi če bi izdala svojo bedo, ki sem jo živela z njim, a sem prav v tistem trenutku začutila, kako mi je začela po stegnu izdajalsko drseti H. (*Hajeva*) sperma. Jaz pa v kratko kratkem krilcu. In prav v tem trenutku je v sobo vstopil H. (*Ha*) in ker v onih dveh že razklenjenih, tudi če bi mogel, ne bi znal videti nič več, sem odšla v kopalnico, si

splaknila stegna in orgazmično uživala v moji in H. (*Hajevi*) komaj besed vredni prevari in skrivnosti. Bila sem ranljiva in za marsikaj na razpoloženju. Pred morebitnim novim zarotniškomaščevalnim koitusom sem se zaščitila tako, da sem nataknila hlačke.

Ko sta se H. (*Ha*) in D. (*De*) spravila domov, sem s F. (*Ef*) seveda morala poriniti. Enako se je pri njiju doma z D. (*De*) potrudil tudi H. (*Ha*). Potrebovala sem manj kot teden dni, da sem od H. (*Ha*) izsilila priznanje. Potem sem v tolažbo svoji skrbi ponovila: spermiji iz prvega koitusa so zagotovo vedno hitrejši od onih iz drugega. To je še kako pomembno, če je kdaj sila in je treba večkrat zapored in z različnimi, ženska pa nōsna. Gre za otroke, ki bi se zaradi naše nemarnosti lahko kasneje enkrat grdo prepletli. Tako kot menda pri starih Grkih. Brez krivde krivi. Zato me že dolgo ne skrbi več, tudi če bi se kdaj prekrižale poti moji P. (*Pe*) in D. (*Dejinemu*) M. (*Em*). D. (*De*) je namreč rodila M. (*Em*) tri dni pred mano, jaz pa s F. (*Ef*) od tistega večera nisem več porinila.

Takšna je moja zgodba: zljajnana, a lepa. Saj me razumete?

Dojenčkov smeh – (*dolg, igriv, zlat, še neizdelan/nepokvarjen ...*)

Manežar – (*iz offa*) Cenjeni cirkuški navdušenci: kurtizana Emma vam je ob štangi demonstrirala plodovno telo. Naj ponovim za lažje spremljanje nocojšnjega programa slik iz narave cirkusa Kludsky. F. (*Ef*) šef, E. (*E*) njegova žena, H. (*Ha*) podrejeni, D. (*De*) H. (*Hajeva*) druga soproga, P. (*Pe*) rezultat koitusa E. (*E*) s H. (*Ha*), torej hči, M. (*Em*) pa moški potomec D. (*De*) in F. (*Ef*). Takšna je torej njena esenčna zgodba, zgodba E. (*E*) in njenih. (*aplavz*) Z nami je bila kurtizana Emma, guvernanta iz Toursa. (*aplavz*)

4. prizor

ANDRALOŠKI LABORATORIJ DRUGIČ

(*displej – ponovno animirka v mokri majčki*)

Dojenčkov smeh – (*dolg, igriv, zlat, še neizdelan/nepokvarjen ...*)

Manežar – V cirkusu Kludsky nocoj premierno nežni Harlekin 3002. Pomoč, vzpodbudo potrebuje – in vi mu jo lahko ponudite! (*aplavz*) Spoštovani publikum, androloški laboratorij drugič!

Harlekin 3002 – (*Obleka je miks modnih stilov in dodatkov. Harlekin 3002 je očitno res prvič je v laboratoriju OBMP. Trezorska vratca odprta, Harlekin 3002 raziskuje novo okolje, prepoznavno nelagodje pred novumom: v ključavnici vhodnih vrat ni ključa, tipa za njim po podboju, zaman, stopi k trezorju, ga odpre, z druge strani vratc bi znal kdo opazovati, preverja, potem le vzame stojalo, zapre odprtino, išče oko kamere po kotih in stropu, odloži spermarij na tla pred sebe, zdaj je postavljen trdo ob steno, z obrazom obrnjen vanjo.*)

Po gibih roke vidimo, da je vzel v levico falus, samozadovoljuje se, sam sebe z dotikanjem z desnico vznemirja, očitno neuspešno ... zakaj samodejno se vključi glasba. Še se trudi, potem le doume: treba si bo vzeti čas. Začne odlagati obleko na hrbtno naslonjalo stola, ostane samo v spodnjih hlačah, s profilom je obrnjen k dekletovi fotografiji, trudi se. Potegne spodnje hlače do kolenskega pregiba, fiksira dekletovo podobo, zvija glavo, da kaj vidi, a se ne obrne od stene, po gibih sodeč bi znal začeti vzpostavljati erekcijo, a očitno dekletova opeta mokra majica in napeta bradavička ne bosta dovolj. Poskus s samodejno menjavo glasbene podlage (očitno nekdo neviden spremlja dogajanje), Harlekinov pogled začne drseti do roba majčke in naprej (izkaže se, da je bil prejšnji izsek le prva stopnja animiranja) čez popek in bok do mednožja, zdaj šele vidimo, da dekle leži, zumirano

spolovilo, še vedno fotografija, prsti z dolgimi črno lakiranimi nohti na rožnatih sramnih ustnah, sredinec tik pred vstopom v nožnico.

Harlekin 3002 bega od fotografije k penisu, potem z eno roko pograbi spermarij, z drugo poganja ud, s spodnjicami v kolenskem pregibu odraca do stola, sede, s komolcem se nasloni na naslonjalo, s tem nevede zamenja zvočno kuliso (recimo Jean Birkin: J'ai taime ...), na displeju pa ista fotografija skladno z glasbo preide v gibljive slike – filmček, dekle masturbira, počasi se obrača, zdaj je na kolenih, pridvigne zadnjico. Harlekin 3002 z vedno hitrejšo sapo sporoča, kako daleč je s svojim delom, na ekranu prehod iz dekletovega splošnega v ameriški plan, potem veliki plan – pridvignjena ritka, k dekletu pristopa blondinec z divjo erekcijo ... V samozadovoljujočem morebitnem alfa samcu Harlekinu 3002 konkurent prebudi prvinski reproduktivni nagon, zato onaner plane s stola, se med onaniranjem skloni po stojalo z lijakom in v doumetju možnosti, da bo samico osemnil drugi, s spodnjicami na gležnjih plane, kolikor hitro pač more, trdo k displeju in trenutek pred blondinčevo penetracijo zavpije.)

Ne, ne boš! Ne boš, to je moj fenotip!

(Obilno ejakulira v postavljeni lijak. Medtem ko ejakulant Harlekin 3002 podrsava z gatami pri gležnjih ter s spermo v epruveti proti trezorjevim vratcem, kjer jo bo oddal, se na displeju odvrti nov arhivirani podatkovnik. Zvrstijo se slidi oz. animacije, kjer to gre. Gledalec potrebuje čas – za uk.)

(1)

Semenska banka Gyros

Darovalec **Harlekin 3002**

(slide semenčice)

(2)

OPCIJA

Barcelonska klinika Instituto Marques

Biološka mati **Harlekina 2003**

(slide jajčeca)

(3)

OPCIJA

Adoptivna mati: NN – ČAKALNA VRSTA

(slide maternice)

(4)

OPCIJA

Ovum **Harlekina 2003** & spermij **Harlekin 3002**

(slide 2)

(slide 1)

=

zigota Harlekin/a/ček 3223

(slide zigote)

Dojenčkov smeh – (dolg, igriv, zlat, še neizdelan/nepokvarjen ...)

(Dramska oseba Harlekin displeja ne spremlja, ampak se oblači in pripravlja za odhod. Preden hoče zapustiti prostor, navodilo.)

Robotiziran glas – Darovalec Harlekin 3002, podpišite formular spermicne oddaje! Dokument se nahaja v trezorju.

(Ko Harlekin 3002 opravlja naročeno, dogajanje spremlja elektronska glasba, namenjena sproščanju. Harlekin odide, na ekranu spet dekleta z začetka.)

Dezinfektorica – (vstopi, rutinirano razkužuje kljuki na vratih, stol, trezorjeva vratca, odide)

Dojenčkov smeh – (dolga, igriva, zlat, še neizdelan/nepokvarjen ...)

5. prizor

ANDROLOŠKI LABORATORIJ TRETJIČ

(1)

Nova animirana fotografija

(dekleta/fant v jahalni opravi)

(2)

Elvis & Nurejev

(samo zapis, brez slida)

(3)

Ponovno animirana fotografija

(dekleta/fant v jahalni opravi)

Manežar – In aplavz ... za Harlekin 3002. Hvala lepa. Spoštovani publikum, cirkus Kludsky, peti nastop. Projekt Virtual. Bio program. Androloški laboratorij tretjič. Zakonca Elvis-Nurejev!!! Nocoj samo za vas, spoštovano občinstvo. Prvič v vašem lepem mestu.

(V semenarno OBMP vstopita istospolno usmerjena bodoča oče (ni slovnična napaka) – Elvis-Nurejev: podučeni ju prepoznavajo po njunem nepovršnem izkazovanju naklonjenosti, opravljanju pričakovane/dogovorjene vloge /Elvis je ženska/, po fizisu, gibih, odnosu pač. Trudita se biti sproščena, a je iz njunega funkcioniranja mogoče prepoznati rahlo nervozo zaradi izjemnosti dogodka.

Dekleta z ekrana v jahalni opravi je elegantno, privlačno, vznemirjajoče, obrazu ni mogoče z gotovostjo pripisati ne moškosti ne ženskosti, tudi telo je dovolj gracilno, da bi lahko s pridom pripadalo in služilo enemu ali drugemu spolu.

On moški (Nurejev) gre njemu ženski (Elvisu) z dlanjo za vrat, v lase, on ženska se ga oklene, poljub: ne strasten, a dolga.

Stopita do stenskega trezorja, iz njega hkrati vzameta stojalo z epruveto in lijakom, z obrazoma obrnjena eden k drugemu. Svečano. Lijak štiročno premikata (kot da je sveti spermijski gral): podržita med mednožjema, se poljubita, dvigneta do prsi, se poljubita, mimo obrazov nad glavo, se poljubita, še višje v nadglavišče, se poljubita.

Med njunimi pripravami na ekranu moško/žensko figuro zamenjujejo informacije: zvrstijo se slidi.)

(1)

Elvis & Nurejev

(Slide njenega zaupnega pomenka v lokalu, gejevski klub, ni nujno da ju gledalec najde med številnimi gosti.)

(2)

Elvis & Nurejev

(slida njenih silhuetnih profilnih portretov, pod profilom ime portretiranca)

(3)

Potencialne adoptivne matere na prvem izboru

(slide skupine žensk na vrtni zabavi)

(4)

IvanaO, biološka mati, noseča z Elvis-Nurejevo semenčico oplojenim ovumom

(slide: ženski obrazni profil, silhueta)

(Elvis-Nurejev slidovske nanizanke ne registrirata, spet se vrne figura jahalke/ca.

Zdaj lijak z epruveto spuščata v obratni smeri: od nadglavišča do mednožja, poljube ponovita, odložita spermarij med sabo pred svoje noge. Erotično vznemirjenje/animacija: on/moški zapeljuje njega/žensko: razpre /mu/ji srajco, vendar ne sleče, z rokami po ritnicah, sleče /mu/ji hlače, tudi spodnje, toda srajca ostaja na telesu, igra se z /njegovim/njenim penisom.

Potem on/ženska/ njemu/moškemu/ z rokami za vrat, izvleče mu srajco izza hlač, gre z roko v razporek, izvleče mu penis, igra se z njim. Pa ne predolgo. Erotično razvneto, a ne prostaška. Marsikateri heterospolno usmerjeni par bi jima nežnosti lahko celo zavidal.

Medtem se na ekranu izmenjujejo erotični estetski akti, na katerih prepoznavamo IvanoO, zakaj izmenjujejo se s prvo podobo (v jahalni opravi): toda tudi iz aktov ni mogoče ugotoviti, ali je telo žensko ali moško. Je v službi čutnega vznemirjanja /on/nje in /on/njega.

Izplen je popoln. Elvis in Nurejev sta vedno bolj obrnjena k ekranu, /on/ona se toliko skloni, da pobere stojalo, vzravna se, zdaj v zbrani sinhronizirani popolnosti onanije naslajata drug drugega v daktilskem metrumu: dol – gor-gor, dol – gor-gor, dol – gor-gor, dol – gor-gor, dol – gor-gor. Ko je čas, oba v zglednem hkratnem orgazmu eden drugega polucijsko odrešita v lijak in od tam v epruveto.

Zdaj držita epruveto z dvojinskim ejakulatom v rokah tik pred očmi, jo ogledujeta vsak s svoje strani. Sveti istospolni gral. Poganjata vsebino v njem kot duhovnik monštranco, ko iz nje izplakuje ostanke svetega rešnjega telesa po obhajanju.

Semenčice so premešane in pripravljene za čudež.)

(izpisi na ekranu)

(1)

Elvis E456s

(slide: spermij, repek v levo)

(2)

Nurejev N456v

(slide: spermij, repek v desno)

(Medtem oddata stojalo z epruveto in lijakom v vitrino, se vrneto do /on/njene obleke, kjer /on/ona njemu zapre razporek, popravi srajco za hlačni pas in potem obleče še sebe. On medtem prižge cigareti za oba.)
(na ekranu arhivirano)

DRAMATIKA

(1)
Semenska banka Gyros
Spermij Elvis E456s & spermij Nurejev N654v
(slide: spermij repek levo & slide: spermij repek desno)
=

(2)
=
Spermaton NurVis EN564sv
(slide: spermij z dvema repkoma – levo in desno)

Robotiziran glas – Darovalec spermija E456s in darovalec spermija N654v, centrifugirana v spermaton EN564sv podpišite formular spermične oddaje! Dokument se nahaja v trezorju.
(Elvis in Nurejev se dvoročno hkrati podpišeta z enim pisalom.)

Manežar – *(iz offa aplavz, točka končana, E. in N. odideta, se vrneto, preverita trezor, je že prazen, odideta)*

Dojenčkov smeh – *(dolg, igriv, zlat, še neizdelan/nepokvarjen ...)*

Dezinfektorica – *(vstopi, rutinirano razkužuje kljuki na vratih, stol, trezorjeva vratca, odide)*

Dojenčkov smeh – *(dolg, igriv, zlat, še neizdelan/nepokvarjen ...)*

6. prizor

HELENE: NORDSTAR IZ KAFJORDA

Manežar – Novi časi, nove zvezde. Aplavderji, umetniško ime naše podnajemne pogodbene sodelavke in vaše nocojšnje nekajminutne gostiteljice je – Helene! Spoštovani publikum, predstavlja se Helene iz hladnega norveškega Kafjorda. Prinaša nam zgodbo o resničnem razlogu, zakaj je Nora bila dolžna Hellmerju spregledati nezvestobo. In obrnjeno – Hellmer bi moral razumeti Norin odhod. Spoštovano občinstvo – v razmislek in užitek – nordstar Helene.

Ž₂ – Helene – Ne morem se potrditi kot ženska. Pa nisem lena v postelji – pobuda mojim aktivnostim niso njegova gratuliranja, zakaj vedno se potrudim sama od sebe. Pridna sem. A kljub temu še nikoli, vseh osem let, kolikor se dajeva dol, po koitusu niti enkrat nisva obležala na hrbtu, gledala za oblački dima njegove cigarete in vsake toliko rekla kaj kar tako, brez zveze, za povrh vsemu, kar se je zgodilo najinima telesoma.

Ne morem se realizirati kot ženska, kot čutnost, kot potešujoči eros. Ne morem zadovoljiti svojega moškega. Vsak najin koitus je dvojinska katastrofa. Dovolj je že, da v spalnico slišim, ko zapira vrata kopalnice, in sem že vsa orgazmična. Skušam pretentati svoje čute. Hkrati uporabim vse trike: v ušesa si nabutam vato, se delam otroško nevedno in se s

svileno rjuho pokrijem čez glavo, samo da ne bi videla, slišala in, bog ne daj, čutila njegovega golega telesa. Na vse načine se trudim, da mi prvič ne pride prej, preden se me ne dotakne. Pa ne gre. Mojemu prehitevanju ni konca.

Komaj se mu falusa z nožnico dobro oprimem, že me pretresa novo sladostrasje. Trije, štirje, pet orgazmov eden za drugim. Rafalno. Včasih se dobesedno kobacajo drug po drugem. In bolj ko se trudim, da bi prišlo tudi njemu, bolj ko se razvнемam in razdajam zanj, bolj služim sebi.

Vsa moja bit je v njegovi službi, ko je na ježi za svojim vrhuncem. Pa nič. Njegov pes gonič sem. Pridno se vmešavam: grizljam mu ustnice in bradavičke, grabim ritnice ... a garam le zase, da se že ne vem kolikič trgam v drgetu trebuha, spiralastem telesu, v mednožni božjasti ... Čarovnija, ki me ima v oblasti, postaja zoprnija, od slasti me vse boli ... Bolj ko hočem deliti z njim, bolj ko hočem vse moje divjanje preložiti nanj, bolj ko mu hočem podariti svojo nožnično sinusoido, bolj ko se hočem uskladiti z njim v pokoitusnem miru – bolj me pretresajo krči slasti, on pa buta, buta, buta ... Ne pride mu. Nikoli. Z mano še nikoli.

Ko ga utrujenost zdrsne z mene, se obrne na hrbet in v hkratnem zasuku še na levo stran. Dotikam se njegovega porjavelega hrbta. Kakšna strašna moč je v tem telesu. Z nohti, še bolj pa z blazinicami prstov čutim, ko mu na lopatici pišem pismo, kako mu drobno potrzava telo. Že dolgo vem, da hlipa v blazino. Vedno. Takšen moški, takšno telo, pa ...

Zakaj sem morala ravno jaz naleteti na tipa, ki mu ni mogoče ustreči? Jaz nekaj zaporednih orgazmičnih srečanj z bogom, on permanentno nezadovoljen. Ejakulacijsko nefunkcionalen. Polucijsko frigiden.

Nikoli ne bom mogla biti mati njegovih, najinih otrok, po naravni poti zaplojenih!

Dojenčkov smeh – (*dolg, igriv, zlat, še neizdelan/nepokvarjen ...*)

7. prizor

ANDROLOŠKI LABORATORIJ ČETRTEČ

(*Nastopa samo displej.*)

Manežar – Spoštovani publikum, v cirkusu Kludsky se samo smejemo. Naša naloga je služiti sreči. In veselim ljudem. Aplavz za Helene iz Kafjorda. In verujmo – sreča je! Pogledjmo v androloški laboratorij še četrtič.

(*slidoskop*)

(1)

DAROVANJE

Semenska banka Gyros

Spermij Elvis E456s & spermij Nurejev N654v

(*slide: spermij repek levo & slide: spermij repek desno*)

=

(2)

POVZDIGOVANJE

=

Spermaton NurVis NE564sv

/razvozlano: NurejevElvis 564Elvis Nurejev/

(slide: spermij z dvema repkoma – levo in desno)

(3)

SAMARITANSTVO

Barcelonska klinika Instituto Marques

Biološka mati IvanaO

(slide ovuma IO789)

(4)

ČUDEŽ

Klinika San Bernard, ZDA

Gameta NE564sv + gameta IO789

=

zigota NurIvaEl

v adoptivno mater FlorenceN

(5)

STVARJENJE

Zarodek NIFE (NurejevIvanaOFlorenceNElvis)

(slide zigote, usidrane v maternici FlorenceN)

Dojenčkov smeh – (komaj je zastavljen, že ga je konec, popolno nasprotje onemu prejšnjemu)

(Gledalci so očitno opazili: nobene glasbe, ena sama ljubezen.)

Glas – (iz offa) Zgodilo se je po njegovi volji! Človek znanstvenik stvarnik! Demiurg! Homoscienti kreacioni! – zna spočeti človeka po svojem naročilu! Tu, pred vami! Zrli ste v izdelovalnico življenja, ki jo vodi homoteo. Naj vam osuplost nad čudežem ne zlepi dlani. Bog je imel in še ima rad aplavz, enako njegov prevzemnik poslov – homoteo (aplavz).

Bodimo čudežu priča še enkrat.

8. prizor

ČLOVEŠKI ČERNOZJOM

(slidoskop)

(1)

DAROVANJE

Semenska banka Gyros

Spermij Elvis E456s & spermij Nurejev N654v

(slide: spermij repek levo & slide: spermij repek desno)

=

(2)

POVZDIGOVANJE

=

Spermaton NurVis NE564vs

(slide: spermij z dvema repkoma – levo in desno)

(3)

SAMARITANSTVO

Barcelonska klinika Instituto Marques

Biološka mati IvanaO

(slide ovuma IO789)

(4)

ČUDEŽ

Klinika San Bernard, ZDA

Gameta NE564vs + gameta IO789

=

zigota NurIvaEI

v adoptivno mater FlorenceN

(5)

STVARJENJE

Zarodek NIFE (NurejevIvanaOFlorenceNEIvis)

(slide zigote, usidrane v maternici FlorenceN)

(Manežar komentira – do ... tako je čudež postal vsakdanja praksa.)

Manežar – Spoštovani publikum, ste priča displejskemu prikazu delovanja izročene božje koncesije nad stvarjenjem življenj v roke Človeka z veliko začetnico. Vem, vzhičenost vam je omrtvila dlani, vendar ne morem drugače, kot da vas pozovem h gromkemu aplavzu. (*občinstvo aplavdira, vstaja s sedežev ...*) Spoštovani p... spoštovani publikum ... ne vemo zagotovo, če je bog že mrtev. Tudi ni dal nobenega znamenja, da se je predal ali, bog ne daj, obupal nad nami. Če pa je še živ, in o tem ne dvomimo, je gotovo utrujen. Zmatran. Naveličan. Kako smemo to izreči s takšno gotovostjo? Ker nam je dovolil, da se igramo namesto njega. Izročil nam je oblast nad življenjem. Torej nam neizmerno zaupa. Naj divjajo vojne! Tudi ko pobijajmo najboljše, najlepše, najsposobnejše ... nič paničariti, dokler tolčemo samo po tistih med devetimi in dvainsedemdesetimi leti. Ohraniti moramo samo skrajna robova na obeh straneh Gaussove bivanjske krivulje. Kar je vmes, je obnovljivo. Naučil nas je preživeti. In zdaj znamo.

Tako je čudež postal vsakdanja praksa. V čudeže ne verjamemo. Čudeži so.

Spoštovano občinstvo, ni največji dogodek zadnjega fin de siecla razkritje genoma – najlepša zgodba se človeštvu izpisuje z obvladovanjem, to je z osvoboditvijo genitalij.

Displej

Natanjina vulva, osramje (veliki plan), in Sibilina vulva, osramje (veliki plan)

Cenjena publika, z nami sta ... na levem monitorju že lahko vidite osramje 9-letne predporodnice z delovnim imenom Natanja, kar v izvornem jeziku, to je hebrejščini, pomeni božji dar. Pacientka je v 279. dnevu nosnosti, oplojena po naravni poti, pod nadzorom koitusnega konzilija. Naj takoj izpostavim: defloracijska oploditvena penetracija je bila z zmanjševanjem bolečinskega praga anulirana, to je neboleča, nulto stanje vzpostavljeno z lokalno anestezijo. In še presežek znanstvenega oploditvenega eksperimenta: natančna spremljava Natanjine spolne dozoritve je rezultirala v uspelo zigotizacijo njenega prvega ovuma.

Iluminacijski plosk, prosim! Hvala.

Na desnem monitorju ... ne, ni pomota, ni tehnični škrat, ne gre za podvajanje levega posnetka. Na desnem monitorju torej je osramje 72-letne romunske univerzitetne profesorice Sibile, tudi pred zadnjim dnevom desetega lunarnega meseca nosnosti, to je v 279. dnevu nosečnosti. Po odločitvi koitusnega konzilija je bila pri profesoričini zanositvi realizirana umetna oploditev, saj so starostne zarastline na nožnici onemogočale vzdrsnost penisa in posledično naravno osemenitev.

Iluminacijski plosk! Hvala.

Posnetka vulv na monitorjih sta optično identična zaradi povsem banalnih razlogov: neodlačenost osramja nosečnice-pacientke Natanje je naravna stopnja v razvoju ženskih genitalij v zadnjem genealoškem parcialnem kurikulumskem stadiju tik pred prvo ovulacijo, neporaščenost pri pacientki-prvesnici Sibili pa je normalno stanje retrogradne razvojne faze – ogolelost je rezultat starostnega razdlačenja.

9. prizor

HYSTERA, ZIBELKA ŽIVLJENJA in SONDIRANA MATERNICA

Dokumentarni film Hystera, zibelka življenja

Sleidoskopija Sondirana maternica

(Napovedi filmčkov se na ekranu izmenjujeta do začetka projekcije.)

Glas – Spoštovano občinstvo: dva kratka zapisa o oploditvi oziroma spočetju prvič v vašem lepem mestu in samo za vas. V filmčku Hystera, zibelka življenja bomo spremljali nožnično potovanje semenčic od ejakulacije do vstopa v maternico ter spojitvi obeh gamet, torej ovuma in spermija v zigoto, ter usidranje le-te v maternično steno. Sleidoskopija Sondirana maternica, ki bo sledila, pa je diaprojekcijska spremljava analize vnosa zigote po zunajmaternični umetni oploditvi v hystero.

(Komentar k 1. filmu, posnetki ultrazvočnega video zapisa, nepoučeni seveda ne prepoznavajo ničesar.)

Dovolite mi kanček poljudnoznanstvene sproščenosti v spremljanju in interpretiranju vrhunskega dosežka človeškega uma, ki ste mu priča. Na displeju spremljamo polljudi (to je spermijev), ki dirjajo v učlovečevalni objem. Spočetje se namreč začne z najbolj noro predigro, ki ne pozna vnaprejšnje selekcije ali kvalifikacij: pred vami na ekranu je spermski maraton, dirka z največjim številom tekmovalcev (sodeluje namreč kakšnih 300 milijonov spermijev, kolikor jih je v enem ejakulatu) in kjer šteje samo in le zmaga. Vsi tu prisotni smo bili udeleženci enake velike tekme in za slehernikom med nami je prav takšna prva in gotovo največja zmaga v življenju. Na zaslonu se lahko sami prepričate, kako živahne so

ejakulirane Narcisove semenčice na dirki proti cilju ... premikajo se z zvijanjem gibljivega repka in na razpolago imajo največ 48 ur, da v alkalnem materničnem okolju samo ena izmed njih kot zmagovalka plane v objem svoji prvi in edini ljubezni – v objem za oploditev zrelemu jajčecu, Natanjinemu ovumu. To bo večna ljubezen na prvi objem.

Za večjo nazornost tega video zapisa smo zmagovalca semenskega maratona, to je spermij Narcisšček (tako smo ga ljubkovalno označili), ekransko umetno obarvali za lažjo prepoznavnost in mu hkrati zagotovili varno potovanje v ljubezenski objem z Natanjinim ovumom – to je gametno spojitev v zigoto. Ta kontrolirani randevu se na zapisu dogaja prav ta trenutek – levo ovum, z desne drvi spermij Narcisšček ... in ... in ... in tu je ... objem življenja. Zigota se mora le še oprijeti stene maternice. Tako! Kratka pot za spermij, a veliko potovanje človeškega uma in spretnosti. Vzpostavilo se je življenje po človekovem izboru. Spoštovani publikum! Spočeta je NANAZIGA!!!

(V dvorani zvočno simulirano vzhičenje, radost, solze sreče, jok ... in ob snidenju – aplavz.)

(Ko se občinstvo umiri, sledi diaproyekcija Sondirana maternica s komentarjem ob posnetkih.)

Glas – *(dramatičen)* Spoštovano občinstvo, vabim vas na prvo potovanje v najmanjše veselje, ki mu vdahne življenje homokreat, na tisti izvorni rob, ko si Človek in Bog sežeta v roke. Vabljeni v čudoviti svet sleidoskopije Sondirana maternica.

Pred vami je laboratorijska namembna posoda z globoko zamrznjenimi NarcisOnanovimi semenčicami – temperatura $-196\text{ }^{\circ}\text{C}$).

(slide zamrzovalne posode)

(2)

In zdaj še druga laboratorijska posoda z globoko zamrznjenim Sibilinim jajčecem, pridobljenim po zdravljenju pacientkine plodnosti – v njej je varno spravljen ovum pri temperaturi $-196\text{ }^{\circ}\text{C}$.

(slide posode)

(3)

Oploditev

(slidi: osemenjevalčeva roka v rokavici, sonda, ginekološki pripomočki in aparature ...)

Končno! Človek znanstvenik – homoscienti kreacioni – zna spočeti človeka po svoji volji. Tu je, pred vami! Zrete v božjo delavnico, ki jo vodi homoteo. Izbrali smo spermij, ga osamili tako, da smo eliminirali ostalih 289 357 491 semenčic, kolikor jih je še vseboval Onanov ejakulat, in ga objetega z ovumom matere Sibile, spoštovane 72-letne romunske profesorice prvesnice, zvezali v človeka.

(4)

Vsaditev zigote v maternico

(slide)

(5)

Plod po 14 dnevih – SIZIGOTO

(slide)

(Med projekcijo komaj komaj slišimo nastavke za boleč, pretresljiv, sporočilen dojenčkov jok – tako kot joče zarodek v maternici, ko in če je treba, a preglasi ga aplavz navdušenja nad dosežkom znanosti. Če je občinstvo leno, si pomagamo z naročenimi aplavderji.)

DRAMATIKA

10. prizor

ANA – SPOKORNICA S KLANCA

Manežar – Nekoč nedotakljiva je na sebi skusila, kako se je godilo Nori Hellmer, ker ni zapustila moža. Cenjeni publikum, z vami je oziroma bo Slovenka leta Ana, njeno umetniško ime je Spokornica.

Ž₃ – Ana – *(zapita, a še zmore igrati treznost, nastopi na okroglem podiju, ki je sicer namenjen za posedanje ukročenim levom ali za naslanjanje prednjih nog slonov; tu lovi ravnotežje spokornica)* Prva tri leta najine zveze mi je zelo ustrezalo – zvečer sem predenj obredno postavila pločevinko. Pa še eno, ko se je zdelo. Če se je vse razpletlo prav, potem je bila naslednje jutro navsezgodaj na razpolago dober koitus. In nikoli, no, skoraj nikoli ni bilo drugače. Tista najina startna leta namreč. Me je prav malo brigalo, če je šlo za scalnično erekcijo – dobila sem, kar mi je pripadalo in me mentalno vzpostavljalo ... in to je bilo to. Redni spolni odnosi so obema zagotavljali fizično in psihično higieno.

Potem mu je cura vse pogosteje zatajila. Sredi noči je moral odtočiti in zjutraj je bilo črevice vse težje spraviti pokonci. On pa ni hotel opustiti prakse. O, ooo, ooooo! kako lepo se dan začne. Budilko je nastavljal po trideset minut pred uro, ko bi bilo zares treba, da sem ja imela dovolj časa, mu ga erektila in se še sama do pravega vstajenja servisirala, kot je rekel.

A bolj ko je zvečer pil, manj je zjutraj stal. In nič več scal. Vse je čez noč odšvical. In me je navsezgodaj vlekel pod svojo vlažno mrzlo rjuho, opletal okoli mene in po meni s svojo omahnjeno curo in me silil v igre, ki jih lahko počneš le z nekom, ki je lep in zdrav in diši.

Če se je le dalo, sem skušala še pred naročenim bujenjem zlesti iz postelje, a je hitro pogruntal in po vrnitvi z nočnega scanja poiskal mojo roko, naju prepletel s prsti in se me v finalnem pijanskem spancu oklenil kot mrlič. Če sem se zjutraj branila, se ga otepala, se skušala ogabi izogniti tako, da sem obraz tiščala v blazino in mu pustila, da me je naskočil od zadaj, je trajalo še dalj: cela večnost, preden se mu je tič iz grumpa za silo pretegnil proti vampu, da je lahko ruknil in čišča je bila opravljena. Potem se je pirovski švic skidal iz postelje in ves dan sem bila prosta.

Ko sem izvedela za zgodbo Nore Hellmer, ki je zapustila moža, tega nisem hotela ponoviti, zato sem našla svojo pot iz še znosnega v znosno. Ko sva bila z mojim po jutranjem klicu budilke pokonci, sem zaigrala noro strast, potegnila svojemu Hellmerju tiča skozi razporek švicnih gat, se z jezikom pognala po njegovem izsušenem gobcu, mu njegovo taco polagala na svoje mednožje ... in le redkokdaj je trajalo več kot pet minut, pa je že zagrgral, sopihnil in me stisnil za joško, kar je pomenilo, da mu je prišlo in si lahko s prepoteno rjuho popivnam grmiček.

Tako vsak dan prišparam najmanj tričetrt ure. V letu dni pa to sploh ni več malo – skoraj štirinajst dni. Pol meseca svobode za en dan studa. V kateri družabni disciplini v našem življenju pa je še tako dober izplen?

11. prizor

PORODNA SOBA S PARAVANOM

Manežar – *(s krotlilnim bičem odslovi Spokornico in hkrati napove novo točko)* Spoštovani publikum, samo za vas vpogled v izdelek homokreatovih rok tik pred prvim jokom.

(Na porodnih posteljah Natanja in Sibila, obe prekriti z zelenima operacijskima prtoma, videti je samo trebuha, ki ju zdravnik premaže z ustrezno snovjo, potem opravi ultrazvočno preiskavo, Manežar na stenski ekran projicirano komentira.) Spoštovano občinstvo, priča smo ultrazvočnemu vpogledu v obe materničji. Na levem monitorju je pred vami zaenkrat še najmlajša in s pomočjo visoke stroke stimulirana reprodukcijska enota v kroni stvarstva, 9-letna zibelka življenja Natanja. Za lažjo preglednost naj vam bo v pomoč roza markirna puščica – Natanjina punčka v vzdolžnem preseku. In zdaj v prečnem. Pa še kronski dokaz, da je pred nami res ženska. Nova tovarna za otroke! Ne morem drugače, kot da se veselim in rečem – halleluyah! slavite jo, ki bo prišla!

In zdaj preusmerite pozornost na desni monitor ter vstop v Sibilino 72-letno zanožničje: pred vami je čudež človeškega stvarstva, najstarejša Zemljanka prvesnica tik pred donositvijo. Sledite modri puščici: fantek v prečnem prerezu! Pa naris. In zdaj floris. Pa spet stranski ris. Kaj je stvar, ki visi od skoraj dozorelega fetusa? Slavite gospoda, ki nas je naredil popolne! Ko doraste, tisto ne bo več samoludistični penis, tisto bo nov reprodukcijski stroj! Človekomat!

(Monitor zatemnjen, v maneži že čaka mačo v dresu rokoborca. Pantomima. Otipavanje mednožja, z drugo roko kaže na občinstvo: žrebec je tu! V ušesu slušalka – odgovore mu očitno posredujejo, stil rapar.)

Mineva devet mesecev, odkar je vaš ejakulat odšel na dve različni potovanji. Štiri semenčice med njimi so zgotirale, pesniško bi rekli: štirje ljubezenski objemi gamet – zveze spermijev z ovumi do konca življenja.

NarcisOnan – Tako je. Mineva 279. dan od polucijskega inputa. Radostim se ob napovedih izplena.

Manežar – Zadnje sporočilo koitusnega konzilija je naravnost perfektno.

NarcisOnan – Takšno tudi je dejansko stanje. Otročka sta živahna. Natanja nosi športnico, Sibila umetnika-znanstvenika.

Manežar – Razložite, prosim!

NarcisOnan – Nanaziga se po plodovnici veselo premetuje. Natanjino telesce bi pri nepoučenem kar klicalo po eksorcistu, tako valovi njen trebuh.

Manežar – Kaj pa Szigoto?

NarcisOnan – Szigoto pa najraje poseda v drži lotosovega cveta, požira plodovo vodo in jo brizga nad sebe. Živi Buda pod svojim drevesom.

Manežar – Nanaziga in Szigoto sta doslej še neslišani, pomensko nepoznani, nerazvozlani imeni. Ste ju izbrali vi skupaj z materama?

NarcisOnan – Moje razmerje z Natanjo in odnos s Sibilo je bil ... je bil ... nekaj hrešči, ali lahko ... oprostite, trenutek! ... ne slišim ...

Manežar – Hvala lepa, NarcisOnan, za vaš nastop ... iz režije pa me že obveščajo, da je ta trenutek zapustil maskirnico redni profesor, ddr. Mario Špindel, predstojnik androloškega laboratorija ginekološke klinike UKC ... Spoštovano občinstvo, na ekranu pričakujemo ... cenjeni publikum ... zaenkrat samo fotografija, z nami bo v živo gospod FKK – to je

Frontman **Koitusnega Konzilija**. Portfolio gostujočega dvojnega doktorja scientista najdete na spletni strani [www.pika...](#) Oprostite, smo že v živo ...
(na ekranu redni profesor, ddr., frontman koitusnega konzilija /FKK/)
Dober večer! Zastavil bi vam vprašanje ...

DRAMATIKA

12. prizor

TELEVIZIJSKI INTERVJU NA MONITORJU

FKK – (80-letni starec, zguban obraz, oduren pravzaprav) Dober večer! Z gotovostjo lahko trdim, da absolutno verjamem v 100-odstotno predvidljivost vašega vprašanja. Zatorej bom stopil v center in medias res. Novotvorjenki Nanaziga in Sigameto smo razumeli in doumeli kot strahoten izziv – odgovornost pred prihodnostjo. Znanstveno iskanje ni bilo več samo poskus dekodiranja nekoč v preteklosti že postorjenega s strokovno zavezanostjo do rodovne črte, ki se je uspela obdržati vse do našega vedno manj čudežnega tu in zdaj. Naša scientistična zadolžitev tudi ni bila samo introspekcija duševnega profila aktualne skupnosti. Pred prihodnostjo smo obstali dobesedno goli. O njej ne vemo nič – le slutimo jo, a jo je bilo treba z imenom hkrati zavezati preteklosti in njenemu skupnemu jaz vsaditi duha jutrišnjosti, da bosta lahko malček in malčica prosta letela, a kljub temu ne bo mogoče nikoli zanikati perfekcionističnega gametnega, to je ovumovega in spermijevega kurikuluma. Z vso znanstveno odgovornostjo se je bilo treba odločiti med zahodnim in vzhodnim novorekom. Prvi bazira na eksaktnosti, drugi na eksotičnosti.

(Na displeju se sinhrono s predavanjem izrisuje oz. izpisuje razlaga.)

Kaj smo imeli pred, zdaj to že lahko z gotovostjo rečem, kaj smo torej imeli pred vstopom v prihodnost, ki ji bomo zagotovo priča še nocoj? Izvrstno se razvijajočo in obetajočo deklico Natanjo ter kljub odlični korpusni kondiciji reprodukcijsko neizrabljeno profesorico Sibilo. Izbor NarcisOnanovega spermičnega ejakulata je pretehtal zaradi dejstva, da je bil edini sposoben doseči erekcijo brez felacije, kajti slednja bi lahko vplivala na zahtevani higienski minimum pred penetracijo v živo, s katero smo bili že tako postavljeni v izredno zahtevne delovne pogoje starostne defloracije, hkrati pa je moral biti donator sposoben tako rekoč hkratne, to je dubletne izločitve ejakulata, saj smo seme potrebovali še za vzporedni umetni spermalni vnos. Dodana vrhunska ekipa znanstvenikov oplojevalcev je uspešno realizacijo projekta zagotavljala a priori.

Manežar – In zdaj še k imenom. Spregovorite nam o njihovih poetičnih razsežnostih.

FKK – NANAZIGA je sklop iz NA (to je Natanja) – hebrejsko božji dar, drugi NA (iz Narcis) – introspektirani lepotni ejakulator, ZIGA pa po izpustu iz **ZIG(ot)A** – torej spolna celica. V imenu sta torej zajeti imeni spolov (NANA) in znanosti (ZIGA), torej gre za krn, ki prepleta izvor in bodočnost.

Po enakem ključu **SIZIGOTO**: **SI** (iz Sibila) – grško vedeževalka, prerokinja, **ZIGOT** je v moško spolno obliko okleščena zigota, torej objeta spermij in ovum, **O** (iz Onan) – v naši rabi konvertirani biblijski darovalec semena.

Manežar – Ste optimalno zadovoljni z doseženim?

FKK – Absolutno zadovoljni. Povezali smo mitologijo s še nedogodenim. Hvala lepa za povabilo (*se potipa po senceh*), kaka (*KK – koitusni konzilij, izpis na displeju*) me poziva, da se iz resničnostnega šova vrnem v veliki pok. Najbrž se napoveduje finale projekta.

Manežar – Telepatska komunikacija?

FKK – O tem bo zagotovo kaj povedal kdo izmed verodostojnejših akterjev ob novi tematski priložnosti. Lahko noč! Pravzaprav več, budno in vznemirljivo noč voščim spoštovanim spremljevalcem več kot devetmesečne paralelne poti mladosti in starosti z roko ob roki. Oddajamo v živo, neprekinjeno, necenzurirano. Priča ste božjemu dometu človeškega uma v svojem zaključnem ... *(ne slišimo več)*

Manežar – *(govori, toda ton je izgubljen)*

13. prizor

SARAJA: KONKUBINA IZ BOSANSKE KRAJINE

Manežar – *(iz zagate zaradi tehnične napake se izvleče s pantomimičnimi pozivi cirkuškemu orkestru, da napove novo točko)* Spoštovani publikum zagotovo še ne ve, kaj se je zgodilo Nori Hellmer, ko je zapustila moža? Gospe in gospodje, konkubina Saraja iz Bosanske Kostanjice.

Ž4 – Saraja – *(privede se na sukančevi niti, ki je vpeta v ovratnico; vse je ceneno čutno, dresura kobile)* Kup batin in posilstev bi si prihranila, če bi v šoli poslušala, kot je treba. A sem se šele zdaj, pri ... saj ni važno, pri kolikih, ker mi ne bi nihče verjel, če bi povedala resnico ... naučila sem se torej, kar bi lahko vedela že od trinajstega leta.

Ruski znanstvenik Pavlov je še pred koncem 19. stoletja s posebno vajo za psa, zvonec in hrano v resnici prepoznal in hkrati napovedal, pravzaprav uzakonil triado: ženska, tepež, seks.

(displejsko ponazarjanje: strip ali diasi)

Mene je o skrivnostih pogojnega refleksa izuril Alija, moj bos: svoj imperij je zgradil na ženskah, ki smo se odločile za hrano in varnost – ponujal ju je namesto tepeža in posilstev.

Na steni v svoji delovni sobi imam fotografijo Alije, na kateri kot da pozdravlja z nad glavo dvignjeno roko in s plosko razprto dlanjo. Videti je kot olimpijkar, ki je stopil pred svoje fane. Levi pridvignjeni ustni kotic obeta nasmeh. Sporočilo slike je seveda obrnjeno na glavo. Alijo je fotograf zamrznil hipec pred tem, ko je primazal klofuto. Ne vem, mogoče celo meni. To bi gotovo znal biti razlog, da mi jo je podaril. Alija. Fotografijo. V nenasmihajočem se desnem ustničnem kotu se mu smodi cigareta. Aliji. Tudi to ni zanemarljivo.

Klofuta s plosko stranjo in kontra udarec s hrbtom dlani, njegov čevelj v ... Tik pred vdajo tudi čik pod pazduho, če se je zdelo. Teh slik nimam na steni, ampak v glavi. Tam so na varnem. Datoteka Ne pozabi.

Že dolgo mi je jasno, zakaj hoče, da je fotografija, na kateri se neobveščnemu zdi morebiti celo razigran, vedno na svojem mestu. V podporo datoteki Ne pozabi!

Če fukaš – ni batin. Kaj je boljše: biti tepen ali porivati? Samo če delaš, dobiš hrano. Kdor ne kavsa, naj ne je. Izberi: dovoli se vsaj trikrat nategniti pa lahko izbiraš med dvema menjema po tablet sistemu ali pa trmari, lákaj in si oblizuj razbite ličnice. Na notranji strani. Da se ne vidi. Da se stranka ne vznemiri. Zakaj delo kliče. Če ubogaš in si pridna, lahko en dan v tednu stopiš naokrog po svoje, če pizdo štediš, te čaka Alijev kurac ali pa tič katerega od njegovih goril. In požiraš jih na prazen želodec.

Sedem nas je v Alijevem ženskem timu. Najdlje je v svoji trmi vzdržala Natali. Tri tedne se je pustila lakati, tepsti in brezplačno porivati. Potem se je lotila dela. In ni več ne žejna ne lačna ne tepena. In s svojim denarjem.

Nekaj pa Aliji v zvezi z mano vendarle ne gre v račun. Da sem na delu vedno že kakšno uro prej, kot bi bilo treba. Ne ve, kako sem zajebala, njega in Pavlova. Pravzaprav me je Žosefina podučila, da se pri športnikih po stalnih telesnih obremenitvah začne izločati hormon sreče, ki kar sam terja aktivnost. Serotonin. Prozac. To se dogaja tudi meni. Telo kar samo kliče, zahteva ... Kar cedi se od mene, če sem predolgo neaktivna. Tako zoprno je, dokler ... In vedno znova pogledam za delom kakšno uro prej, kot je treba, pa čeprav si Alija tudi od tega jemlje svojih 50 procentov. Pa kaj! Mi pa za pridnost vsak mesec nekaj priloži. In se, ko sem sama, režim na vsa usta, zakaj ni pogosto in povsod, da si dodatno stimuliran za užitke. Ne, nisem nora, samo zvesta sem si. Malo ga imam tudi že rada. Alijo.

14. prizor

INTERVJU S PRVESNICO NATANJO

(Natanja in Sibila na porodnih posteljah, kamere, luč, ton, vse v maneži ... Pripeljejo ju ob ustrezni zvočni kulisi, cirkus pač.)

Manežar – *(bič, napoved nove točke)* Spoštovano občinstvo – Natanja! Samo za vas. Že devet mesecev ne več dekle, ampak ženska pri dopoljenih devetih letih, ekskluzivno za vas, zadnjič v živo pred vstopom v materinstvo! Spoštovani: zvečer ženska, skoraj dekle še – jutraj mati.

(Natanja dvigne roko v pozdrav, vidimo samo pridvignjeno glavo, posteljo z daljinskim upravljanjem postavijo v lego 55°, ozvočena. In vódena. Razvidno iz stalnega faznega zaostajanja za vprašanjem. Odgovore ji posredujejo po slušalki. Tako zmore neke sorte robotski, brezdušni glas in tempo pripovedovanja.)

Glas – Dober večer! Kako se počutiš ... te ... oprostite, počutite?

Natanja – Zdaj je najpomembnejši moj otroček. In on je dobro.

Glas – Natanja, kaj misliš ... te, oprostite, kaj mislite o spolnosti zdaj, ko je nosečnost tako rekoč za vami?

Natanja – O tem ne razmišljam. Ravnam se le po navodilih r. p. ddr.

Glas – In kaj redni profesor in dvojni doktor – dr. ovulog in dr. gametolog-zigotolog, spoštovani FKK – tozadevno priporoča?

Natanja – Zadnja dva meseca pred porodom mi je bilo zapovedano: absolutna vzdržnost, to je opustitev vseh spolnih aktivnosti, kvalitetno izvajanje vseh predpisanih medeničnih raztezovalnih gibov, vsakodnevna repeticija dihalnih vaj: eksploziven input, pomirjevalen output, ustrezna prehrana ...

Glas – Prvih sedem mesecev je konzilij priporočal tudi redne spolne odnose?

Natanja – Z Narcisom sva vaginalizacijo prakticirala vsak teden enkrat. Da je bilo moje telo enakomerno obremenjeno in ritem orgazmičnosti sinusoidno časovno stabiliziran, se je penetracija dogodila vsak torek, četrtek in soboto eno uro pred večerjo. Po tistem sem bila potem zelo lačna. In sem vedno vse pojedla. To niso bile vaje iz koitusne sle, zakaj penisni vbodi so bili rezultirani v vzdrževanju nožnične elastičnosti, ki je v fazi poroda takoj po razklenitvi medeničnih kosti pogoj za čim manj obremenilen fetusni zdrs iz maternice.

Glas – So bili spolni odnosi boleči?

Natanja – Na začetku ja, potem vedno manj. Res pa je tudi, da nisem nikoli orgazmično vztrepetala, čeprav je bil Narcis zelo nežen in pozoren. Kar je po svoje travmatično – postati mati, a ne poznati koitusnega vrha.

Glas – Po sedmih mesecih redne tozadevne vadbe si ... ste dejavnost opustila? Kako je odreagiralo telo?

Natanja – Prvi postni četrtek po sedmih mesecih redne vadbe je telo utečeno fizično aktivnost pogrešalo. Malo pa sem tudi jaz pogrešala Narcisa. Vsak četrtek je z mano, po koitusu, preden je odšel, odigral partijo Človek ne jezi se. Po sedmem mesecu pa nič več.

Glas – Zdaj je kriza zagotovo mimo?

Natanja – Hvala bogu, s fetusom se počutiva dobro.

Glas – V Odprti zanki bodo gledalci gotovo vprašali ...

Natanja – Sporočajo mi, da sem utrujena, opravičite me, prosim, spoštovanemu ...

Glas – Odprta zanka ...

Natanja – Oprostite, moj mehur ...

(Natanja se je v edinem nesufliranem odgovoru zmotila, zakaj v resnici ji bo vsak čas začela odtekati porodna voda, toda ne prej, preden ne bo usklajena s Sibilo. Tako hočeta znanost in občinstvo.)

15. prizor

INTERVJU S PRVESNICO SIBILO

Manežar – Gospa profesorica, doktorica gerontološke pleonazmologije!

(cirkuški prenos pozornosti: reflektor, bič, glasba, postelja s Sibilo)

Glas – Spoštovani, naša gostja je gospodična – Sibila C! 72-letna mati v prvem pričakovanju nasledstva ...

Sibila – Dober večer! Pohitite, prosim, bojim se, da ... mehur ...

Glas – Osredje vašega znanstvenega proučevanja ...

Sibila – *(naveličano)* Tako je, večino časa sem preživela na inštitutu, natančneje: v laboratoriju. Mi, ki smo v službi človeštva, moramo univerzalno zmago z življenjem s faktorjem absolutno šele potrditi!

Glas – V vašem življenju je bilo za zasebnost manj časa kot pri sleherniku?

Sibila – Kaj pa je zasebnost? Moje delo je moja zasebnost. Torej je bilo dovolj. Vse moje življenje je bila zasebnost.

Glas – Ljudje z zasebno mislimo na dom ...

Sibila – Če je metonimija za dom – kuhinja ... pralni stroj ... sesalnik ... potem doma skoraj nisem imela.

Glas – Dom so tudi ljudje ...

Sibila – Na inštitutu jih je bilo praviloma preveč, ne premalo. Nobenega manka nisem čutila, ko sem po zahtevi telesa in ukazu pameti za pet ur legla v posteljo.

Glas – Dom je torej za vas postelja?

Sibila – Žal ga vsak dan potrebujemo teh nekaj ur. Tako smo narejeni.

Glas – Dom je tudi intimnost, čutnost ...

Sibila – Ko je telo karkoli izmed naštetega terjalo, sem mu ustregla.

Glas – Ste imeli rednega animatorja ali ste izbirali na trgu?

Sibila – Ne prvo ne drugo. Vse sem postorila sama. Ne vem, zakaj bi morala nekoga drugega priučiti narediti tisto, kar zmorem sama najbolje. In na prostem trgu najdeni nima nobenih izgledov, da bi me v tej spretnosti presegel.

Glas – Toda vaša nosečnost vendarle odraža potrebo po človeku in bližini. Hrepenenje po otroku ...

Sibila – Moja nosečnost je v službi znanosti.

Glas – Ste nečimrni?

Sibila – Ne branim se vpisa v Guinnessovo knjigo rekordov.

Glas – Pustiti sled?

Sibila – Lahko samo pritrdim. Genska sled je pravi vpis v večnost po božji volji, pravzaprav po homoteovi volji.

Glas – Se bojite poroda?

Sibila – Carskega reza ne. Saj že vse vemo.

Glas – Je že čas za zadnjo skrivnost?

Sibila – Po ozdravljeni neplodnosti sem bila Onanovim semenčicam na razpolago s tremi zreli jajčeci.

Glas – In kaj je zmogla znanost v službi na novo vzpostavljenega življenja?

Sibila – Kar se kreacije novega življenja tiče – je zagotovo dosegla svoj namen. Vendar ...

Glas – Vendar?

Sibila – Zanosila sem trojčke. A je eden od zarodkov odmrl v drugem tednu, drugi plod bo zagotovo mrtvorojen, na svet bo prijoval samo Sizigoto. Znanost zaenkrat še ne more reči ničesar zagotovega o njegovi spolni usmerjenosti. Vemo samo to, da frigiden ne bo.

Glas – Trije živorojeni pri dvainsedemdesetih ...

Sibila – Zmogla bi tudi ...

Glas – Hočete reči ...

Sibila – Oprostite! Sporočajte, da mi je začela odtekat porodna voda.

Glas – Je to vse?

Sibila – To je vse. In tako mi zdaj še enkrat – androloški inštitut pomagaj!

Manežar – (govori, ton izgubljen)

16. prizor

PRIZORI IZ ZASEBNEGA ŽIVLJENJA IGRALKE DRAMSKEGA LIKA NIFE

Manežar – Spoštovani publikum, ustavite ... Kronosa. Kam hitiš, moj bog? Naš bog? Komaj se človek dobro obrneš, že je minilo 18 let. Postoj, Nife! Razglej se! Pogledj v retrovizor.

(Sleherni pisec dramskega besedila želi, da bo zapisano zagotovo doživelo odrsko uprizoritev. Prav nič drugače ni s podpisanim Apologetom. Igralki vloge dramske osebe Nife se želi pokloniti (s tem izdaja, kdo je njegova prva dramska oseba Slik iz narave) njenemu igralskemu vložku s tem, da le-ta poišče za vsako leto od svojega prvega do osemnajstega leta po eno svojo fotografijo (lahko je izsek iz skupinske), toda zanima ga predvsem njena samost, režiser pa naj dogradi podobo s po njegovi presoji pomembnim družbenim dogodkom v svetu iz prav tistega leta. S tem bo v igri premoščen časovni preskok 18 let: če bo vsako leto vzelo deset sekund, bo že najbrž preveč, saj bo dogajanja takoj za minuto in pol krat dva. Predlagam: 1992, Nife (igralka) v otroškem vozičku, dokumentarni foto ali filmski zapis X dogodka iz istega leta – ne bo slabo, če bo gledalca zanimal, toda nič naj ne bo o Nife zasebnem življenju – saj vemo: občutja, čustva, misel. Nife zasebnosti nima. Itd. itn. do leta 2009. Je epruvetni otrok. Ni torej nič nenavadnega, če bo edina tonska

spremljava tega prizora tu in tam posredovan otroški jok iz offa. Očitno je edina identifikacijska cona Nife zgodovina: v slovenski majhnosti recimo izmenjavanje na politični ali estradni sceni – govori, glasba ...)

17. prizor

NIFE (NurejevIvanaOFlorenceNElvis) PRAZNUJE POLNOLETNOST

(Praznovanje 18. rojstnega dne Nife. S kelihi šampanjca – Nife, NurVis, na displejih: biološka mama IvanaO /slide: ženski obrazni profil, črna silhueta iz 5. prizora/, adoptivna mama FlorenceN /slide zigote, zasidrane v maternici, iz 7. prizora/. Na mizi keliha tudi zanju, torej jih je pet. Dvočlanska družina petih osebkov: Elvis, Nurejev, FlorenceN, IvanaO, Nife. Elvis in Nurejev še vedno v /trdni/ enospolni zakonski skupnosti, izkazujeta si pozornosti, ker sta očeta oba /spermski koktajl/, se Nife odzivata hkrati/dvoglasno. Dva v enem – a eno sta. Njuno očetovsko ime je NurVis. Sta v do tal segajočem usnjenem plašču, en korpus, levi Nurejev, desni Elvis, enako z rokama in nogama, z notranjima rokama tesno objeta – v eno telo. Malo cirkusa, pa saj smo v cirkusu, a slednje ni prevladujoč moment.)

NurVis – Najdražja Nife! (napitnica, zapojeta enoglasno, mamama na displeju se pod slidom izpisuje samo besedilo – kot na karaokah) Srečen rojstni dan za te ... vse najboljše za te ... (NurVis stopi do Nife, stojita si nasproti, desnica ji seže v levico in obratno) vse najboljše dear Nife, vse najboljše za te.

Vse najboljše, moja mala velika, za 18. rojstni dan!

(Do popolnosti sinhrono delovanje, poljub na usta v troje – francoski je, čestitke z roko in potresanje, skrižem, leva Nurova-leva Nife, desna Visova-desna Nife, v roke kelihe, polovica Nur z levo nese kozarec k ustom Visu in obratno, odpije/ta z enakim številom požirkov ... itd. itn. Izpraznijo.)

Ni nama/ni nam (namreč dvojini Nife NurVis) bilo vselej lahko teh osemnajst let, bilo pa je vredno.

Nife – Tako srečna sem. Vznemirjena. In ponosna nate. In hvaležna. Naravi in znanosti pa človeku si pred 18 leti in devetimi meseci zaradi mene pomagal premikati meje. Hvala ti. (NurVis se nagne k njej v nov strasten francoski poljub, levica na levi ritnici, desnica na desni, Nife z vsako roko na enem od temen.)

NurVis – Jaz sem ti hvaležen, ker si zmogla.

Nife – Ravno narobe. Ni malo dobiti 18 let, ki jih brez tvoje žrtve sploh ne bi moglo biti.

(NurVis sede v fotelj – vsi kozarci spet na mizi: eden za hčer Nife, dva za očeta NurVis in dva za mamo FlorIvo. Natoči NurVis. Nazdravijo, odpijejo enako kot prej. Vsak košček peciva, spet: Nurova levica gosti Visova usta in obratno, Visova desnica Nurova usta itd. itn. Nazdravijo. Rojstnodnevna zabava. Glasba. Ples. Spet sedejo. Občinstvo komaj čaka na konec protokolarne zabave – a brez nje ne gre. Mučno je. Končno pa ...)

NurVis – Zdaj pa – odpiranje darila (slednje je odloženo na robu mize, vstaneta). Draga Nife! Darilo ni težko, a to ne pomeni, da je nevredno. Toda brez njega bi zagotovo težje zmogla naprej.

Nife – Naj ugibam?

NurVis – (pogleda na uro) Čakaj, čakaj, čakaj ... še minutka in ... (primeta keliha) ... Kol'kor kapljic, tol'ko let, Bog nam daj na svet živet ... (pod mamama spet karaoški zapis)

Nife – Zdaj smem vse? Osemnajst let mi je!

NurVis – Potem pa pohiti. Pohiti!

Nife – Kolikokrat lahko ugibam?

NurVis – Trikrat. Tako kot je prav tudi v pravljicah.

Nife – (*potežka darilce*) Ugibam prvič. Mmmmmmm ... Indijanski talisman iz peres belega orla, povezanih s kitkami, spletenimi iz dlake rumenega kojota?

NurVis – Hladno. Skoraj ledišče ... ampak lahko bi bilo tudi mlačno, če ima človek veliko domišljijo.

Nife – Je ... je ... jeeeeee ... letalska karta in plačane trimesečne počitnice med šamani ob Bajkalskem jezeru?

NurVis – Brrrrr! Pod minus štiri.

Nife – Lahko potresem? Poslušam? (*to stori*) Moja zadnja možnost. (*dolgo odlaša*) Zlate lisice? Da bi me vedno obdržal pri tebi in doma!

NurVis – Mrzlo. In zmanjkalo ti je priložnosti.

Nife – Tvoje srce tega ne bi nikoli zahtevalo od mene! Hočem še tri priložnosti.

NurVis – Uživaš?

Nife – Že od lanskega rojstnega dneva se nisva imela tako prima.

NurVis – Čakam, da boš z odgovorom spet prestrelila zrak.

Nife – Presejalni test?

NurVis – Rahlo rahlo mlačno.

Nife – Dnevnik do mojega spočetja?

NurVis – Ponavljaš se. To si vprašala že lani. Poslušam naprej.

Nife – Ne upam si vprašati.

NurVis – Ne bom več prav dolgo potrpežljiv.

Nife – In če ne uganem? Bo darilo spet ostalo nerazkrito?

NurVis – Tri možnosti še imaš. Potem do konca življenja nobene več.

Nife – (*doslej sta očitno igrala igro ugibanj po nekem naučenem vzorcu, zdaj pa Nife vztrepeta*) V darilu je razkrito ime največje in edine skrivnosti?

NurVis – Toplo!

Nife – Domov bom lahko pripeljala fanta?

NurVis – Spet Arktika. Mrzlo. Razveži trak. Mogoče bo pomagalo.

Nife – Če je poudarek na razvezati, potem bi moralo biti v zvezi ... Ne, ni mogoče! Prehitro je še. Pa vendar. Garantno pismo svobode?

NurVis – Močno mlačno.

Nife – Oči, zdaj vem! Ime najine največje skrivnosti?

NurVis – Zelo toplo.

Nife – Povedal boš? Razkril?

NurVis – Vroč.

Nife – Daljinec!?

NurVis – Ajs! Krop.

(*Nife med poplesavanjem odmotava škatlico z darilom, vzame iz nje daljinski upravljalca, izroči ga NurVis: leva-desna skupaj na daljincu, soročno ga upravljata. Dotlej na displeju ves čas zapis: Vse najboljše, Nife. Oči. Ob napisu fotografija doprsij NurVis, stiskata se z obrazoma in ji daje poljub z našobljenimi ustnicami. Obrneta fotelj v ekran na steni, prvi posnetek: zemljevid ZDA.*)

Amerika. Tvoje prvo veliko potovanje. Bila si še v meni. (*zum zemljevida Kalifornije*) Kalifornija. Tvoja rojstna domovina. (*nov posnetek, mesto s ptičje perspektive*) Mesto Eureka.

Nife – Stop. Nazaj! Vrni posnetek. Povej več.

NurVis – (*spet Kalifornija*) V Kalifornijo sem pripotoval pred skoraj 18 leti, 10 meseci in 23 dnevi. Avgusta 1990.

Nife – Vse povej. Vse hočem vedeti.

NurVis – Od te zgodbe nimaš kaj vzeti. Tvoja se je začela junija 1992.

Nife – Obljubil si, da me boš ukoreninil, ko jih bom dopolnila osemnajst.

NurVis – Saj skušam, pa ne dovoliš.

Nife – Zdaj bom molčala.

NurVis – (*spet že videno mesto*) To je mesto Eureka. (*nov posnetek*) In Klinika San Bernard v njem. (*zapis IvanaO*) Tvoja biološka mama, darovalka ovuma.

Nife – Obljubil si vse. Ime, priimek, fotografijo, zgodbo.

NurVis – To je vse. IvanaO. Trdna družina, srednji sloj, dober finančni položaj, urejeno zdravstveno zavarovanje.

Nife – Vse.

NurVis – (*posnetek ovuma*) Vse. To je tvoja ena polovica. Mamin del. Povečan mikroskopski posnetek darovanega jajčeca IvaneO. Tvoja prva polovična fotografija! Ni jih veliko, ki bi jo imeli. Kar vprašaj. (*fotografija s stojalom, epruveto in lijakom*) Moja, to se pravi sperma tvojega dvojinskega očija. Tu je seme že scentrifugirano. Ne vem, kje si, ampak to je tvoja prva skupinska fotka.

Nife – (*NurVis je ves v zgodbi in ne vidi, kako si Nife vleče popkovino iz drobovja in si jo navija okoli vratu*) Povej, vse povej!

NurVis – (*posnetek zamrzovalnika semena*) Tvoj prvi dom. Tu si še očkov spermij, varno shranjen in zamrznjen pri minus 196 stopinj Celzija. Čakaš na dozoritev jajčeca tvoje mame IvaneO. Povej, kdo še ima tako natančno dokumentirano svojo prenatalno zgodbo!? (*tipična hiša ameriškega srednjega razreda*) Dom tvoje nadomestne matere. (*posnetek klinike*) Klinika San Bernard. (*posnetek koledarja: 10. oktober 1991*) Dan, ko si bila spočeta. (*posnetek napisa FlorenceN*) Tvoja adoptivna, nadomestna mama. FlorenceN. Zapomni si – 10. oktobra 1991 si bila prenesena iz nečloveškega mraza v najvarnejši in najprijaznejši prostor v življenju slehernika. Tvoja mama je pred tem rodila že štiri otroke. Svoje. Spočela sta jih z možem. Potem se je odločila še zate. Donosila te je za 26.200 \$. (*na ekranu zapis*) 22. junij 1992. Nife rojstvo. (*posnetek, dojenček in joška, glej Nedelo, 7. december 2008*) Prvi in zadnji posnetek Nife z nadomestno materjo FlorenceN. Tik pred odhodom v drugo domovino. (*posnetek zemljevida Slovenije*)

Nife – In kaj naj dam iz te zgodbe svojim otrokom?

(*Šele zdaj NurVis zagleda popkovino, skoči k njej in jo reši tako, da se Nife osvobodi namere z elegantno pirueto.*)

NurVis – Sebe. Tu si in 18 let imaš.

Nife – Zgodbo o sebi ima vsak. A ta šteje komaj kaj.

NurVis – Saj ni res. Preveri svoj pedigre: galski ovum, slovanski spermij, ameriško zigotno spočetje, otroštvo na sončni strani Alp. Ni jih prav veliko s takšno bivanjsko transgeo!

Nife – Ampak kljub vsemu se o tem ne da naplesti niti najbolj mlačne štorije po meri ljudi!

NurVis – Ta te še čaka. Napletla jo boš. Brate in sestre imaš – štiri, svojo živo zibelko imaš, mammo gameto ... O tem pripoveduj. Če te tako zanima očetovstvo, bova pa razdrla najino dvojino in dala povedati DNK testu ...

Nife – Dve mami in dva očeta ... **NurVis** – Pravzaprav je v tem moč prave zgodbe. Ker je ni mogoče nikoli z zanesljivostjo enako povedati. In potlej tudi ni nikoli končana.

(Na displeju zapis IvanaO, biološka mama, FlorenceN, adoptivna mama, trčijo s kozarci, tudi z maminim, NurVis poje zdaj v angleščini, kjer sta mami, se izpisujejo besede – kot pri karaokah, slišati pa je samo njun glas – računalniški.)

Vsi – Hapy Birthday too you, Hapy Birthday too you, Hapy Birthday dear Nife, Hapy Birthday too you! *(za srečo vržeta in razbijeta kozarca ob steno)*

NurVis – Čas je, da kaj dobrega pojeva.

Nife – Težko bom zmogla.

NurVis – Pomagal ti bom. *(prime jo kot lutko, vodoravna lega, pred trebuhom, odideta)*

(Vrata se zapro, nošnja napoveduje naslednji vstopni prizor, kozarca na mizi tudi, še prej pa Molly.)

18. prizor

MOLLY: PERFORMERKA IZ BELFASTA

Manežar – Spoštovano občinstvo, predzadnji prizor nocojšnje mega predstave, velikega projekta Virtual Cirkusa Kludsky. Umetnica Molly, performerka iz Belfasta o tem, da je zvestoba na koncu vedno poplačana. Poslušajmo zgodbo o tem, kako je Nora Hellmer končno le našla svoj mir.

Ž₅ – Molly – Nag stoji med podboji s hodnika v dnevno sobo. Samo volnene dokolenke je nataknil, da greje krčne žile na mečih – manj ga bolijo, če jih ima na toplem. Sicer pa higieničen: stuširan, obrit, kolonjska vodica, podpazdušni sprej, lasje z glavnikom poravnani trdo po lobanji.

Samozagledani Apolon. Z eno samo napako – pozabil je, da ni izklesan iz kamna in da se je z njegovim telesom v dvajsetih letih, odkar se vsak večer na istem mestu spremeni v torzo, marsikaj spremenilo. Vedno bolj postaja podoben pajku: vamp in dolge tace. Še tanjše roke. Od pajka se v resnici razlikuje samo po štrlečem kurcu.

Ve, da tudi sama komaj čakam na obred.

Redoljubna sem, to že, a le zato, ker si želim samo tega, da se čim prej začne moj kos večera. Spustim se predenj na kolena, lase imam spete v čop – vznemirja ga, ko se ujame z ritmom moje glave in niha po hrbtu levo-desno ali poskakuje gor-dol.

Hitim, da me čimprej zalije topla sperma. Vedno pomislim na to, kako čudno je vendar, da je sperma hladnejša od mojih ust, čeprav sta najini telesi najbrž enako topli. Tako je dobro – če bi bila toplejša, bi mi znalo biti slabo.

V počepu strpim le še toliko, da desnico, ki ni več v sladostnem krču, odmakne s podboja in me potrepnja po temenu in poboža po čopu. To je izraz hvaležnosti, pohvala za dobro postorjeno in znamenje, da lahko grem. Prosta sem.

Potem se spoka v svojo sobo. Visoko dviguje noge in prav potihno odpajka v kopalnico, si oplakne falus, in enako tihotapsko zdrsne do postelje. Jaz se zvlečem za svojo knjigo.

Zgodilo se mi je že, da sem bila pripravljena namesto fafa polizati mu podpazdušni švic. Pa ni dovolil. Mi je dal takoj vedeti, da mu takšne sprevržene erotične igrice ne ustrezajo. Do oralnogenitalnega odnosa da je bil pripravljen popustiti, celo ustreza mu, ker se manj utruji, več pa si v obrambi svoje moške fizičnosti ne more dovoliti. Tako je zapisal. Govoriva že dolgo ne več.

19. prizor

KATHARZIS

Manežar – Spoštovani publikum, 18 let je minilo tudi od tiste velike homoteove noči. Nekaj posnetkov iz že posredovanega na displeju, to je Natanjinega, Sibilinega in FKK-jevega nastopa. (*Slišimo posnetke, komentar ni potreben.*)

(*Potem pa: semenska soba, ki je bila nazadnje v funkciji priložnostne praznovalne sobe, je zdaj osrednji prostor apartmaja. Stensko okence zamenjajo vrata v kopalnico. Prvi displej: Dobrodošla mladoporočenca. Osebe hotela Barbara, 25. junij 2009. Drugi displej: fotografiji obrazov z zapisi – Nanaziga in Sizigoto. Ženin vstopi z nevesto v naročju. 18 let jima je in nič ne more biti lepšega od njiju. Spusti jo na tla. Poročna obleka zdrzne z neveste: v modrcu, hlačah in visokih petah ter s spuščnimi lasmi je lahko podobna le še Afrodita. S prsti se dotakne Sizigotovih ustnic. Z usti planeta eden po drugem. Sizigoto nekajkrat ponovi vajo z obleko: dvigne ji jo do ramen, Nanaziga jo erotično strese s sebe. Poljubi, smeh, dotikanje. Odpne mu srajco – več ne. Občinstvo je najbrž že doumelo, da je Sizigoto v NarcisOnanovi opravi. Kdo je z Nanazigo? Polbrat?)*

Nanaziga – Splačalo se je odlašati in čakati na ta večer. Zdaj véruješ, Sizigoto?

Sizigoto – Prva poročna noč je samo ena. In samo enkrat. Ljubim te. Ljubim te. Lju...

Nanaziga – Minutko nama še vzamem zase. Potem to noč zase nobene več. Vse bodo najine. Do jutra.

(*Med Nanazigo in Sizigotom se mora zgoditi najlepši ljubezenski razhod. Še ko odide skozi vrata kopalnice, jih koj spet odpre, a le toliko, da skozi režo vidimo, da je gola, potem v sobo pomakne samo glavo, pošlje mu poljub z ustnicami in z dlani, prelep Adonis je uročen, Eros ju ima v oblasti.*)

Tako nama naredi, da se ne bova nikoli naveličala spominjati.

(*Sinhrono dogajanje: iz kopalnice slišimo lulanje, tuš, prelaganje kozmetičnih pripomočkov ... Sizigoto prestavi od prej ostala polna keliha na sredino mize, sleče srajco, čevlje, hlače, spodnjice ... Ne ve prav, kaj bi sam s sabo. Gol je in sam. Sliši, kako je v ključavnici kopalničnih vrat škrtnil ključ. Najprej še ne odreagira, potem po hrupu, ki nastane, ve, da nekaj ni prav. Požene se k vratom, skuša odpreti, glasovi iz kopalnice so vedno hrupnejši. Menda je kopalnica ozvočena.*)

Ne! Neeee! Prosim, ne!

(*Rotenje, prošnje, jok, vpitje, padanje kozmetike po tleh ... Priča smo ogabnosti – posilstvu. Sizigoto skuša vlomiti, svoje telo enkrat, dvakrat katapultira v vrata, nag je in nebogljen, skuša natakni vsaj spodnjice, ne gre, spet zdrvi v vrata, in še enkrat nazaj do vhodnih po zalet ... Ne ve, da je za njegovim hrbtom Manežar, zdaj android npravstvene policije, ki ga z dobro odmerjenim udarcem s pendrekom po temenu pokosi na tla. Medtem ko se Sizigoto pobira, mu android natakne zanko iz klavirske žice, ki je na koncu palice, kot pri konjedercih, ko so na lovu za steklimi psi. Sizigoto skuša z rokama sneti zanko, a ga gorila z nožnim udarcem v rebra spet poleže ... Slišimo stoke in lovljenje sape, ki se vedno bolj sinhronizirajo s pošastnim Nanaziginim moledovanjem in hropenjem, slišimo tudi težko sapo tistega ali tistih, ki so z njo. Gorila zdaj z zategovanjem zanke spravi Sizigota na vse štiri, z njim upravlja kot s psom, saj ga z zategovanjem zanke popolnoma obvladuje, s priložnostnim povodcem ga spravi k svoji nogi, kjer hlipa in lovi sapo ... skuša ga pomiriti in utišati tako, da ga treplja po glavi in ramah. Naj traja do revolta gledalcev.*)

Manežar (gorila) – Ššš ... ššš ... šššššššššššš ... ššš ...

(Z roko seže pod naslonjalo za roko, kjer je očitno gumb – poznamo ga že od nekoč prej –, s katerim na ustrezno tišino utiša slišano grozo iz kopalnice. Ko iz kopalnice tudi sicer ni več kaj slišati, ga spravi na noge in potem do vhodnih vrat, ob katerih je na steni kavelj – nanj zahaklja zanko, ki je dovolj visoko in napeta, da se Szigoto ne bo mogel sam sneti, zadušiti pa tudi ne, četudi bi hotel. V kopalnični ključavnici spet škrtne, vrata se odpro, skozi stopi

Manežar (NraPol) ves v usnju.)

Manežar (NraPol) – *(proti Szigotu) Polbrat in polsestra sta.*

Szigoto – Ni mogoče. Imenska šifra ...

Manežar (NraPol) – Tako rečejo vsi, ki se nočejo nič poučiti o sebi.

Szigoto – Nedolžna sva.

Manežar (NraPol) – Ne več.

Szigoto – Zakaj s pendrekom?

Manežar (NraPol) – Hotela sta se potajiti!

Szigoto – Nič nama ni bilo sporočeno.

Manežar (NraPol) – Nič nista vprašala.

Szigoto – Vedeli ste vse.

Manežar (NraPol) – Ko bo minilo, bosta hvaležna.

Szigoto – To ni po ...

Manežar (NraPol) – Ni. Zato popravljamo. Preprečujemo, da se ne bi ponovile Tebe.

(NraPol in gorila odideta. Dolga tišina. Kopalnica še vedno ozvočena. Slišimo Nanazigo, ki bo slej ko prej zagotovo prišla v sobo. In res: skozi vrata stopi prelepo golo telo v najslabši izdaji – razmršena frizura, razmazan make-up, otekla ustnica, po stegnu krvava sled. Prsi in sram si, kolikor je mogoče, zakriva s poročno obleko. Stopi do Szigota in sname zanko s kavljja. Otrpla sta, skušata se objeti, pa ne gre. Sedeta vsak v svoj naslanjač in se molče gledata čez mizo. Zavesa. Tišino izmenično napolnjujeta Dojenčkov smeh in Otroški jok.)

Pod črto

(Če je zastor morebiti vendarle treba dvigniti zaradi vljudnostnega aplavza, se ponovi 19. prizor, le da zdaj nastopita M. (Em) – to je Szigoto, in P. (Pe) – to je Nanaziga. Očitno se E. (Emmina) računica ni izšla.

20. prizor

PERIPETIJA

(Semenska soba, ki je bila nazadnje v funkciji priložnostne praznovalne sobe, je zdaj osrednji prostor apartmaja. Stensko okence zamenjajo vrata v kopalnico. Prvi displej: Dobrodošla mladoporočenca. Osebe hotela Barbara, 25. junij 2009. Drugi displej: fotografiji obrazov z zapisi – P. (Pe) in M (Em). Ženin M. vstopi z nevesto P. (Pe) v naročju. 18 let jima je in nič ne more biti lepšega od njiju. Spusti jo na tla. Poročna obleka zdrzne z neveste: v modrcu, hlačkah in visokih petah ter s spuščnimi lasmi je lahko podobna le še Afrodit. S prsti se dotakne Szigotovih ustnic. Z usti planeta eden po drugem. M. (Em) nekajkrat ponovi vajo z obleko: dvigne ji jo do ramen, P. (Pe) jo erotično strese s sebe. Poljubi, smeh, dotikanje. Odpne mu srajco – več ne. Sta polbrat in polsestra?)

P. (Pe) – Splačalo se je odlašati in čakati na ta večer. Zdaj véruješ, M. (Em)?

M. (Em) – Prva poročna noč je samo ena. In samo enkrat. Ljubim te. Ljubim te. Lju...

P. (Pe) – Minutko nama še vzamem zase. Potem to noč zase nobene več. Vse bodo najine. Do jutra.

(Med P. (Pe) in M. (Em) se mora zgoditi najlepši ljubezenski razhod. Še ko odide skozi vrata kopalnice, jih koj spet odpre, a le toliko, da skozi režo vidimo, da je gola, potem v sobo pomakne samo glavo, pošlje mu poljub z ustnicami in z dlani, prelep Adonis je uročen, Eros ju ima v oblasti.)

Tako nama naredi, da se ne bova nikoli naveličala spominjati.

(Sinhrono dogajanje: iz kopalnice slišimo lulanje, tuš, prelaganje kozmetičnih pripomočkov ... M. (Em) prestavi od prej ostala polna keliha na sredino mize, sleče srajco, čevlje, hlače, spodnjice ... Ne ve prav, kaj bi sam s sabo. Gol je in sam. Sliši, kako je v ključavnici kopalničnih vrat škrtnil ključ. Najprej še ne odreagira, potem po hrupu, ki nastane, ve, da nekaj ni prav. Požene se k vratom, skuša odpreti, glasovi iz kopalnice so vedno hrupnejši. Menda je kopalnica ozvočena.)

Ne! Neeee! Prosim, ne!

(Rotenje, prošnje, jok, vpitje, padanje kozmetike po tleh ... Priča smo ogabnosti – posilstvu. M. (Em) skuša vlomiti, svoje telo enkrat, dvakrat katapultira v vrata, nag je in nebogljjen, skuša nataktniti vsaj spodnjice, ne gre, spet zdrvi v vrata, in še enkrat nazaj do vhodnih po zalet ... Ne ve, da je za njegovim hrbtom Manežar, zdaj android npravstvene policije, ki ga z dobro odmerjenim udarcem s pendrekom po temenu pokosi na tla. Medtem ko se M. (Em) pobira, mu android natakne zanko iz klavirske žice, ki je na koncu palice, kot pri konjedercih, ko so na lovu za steklimi psi. M. (Em) skuša z rokama sneti zanko, a ga gorila z nožnim udarcem v rebra spet poleže ... zdaj slišimo stoke in lovljenje sape, ki se vedno bolj sinhronizirajo s pošastnim P. (Pe) moledovanjem in hropenjem, slišimo tudi težko sapo tistega ali tistih, ki so z njo. Gorila zdaj z zategovanjem zanke spravi M. (Em) na vse štiri, z njim upravlja kot s psom, saj ga z zategovanjem zanke popolnoma obvladuje, s priložnostnim povodcem ga spravi k svoji nogi, kjer hlipa in lovi sapo ... skuša ga pomiriti in utišati tako, da ga treplja po glavi in ramah. Naj traja do revolta gledalcev.)

Manežar (gorila) – Ššš ... ššš ... šššššššššššš ... ššš ...

(Z roko seže pod naslonjalo za roko, kjer je očitno gumb – poznamo ga že od nekoč prej –, s katerim na ustrezno tišino utiša slišano grozo iz kopalnice. Ko iz kopalnice tudi sicer ni več kaj slišati, ga spravi na noge in potem do vhodnih vrat, ob katerih je na steni kavelj – nanj zahaklja zanko, ki je dovolj visoko in napeta, da se M. (Em) ne bo mogel sam sneti, zadušiti

pa tudi ne, četudi bi hotel. V kopalnični ključavnici spet škrtne, vrata se odpro, skozi stopi Manežar (NraPol), očitno jih je več, ves v usnju.)

Manežar (NraPol) – (proti M. (Em)) Polbrat in polsestra sta.

M. (Em) – Ni mogoče. Imenska šifra ...

Manežar (NraPol) – Tako rečejo vsi, ki se nočejo nič poučiti o sebi.

M. (Em) – Nedolžna sva.

Manežar (NraPol) – Ne več.

M. (Em) – Zakaj s pendrekom?

Manežar (NraPol) – Hotela sta se potajiti!

M. (Em) – Nič nama ni bilo sporočeno.

Manežar (NraPol) – Nič nista vprašala.

M. (Em) – Vedeli ste vse.

Manežar (NraPol) – Ko bo minilo, bosta hvaležna.

M. (Em) – To ni po ...

Manežar (NraPol) – Ni. Zato popravljamo. Preprečujemo, da se ne bi ponovile Tebe.

(NraPol in gorila odideta. Dolga tišina. Kopalnica še vedno ozvočena. Slišimo P. (Pe), ki bo slej ko prej zagotovo prišla v sobo. In res: skozi vrata stopi prelepo golo telo v najslabši izdaji – razmršena frizura, razmazan make-up, otekla ustnica, po stegnu krvava sled. Prsi in sram si, kolikor je mogoče, zakriva s poročno obleko. Stopi do M. (Em) in sname zanko s kavlja. Otrpla sta, skušata se objeti, pa ne gre. Sedeta vsak v svoj naslanjač in se molče gledata čez mizo. Zavesa. Tišino izmenično napolnjujeta Dojenčkov smeh in Otroški jok.)

Pod črto drugič

*(Če je zastor morebiti vendarle treba dvigniti zaradi vnovičnega vljudnostnega aplavza, se prihajata izmenično priklanjat **Dojenčkov smeh in Otroški jok**. Napove ju ...)*

Manežar – Spoštovano občinstvo, spoštovani publikum, spoštovana ...

* ς βεσεδιλυ σο διδασκαλιφε ραπνο ζατο, δα φιη ρεϋισερ νε βι υποϋτεπαλ.

(* V besedilu so didaskalije ravno zato, da jih režiser ne bi upošteval.)

Z bralne uprizoritve: Kulturnica LGL v Ljubljani, 5. 11. 2010

40 let revije in literarnih ter kulturnih prizadevanj

UVODNIKI

- Makuc Andrej, Košan Marko, Letos mineva 440 let od prvega zapisa slovenskega poimenovanja našega mesta. In seveda 750 let Slovenj Gradca s statusom mesta., 2017, št. 101/102, str. 4, 5
- M. A., Slovenjgraške okrogle v letu 2017, 2017, št. 103/104, str. 5
- Prapótnik Blaž, Pismenost ni samoumevna in ni garancija, 2018, št. 105/106, str. 5
- Prapótnik Blaž, Troedinost časa – Zgodovina, sodobnost in odsevanja virtualne prihodnosti, 2019, št. 109/110, str. 4, 5

POEZIJA

- Vošner Stina, Uglasbene uganke, 2017, št. 101/102, str. 6–9
- Golob Anja, šesti čut, 2017, št. 103/104, str. 6–9
- Uršnik Klemen, Banalna ironija patetičnega vsakdana, 2018, št. 105/106, str. 8–13
- Golob Grabner Sara Nuša, GNUS in druge pesmi, 2018, št. 105/106, str. 14
- Čegovnik Sabina, Pesmi, 2018, št. 105/106, str. 15
- Poberžnik Nela, Most ljubezni, 2018, št. 105/106, str. 16–18
- Hliš Danijela, Nedolžni sestanek, 2018, št. 107/108, str. 5
- Čegovnik Sabina, Pesmi, 2019, št. 109/110, str. 6
- Polak Lidija, Izraziti se, 2019, št. 109/110, str. 7, 8
- Zavodnik Uroš, Tesnoba, 2019, št. 109/110, str. 9

PROZA

- Okorn K. Maša, Barcelona, 2017, št. 101/102, str. 10–20
- Petrovič Peter, Poslednji dom, 2017, št. 101/102, str. 21–24
- Makuc Andrej, L. P. zasebno: Volilo, 2017, št. 101/102, str. 25–34
- Žadan Sergij, Vorošilovgrad, 2017, št. 101/102, str. 35–42
- Rifel Jani, Napaka, 2017, št. 103/104, str. 16
- Mlačnik Primož, Mimobežnice – Vlak odrešitve, Že načrtujem, Colonfatale, Platonija, O nesreči Emila Nichara, 2017, št. 103/104, str. 17, 18

- Lebar Nik, Živina pesmica o življenju, 2017, št. 103/104, str. 19, 20
- Okorn K. Maša, Ob petih zjutraj se prebujajo Pariz, 2017, št. 103/104, str. 21–31
- Zajc Berzelak Karla, Mejniki in Življenje za hrbtom, Ljuba Prenner in njena romana o Slovenj Gradcu, 2017, št. 103/104, str. 32–35
- Šentjurec Igor, Eden proti trem, 2017, št. 103/104, str. 36–45
- Lesjak Matjaž, Rož'ce in listje, 2018, št. 105/106, str. 19–27
- Okorn K. Maša, Poljub neba, 2018, št. 105/106, str. 28–32
- Rifel Jani, Gobar, V kavarni, Bralec, 2018, št. 105/106, str. 33–35
- Petrovič Peter, Tri leta potem, 2018, št. 105/106, str. 36, 37
- Skarlovnik Slavko, Zdraviteljstvo, Petelin, Zdriz, 2018, št. 105/106, str. 38–41
- Vezela Franc, Zbiralec kritik, 2018, št. 105/106, str. 42–47
- Lebar Nik, Snajper, Marko, Srečnež, Soba 23, 2018, št. 107/108, str. 6–18
- Petrovič Peter, Drevo, drevo, 2018, št. 107/108, str. 19–23
- Rifel Jani, Z vlakom, 2019, št. 109/110, str. 10
- Rifel Jani, Jata golobov – odlomek, 2019, št. 109/110, str. 11
- Okorn K. Maša, Babji lon Berlin, 2019, št. 109/110, str. 12–25

DRAMATIKA

- Makuc Andrej, Slike iz narave, 2019, št. 109/110, str. 54–82

ANAGRAMI

- Kodrin Miran, anagrami slovenskih literarnih ustvarjalcev, 2017, št. 101/102, str. 74–83
- Kodrin Miran, anagrami slovenskih literarnih ustvarjalcev, 2017, št. 103/104, str. 80–89
- Kodrin Miran, anagrami slovenskih literarnih ustvarjalcev, 2018, št. 105/106, str. 72–81

AFORIZMI

Kolar Patrik, Aforizmi, 2018, št. 105/106, str. 7

ESEJISTIKA

- Makuc Andrej, Drobci za podobo šmarško-slovenjgraških otroških let Ivana Minattija, 2017, št. 103/104, str. 55–59
- Lasbaher Franček, Ivan Minatti, pomemben pesnik poosvoboditvenega obdobja od 1947 do 2012, 2017, št. 103/104, str. 60–62
- Lasbaher Franček, Prof. dr. Ivan Gams (1923–2014), še en akademik iz Šmartna pri Slovenj Gradcu, 2017, št. 103/104, str. 63, 64
- Prapótnik Maruša, Leti s pticami v svobodo za platnicami, 2017, št. 103/104, str. 65
- Jež Andraž, Prežihov Voranc in liki s socialnega obrobja, 2018, št. 105/106, str. 82–89

INTERVJUJI

- Ropič Draga, »Ne potovanja, ne kraji niso. Le to je, zakaj smo šli. Do česa smo prišli.«, intervju z Anjo Golob, 2017, št. 103/104, str. 10–15
- Ropič Draga, Dober občutek je, če človek ve, da je srce na varnem in ga ne zapušča spomin., intervju z Janezom Žmavcem, 2018, št. 107/108, str. 66–69

PREDSTAVITVE OSEBNOSTI

- Potočnik Jože, Primarij mag. Franc Verovnik, dr. med., 70-letnik, 2017, št. 101/102, str. 101–104
- Miladinović Zalaznik Mira, Igor Šentjurs na Slovenskem, 2017, št. 103/104, str. 46–53
- Kolar Patrik, Marija (Tratnik) Kolar: od gospodinjske pomočnice do literarne osebnosti, 2019, št. 109/110, str. 51, 52

KNJIŽNE OCENE

- Merkač Helena, Eden najlepših ljubezenskih potopisov, Knjiga Nine R. Klančnik in Roka Klančnika o »valterjevanju« po Evropi, 2017, št. 101/102, str. 43–45
- Merkač Helena, Slovenjgraško leto 2016 bogatejše za tri zbornike v modrem, Zbornik ob 120-letnici bolnice, Zbornik ob 20-letnici gimnazije, Zbornik, ki zaradi sodobnega pristopa »poka po sivih« – Adientov zbornik ob 60-letnici usnjarske industrije v Slovenj Gradcu, 2017, št. 101/102, str. 46–48

- Verovnik Franc, Avgust Kuhar - Prežihov Gustl (1906–1964), Izboljševalec delovnih razmer, urednik in publicist, 2017, št. 101/102, str. 49–51
- Merkač Helena, Kako je vranček Koki postal čuvaj galerijske zbirke, 2017, št. 101/102, str. 52
- Merkač Helena, Portreti mladosti – 13. knjiga v zbirki E. A. Gimnazije Slovenj Gradec, 2017, št. 103/104, str. 66
- Merkač Helena, Makucopis 2017, Nova knjiga Andreja Makuca Šolske Obujene, 2017, št. 103/104, str. 67–69
- Lasbaher Franček, Nova knjiga v nizu o mestu Slovenj Gradec, 2017, št. 103/104, str. 70–72
- Pušavec Marijan, Novi knjigi Janeza Žmavca, Generalov otok in V iskanju izgubljenega miru, 2018, št. 105/106, str. 48–50
- Benko Anja, Ivan Mrzel izdal ljubiteljski narečni slovarček Golavabuke, 2018, št. 105/106, str. 50, 51
- Komel Mirt, K Šarmu nekega mladega pisatelja, 2018, št. 105/106, str. 52, 53
- Makuc Andrej, Peter Petrovič, Opoldne belušev, 2018, št. 105/106, str. 54
- Merkač Helena, Druga knjiga Eme Golčer: V objemu Gore, 2018, št. 105/106, str. 55
- Merkač Helena, Mag Lesjak, 2018, št. 105/106, str. 56, 57
- Merkač Helena, SPUNK – pesem, dvakrat peta, 2018, št. 107/108, str. 46
- Merkač Helena, Zgodbe o kavici in h kavici, 2018, št. 107/108, str. 47
- Merkač Helena, Nova knjiga Rudija Mlinarja, Fabrika – ne le mati in mačeha, tudi prijateljica in vdova, 2018, št. 107/108, str. 48, 49
- Osojnik Mirko, Benjamin Kumprej: Nostalgija, 2018, št. 107/108, str. 49–51
- Verovnik Franc, Antonia Bernard, Francosko o Slovencih, slovensko o Francozih, 2018, št. 107/108, str. 51–53
- Merkač Helena, 37 bralcev, Ob novi knjigi Andreja Makuca, 2019, št. 109/110, str. 26, 27

LIKOVNE OCENE

- Košan Marko, Izza digitalne podobe, Nekaj misli o slikarstvu Katje Felle, 2017, št. 101/102, str. 67–69
- Košan Marko, Leander Fužir, Slikarski okruški, ki pomenijo cel svet, 2017, št. 103/104, str. 73–75
- Košan Marko, Jerneja Smolnikar, Od podobe telesa do telesa podobe, 2018, št. 105/106, str. 64–66
- Košan Marko, Jure Markota, Umetnostni kontekst kot tema, 2018, št. 107/108, str. 58–60
- Košan Marko, Tomo Jeseničnik, Hipernaturalistični portreti – videz in njegovo nasprotje, (ocena fotografij), 2019, št. 109/110, str. 28–30

OCENE ZGOŠČENK

Prapótnik Blaž, Album presežkov, The Echoes of River Drava, 2018, št. 105/106, str. 57

ČLANKI

Makuc Andrej, Karel Pečko, akademski slikar, 2017, št. 101/102, str. 53

Linasi Marjan, Slavnostni nagovor dobitnika Bernekerjeve nagrade 2016, 2017, št. 101/102, str. 94, 95

M. A., Odšel je samovnjak Marjan Kolar (1933–2017), 2017, št. 103/104, str. 102

Horvat Zuhra, Kopičenje stvari zavira življenje s smislom, 2017, št. 103/104, str. 115, 116

P. B., Knjige Založbe Cerdonis pred izidom, 2017, št. 103/104, str. 117

Samec Sekereš Jelka, Ernst Goll in Christian Teissl, 2018, št. 105/106, str. 90

Berhtold Franc, Nagovor na podelitvi Bernekerjevih odličij, 2018, št. 105/106, str. 91, 92

Zavodnik Uroš, SHOTS, Mednarodni filmski festival v Slovenj Gradcu, 2018, št. 107/108, str. 54, 55

Zavodnik Uroš, Stojan Brezočnik – Izgubljeno srce, Dokumentarni film Uroša Zavodnika na 21. Festivalu slovenskega filma v Portorožu, 2018, št. 107/108, str. 56, 57

Hergold Germ Katarina, Jože Tisnikar, Ob 90-letnici rojstva in 20-letnici smrti, 2018, št. 107/108, str. 89–91

Hergold Germ Katarina, Pismo Josepha Arecha v arhivu Koroške galerije likovnih umetnosti, 2018, št. 107/108, str. 91–93

Zavodnik Uroš, 90 let Kina Slovenj Gradec & mladi cineasti, Šolski filmski abonma v vlogi izobraževanja mladih cineastov, 2019, št. 109/110, str. 36, 37

Poberžnik Polona, Sprehod skozi devetdeseta, Koroška alternativa v spletnem arhivu, 2019, št. 109/110, str. 38–42

Rogina Almira, Nagovor na podelitvi Bernekerjevih odličij, 2019, št. 109/110, str. 44, 45

POROČILA

Komisija za podelitev Bernekerjevih priznanj, Bernekerjeva nagrada za leto 2017, 2017, št. 101/102, str. 96, 97

Komisija za podelitev Bernekerjevih priznanj, Prejemniki Bernekerjevih plaket 2017, 2017, št. 101/102, str. 98–100

Komisija za podelitev Bernekerjevih priznanj, Bernekerjeva nagrada za leto 2018, 2018, št. 105/106, str. 93, 94

Komisija za podelitev Bernekerjevih priznanj, Prejemniki Bernekerjevih plaket 2018, 2018, št. 105/106, str. 94–97

Komisija za podelitev Bernekerjevih priznanj, Bernekerjeva nagrada za leto 2019, 2019, št. 109/110, str. 46, 47

Komisija za podelitev Bernekerjevih priznanj, Prejemniki Bernekerjevih plaket 2019, 2019, št. 109/110, str. 47–50

FOTOGODBE

Makuc Andrej, Peter Petrovič, 2017, št. 101/102, str. 84–93

Košan Marko, Vivat Windisgretz! Živel Slovenj Gradec!, Izbrane slike iz tričetrtrisočletne zgodbe slovenjgraške preteklosti, 2017, št. 103/104, str. 90–101

Makuc Andrej, Cerdonisova založniška fotogodba v letu 2017, 2018, št. 105/106, str. 58–63

Košan Marko, Revija ODSEVANJA – Adijo, vera v sanje?, 2018, št. 107/108, str. 24–45

V SOMIN

Bivšek Gašper, Pesmi za Benija, 2018, št. 107/108, str. 70–72

Juričan Franc, Beno/Benjamin, 2018, št. 107/108, str. 73

Tratnik Hubert, In memoriam, 2018, št. 107/108, str. 74, 75

Kolar. R. Niko, Hommage Benjaminu, 2018, št. 107/108, str. 76, 77

Zbičajnik Plevnik Klavdija KIA, Benjamin. Benjamin Kumprej., 2018, št. 107/108, str. 78, 79

Pikalo Matjaž, Praprotni grič ali Kdo bo tvoje konje jezdil?, 2018, št. 107/108, str. 80, 81

Makuc Andrej, Salon, 50 let Gimnazije Ravne, Voščilnice, Med zemljo in nebom, Smrti ni, sem samo jaz, ki bom umrl, 2018, št. 107/108, str. 82–88

Makuc Andrej, Odšel je Janez Žmavc (1924–2019), 2019, št. 109/110, str. 53

LIKOVNE PODOBE

Felle Katja, Brez naslova, 2017, št. 101/102, ovitek 1

Felle Katja, Št. 12, 2017, št. 101/102, ovitek 2

Felle Katja, Št. 11, 2017, št. 101/102, ovitek 3

Felle Katja, Brez naslova, 2017, št. 101/102, ovitek 4

Felle Katja, Skica za Št. 8, 2017, št. 101/102, str. 42

Felle Katja, Št. 9, 2017, št. 101/102, str. 68

Felle Katja, Št. 10, 2017, št. 101/102, str. 69

Felle Katja, Brez naslova, 2017, št. 101/102, str. 70

- Felle Katja, Brez naslova, 2017, št. 101/102, str. 71
 Felle Katja, Motnja I, 2017, št. 101/102, str. 72
 Felle Katja, Motnja II, 2017, št. 101/102, str. 73
 Felle Katja, portreti slovenskih literarnih ustvarjalcev, 2017, št. 101/102, str. 74–83
 Fužir Leander, Slovenj Gradec, 2017, št. 103/104, ovitek 1
 Fužir Leander, Za praznik, 2017, št. 103/104, ovitek 2
 Fužir Leander, Šute, 2017, št. 103/104, ovitek 3
 Fužir Leander, Obiralki sivke, 2017, št. 103/104, ovitek 4
 Fužir Leander, Blaž Mavrel - Pvožl, 2017, št. 103/104, str. 65
 Fužir Leander, Tihožitje karbidovk, 2017, št. 103/104, str. 73
 Fužir Leander, Prevaljski železarji, 2017, št. 103/104, str. 74
 Fužir Leander, Pod Blegošem, 2017, št. 103/104, str. 75
 Fužir Leander, Prežih, 2017, št. 103/104, str. 76
 Fužir Leander, Dr. Franc Sušnik, 2017, št. 103/104, str. 76
 Fužir Leander, Brančurnik, 2017, št. 103/104, str. 76
 Fužir Leander, Bukovnik Blaž Mavrel - Pvožl, 2017, št. 103/104, str. 76
 Fužir Leander, Kovači, 2017, št. 103/104, str. 77
 Fužir Leander, Dobro jutro, 2017, št. 103/104, str. 77
 Fužir Leander, Ljubezen na odoru, 2017, št. 103/104, str. 78
 Fužir Leander, Iz nočne izmene, 2017, št. 103/104, str. 79
 Fužir Leander, portreti slovenskih literarnih ustvarjalcev, 2017, št. 103/104, str. 80–89
 Smolnikar Jerneja, Tribute to Klimt, 2018, št. 105/106, ovitek 1
 Smolnikar Jerneja, Divine, 2018, št. 105/106, ovitek 2
 Smolnikar Jerneja, Navznoter, 2018, št. 105/106, ovitek 3
 Smolnikar Jerneja, Per aspera ad astra (Preko trnja do zvezd), 2018, št. 105/106, ovitek 4
 Smolnikar Jerneja, Preteklost I., 2018, št. 105/106, str. 4
 Smolnikar Jerneja, Proti soncu, 2018, št. 105/106, str. 6
 Smolnikar Jerneja, Preteklost I., detajl, 2018, št. 105/106, str. 9
 Smolnikar Jerneja, Preteklost I., detajl, 2018, št. 105/106, str. 22
 Smolnikar Jerneja, Preteklost II., 2018, št. 105/106, str. 25
 Smolnikar Jerneja, Preprostost, 2018, št. 105/106, str. 37
 Smolnikar Jerneja, Preprostost, detajl, 2018, št. 105/106, str. 40
 Smolnikar Jerneja, Hrepenenje, detajl, 2018, št. 105/106, str. 47
 Smolnikar Jerneja, Ples v čipkah I., 2018, št. 105/106, str. 50, 51
 Smolnikar Jerneja, Hrepenenje, detajl, 2018, št. 105/106, str. 53
 Smolnikar Jerneja, Prekmurske sončnice, 2018, št. 105/106, str. 64
 Smolnikar Jerneja, Ples v čipkah I., triptih, 2018, št. 105/106, str. 65
 Smolnikar Jerneja, Vjolična prelivanja II., triptih, 2018, št. 105/106, str. 66
 Smolnikar Jerneja, Hrepenenje, 2018, št. 105/106, str. 67
 Smolnikar Jerneja, Let nad Krko, 2018, št. 105/106, str. 68
 Smolnikar Jerneja, Pomlad skozi nitke, 2018, št. 105/106, str. 68
 Smolnikar Jerneja, Deklica, 2018, št. 105/106, str. 69
 Smolnikar Jerneja, Še vedno mislim nate, 2018, št. 105/106, str. 69
 Smolnikar Jerneja, Oprsje, 2018, št. 105/106, str. 69
 Smolnikar Jerneja, Oprsje II, 2018, št. 105/106, str. 69
 Smolnikar Jerneja, Zbujanje, 2018, št. 105/106, str. 70
 Smolnikar Jerneja, Čakajoča, 2018, št. 105/106, str. 71
 Smolnikar Jerneja, portreti slovenskih literarnih ustvarjalcev, 2018, št. 105/106, str. 72–81
 Kumprej Benjamin, Peca nekakšen dan, 2018, št. 107/108, str. 87
 Tisnikar Jože, Ljubezen, 2018, št. 107/108, str. 90

LIKOVNA OPREMA

- Felle Katja, TV Static Noise, 2017, št. 101/102, str. 24
 Felle Katja, RTV Slo 1, 2017, št. 101/102, str. 67
 Markota Jure, Steber, 2018, št. 107/108, ovitek 1
 Markota Jure, Sfera, 2018, št. 107/108, ovitek 2
 Markota Jure, Zeleni ogenj, 2018, št. 107/108, ovitek 3
 Markota Jure, Polž, 2018, št. 107/108, ovitek 3
 Markota Jure, Objekt II, 2018, št. 107/108, ovitek 4
 Markota Jure, Forma III, 2018, št. 107/108, str. 4
 Markota Jure, Back to Trieste, Reset, detajl, 2018, št. 107/108, str. 12
 Markota Jure, Struktura, detajl, 2018, št. 107/108, str. 14
 Markota Jure, Risba v prostoru, detajl, 2018, št. 107/108, str. 18
 Markota Jure, Iz te moke ne bo kruha, detajl, 2018, št. 107/108, str. 20
 Markota Jure, Pet pred dvanajsto, 2018, št. 107/108, str. 22
 Markota Jure, detajl, 2018, št. 107/108, str. 23
 Markota Jure, Gold is where you find it, 2018, št. 107/108, str. 58
 Markota Jure, Konstrukcija dekonstrukcija, 2018, št. 107/108, str. 58
 Markota Jure, Konstrukcija dekonstrukcija, 2018, št. 107/108, str. 59
 Markota Jure, Hommage a Brancusi, 2018, št. 107/108, str. 60
 Markota Jure, Kopicenje besa, 2018, št. 107/108, str. 60
 Markota Jure, Kompozicija, 2018, št. 107/108, str. 61
 Markota Jure, Napetost, 2018, št. 107/108, str. 61

- Markota Jure, Avtoportret, 2018, št. 107/108, str. 61
 Markota Jure, Friends in art, 2018, št. 107/108, str. 62
 Markota Jure, Elementi, 2018, št. 107/108, str. 63
 Markota Jure, Dont climb or walk under, 2018, št. 107/108, str. 63
 Markota Jure, Neonatus, 2018, št. 107/108, str. 63
 Markota Jure, Vodotok, 2018, št. 107/108, str. 64
 Markota Jure, Simboli, 2018, št. 107/108, str. 64
 Markota Jure, Točka pritiska, 2018, št. 107/108, str. 65
 Markota Jure, Sistematični pritisk, 2018, št. 107/108, str. 65
 Markota Jure, Crack, 2018, št. 107/108, str. 65

FOTOGRAFIJE

- Lenarčič Matevž, Nacionalni park Denali, 2018, št. 107/108, str. 86
 Jeseničnik Tomo, Bogdan Borčič, 2019, št. 109/110, ovitek 1
 Jeseničnik Tomo, Bogdan Borčič, 2019, št. 109/110, str. 7
 Jeseničnik Tomo, Arne Hodalič, 2019, št. 109/110, str. 24
 Jeseničnik Tomo, Primož Juvan, 2019, št. 109/110, str. 24
 Jeseničnik Tomo, Dina Ishak Bakhoun, 2019, št. 109/110, str. 25
 Jeseničnik Tomo, Edi Berk, 2019, št. 109/110, str. 25
 Jeseničnik Tomo, Niko R. Kolar, 2019, št. 109/110, str. 26
 Jeseničnik Tomo, Zoran Ogrinc, 2019, št. 109/110, str. 26
 Jeseničnik Tomo, Karel Pečko, 2019, št. 109/110, str. 27
 Jeseničnik Tomo, Janez Bogataj, 2019, št. 109/110, str. 27
 Jeseničnik Tomo, Anderej Knez, 2019, št. 109/110, str. 28
 Jeseničnik Tomo, Edi Koraca, 2019, št. 109/110, str. 28
 Jeseničnik Tomo, Janez Grauf, 2019, št. 109/110, str. 29
 Jeseničnik Tomo, Jure Juvan, 2019, št. 109/110, str. 29
 Jeseničnik Tomo, Matjaž Ferarič, 2019, št. 109/110, str. 30
 Jeseničnik Tomo, Matjaž Kacičnik, 2019, št. 109/110, str. 30
 Jeseničnik Tomo, Luka Popič, 2019, št. 109/110, str. 31
 Jeseničnik Tomo, Peter Hergold, 2019, št. 109/110, str. 31
 Jeseničnik Tomo, Peter Lenče, 2019, št. 109/110, str. 31
 Jeseničnik Tomo, Silvo Babič Marojna, 2019, št. 109/110, str. 31
 Jeseničnik Tomo, fotografije, 2019, št. 109/110, str. 32–35

SPOMINI

- Simoniti Marjetica, Moje srečanje s Karlom Pečkom, 2017, št. 101/102, str. 54, 55
 Bajželj Lenka, Karel Pečko – moj spomin nanj, 2017, št. 101/102, str. 55
 Krivec Dragan Judita, Osemdeseta, Slovenj Gradec, Mi za mir in Karel Pečko ..., Spominjam se, 2017, št. 101/102, str. 56, 57
 Zlatar Milena, Slikar in galerist Karel Pečko (Orlica, 1920–Slovenj Gradec, 2016), Sodelovati in nikoli obupati, 2017, št. 101/102, str. 58–65
 Hribernik Andreja, Prof. Karel Pečko in sanje o boljšem jutri, 2017, št. 101/102, str. 65, 66
 Bezlaj Leopoldina, Drag spomin na ravnatelja meščanske šole Ferda Šentjurca, očeta Igorja Šentjurca, 2017, št. 103/104, str. 54
 Kolar Patrik, Spomini na očeta pisatelja, 2017, št. 103/104, str. 103–107
 Merkač Helena, Sezuj se, kadar stopiš v mošejo – moj sodelavec Marjan Kolar, 2017, št. 103/104, str. 108, 109
 Verovnik Franc, Pisatelj zadnji mimohod, V spomin Marjanu Kolarju (1933–2017), 2017, št. 103/104, str. 110, 111
 Prapótnik Blaž, Marjan Kolar med pravnimi in nepravilnimi liki, 2017, št. 103/104, str. 112–114

PREDSTAVITVE SPONZORJEV

- Primožič Tomaž, Adient Slovenj Gradec, d. o. o., 2017, št. 101/102, str. 116, 117

BIBLIOGRAFIJA

- Vožič Makuc Nina, Bibliografija Odsevanj 91–100, Sto števil revije in literarnih ter kulturnih prizadevanj, 2017, št. 101/102, str. 105–115
 Vožič Makuc Nina, Bibliografija Odsevanj 101–110, 40 let revije in literarnih ter kulturnih prizadevanj, 2019, št. 109/110, str. 83–87

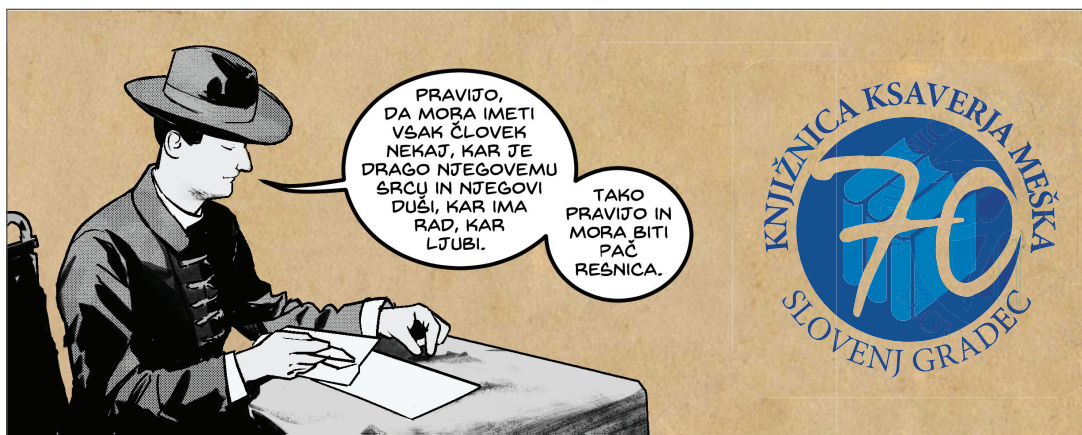
V 40 letih je v reviji Odsevanja sodelovalo **689** različnih avtorjev.

Odsevanja – naslovnice revije zadnjih dvajset let (grafično oblikovanje Blaž Prapótnik)

Jskd
JAVNI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA KULTURNE DEJAVNOSTI
Območna izpostava Slovenj Gradec

Festival mlade literature Urška 2019

The Slovene Literary Festival for Young Authors
Urška 2019

Slovenj Gradec, 11. in 12. oktober 2019

20 PESNIŠKA OLIMPIJADA

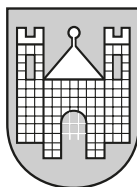
9. IN 10. NOVEMBER 2019 | DVOREC BUKOVJE, DRAVOGRAD

PESNIKUJTE Z NAMI!

Spremljajte naše literarne dogodke do velikega praznovanja!

[f @Festival.PesniskaOlimpijada](#) [www.Pesniska-Olimpijada.si](#)

Mestna občina Slovenj Gradec

OBMOČNA IZPOSTAVA SLOVENJ GRADEC

Francetova 5, 2380 Slovenj Gradec

tel.: + 386 (0)2 88 12 460 / fax: + 386 (0)2 88 12 461

e-pošta: oi.slovenj.gradec@slkd.si

Epigraf

Vsebinam urejamo obliko

**GRAFIČNO OBLIKOVANJE
UREDNIŠTVO
PRODUKCIJA TISKOVIN**

041 512 758
info@epigraf.si
www.epigraf.si

CerDonis

Z A L O Ž B A

STARI TRG 278, SLOVENJ GRADEC

02 88 56 702, 041 627 496

info@cerdonis.si

www.cerdonis.si • info@cerdonis.si

ODSEVANJA - revija za leposlovje in kulturo

Izdajatelja in založnika: Kulturno društvo Odsevanja Slovenj Gradec in Zveza kulturnih društev Slovenj Gradec

Uredniški odbor: Andrej Makuc (glavni in odgovorni urednik), Blaž Prapótnik (oblikovalec in tehnični urednik), Maja Martinc in Tatjana Knapp

Izdajateljski svet: Blaž Prapótnik, Jani Rifel, Andrej Makuc, Jože Potočnik, Niko R. Kolar, Martina Šisernik in Ivan Karner; nadzorni odbor: Franjo Murko (predsednik), članci Andreja Gologranc in Draga Ropič

Častno razsodišče: Niko R. Kolar, Ivan Karner in Marijana Vončina

Lektoriranje: Nina Vožič Makuc

Naslov: Kulturno društvo Odsevanja Slovenj Gradec, Ronkova 4 (knjižnica), 2380 Slovenj Gradec, tajnica Martina Šisernik

Fotografije: Tomo Jeseničnik, Primafoto - Primož Podjavoršek, stalni sodelavci ter arhiva Odsevanj

Grafično oblikovanje: Epigraf, Blaž Prapótnik, s. p., tel.: 041 512 758, info@epigraf.si

Distribucija: Cerdonis, d. o. o., Stari trg 278, Slovenj Gradec, tel.: 059 010 576, info@cerdonis.si

Produkcija: Epigraf, 400 izvodov, oktober 2019 **Cena:** 7 EUR

Tomo Jeseničnik, fotografija

Matthaeus Cerdonis de Windischgretz – Matevž Cerdonis iz Slovenj Gradca je prvi dokumentirani tiskar iz slovenskih krajev. Študiral je na Dunaju, postal baccalaureus in magister ter predaval na univerzi. V letih od 1482 do 1487 je imel svojo tiskarno v Padovi kot zadnji samostojni tiskar inkunabul. Izdal okoli 60 poljudnoznanstvenih knjig, prevsem za potrebe tamkajšnje univerze, med njimi nekaj izrazito humanističnih. Cerdonis je tiskal le z eno vrsto črk – z malo gotico – in namesto listov paginiral le polovične tiskovne pole. V NUK hranijo nekaj njegovih originalnih tiskov.

